

ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ :
ศึกษาเฉพาะกรณีที่ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์

นายบัว แก้วจิตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

CIVIL LIABILITY OF PREMISES LICENSORS :
A PARTICULAR STUDY ON THE CASE WHERE COPYRIGHT INFRINGEMENTS ARE
COMMITTED BY PREMISES LICENSEES

Mr. Bua Kaeochit

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคาร
หรือสถานที่ : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ใช้อาคารหรือสถานที่
ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์

โดย

นายบัว แก้วจิตร

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(นาย ภัทรศักดิ์ วรรณแสง)

บัว แก้วจิตร : ความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ใช้
ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์. (CIVIL LIABILITY OF PREMISES LICENSORS : A
PARTICULAR STUDY ON THE CASE WHERE COPYRIGHT INFRINGEMENTS ARE COMMITTED BY
PREMISES LICENSEES) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ศนันท์กรณม์ โสทธิพันธุ์, 124 หน้า.

ปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ในกรณีที่ใช้
อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติ
ความรับผิดในลักษณะดังกล่าวไว้

ความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นแยกศึกษาออกเป็นสองกรณีคือ
ความรับผิดตามสัญญาและความรับผิดทางละเมิด

กรณีความรับผิดทางสัญญา จากการศึกษาลักษณะหน้าที่และความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ใน
อาคารหรือสถานที่ ในกรณีการให้เช่าและการให้ยืมอาคารหรือสถานที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ปรากฏ
ว่ามีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าหรือให้ผู้ยืมต้องรับผิดร่วมกับผู้เช่าหรือผู้ยืมอาคารหรือสถานที่ในความเสียหายที่
เกิดขึ้นต่อบุคคลภายนอกหรือต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการที่ผิดต่อ
กฎหมาย ซึ่งแตกต่างจากกฎหมาย New York Real Property Laws 1909, Chapter 52 มาตรา 231 ที่บัญญัติให้ผู้
เช่าหรือผู้อนุญาตต้องมีความรับผิดต่อบุคคลภายนอก

สำหรับความรับผิดทางละเมิดนั้น จากการศึกษาพบว่ากรณีตามปัญหา ผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่
อาจมีความรับผิดในลักษณะ การร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ การส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือความ
รับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

แต่ในกรณีที่มีข้อพิพาท ศาลไม่อาจนำหลักเกี่ยวกับความรับผิดในการร่วมกันกระทำละเมิดและการยุยง
ส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่งและวรรคสองมาปรับ
ใช้แก่กรณีตามปัญหาในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ได้หรือการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ได้
นอกจากนี้ยังพบว่า หลักความรับผิดในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสองนั้น มีลักษณะคล้ายกับหลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์
(Contributory Infringement) ที่ศาลในสหรัฐอเมริกาใช้วินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์

ส่วนหลักเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 425 มาตรา 427 มาตรา 429 และมาตรา 430 นั้น ไม่อาจนำมาใช้ปรับแก่กรณีตามปัญหาได้อย่างเหมาะสม
และมีความแตกต่างไปจากหลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ที่ศาลใน
สหรัฐอเมริกาได้ใช้วินิจฉัยคดี

ดังนั้น ผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใน
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อให้มีหลักการสิ้นสุดทางสัญญาและการกำหนดให้ผู้อนุญาตกลับเข้าครอบครอง
อาคารหรือสถานที่ที่ให้การอนุญาต เมื่อผู้ได้รับอนุญาตได้นำอาคารหรือสถานที่ไปใช้ประกอบการค้า ประกอบการผลิต
หรือประกอบธุรกิจ อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ อย่างหลักการของ New York Real Property Laws 1909 Chapter 52
มาตรา 231 เท่าที่สอดคล้องและไม่ขัดกับระบบกฎหมายไทย และเพิ่มเติมโดยให้นำหลักการความรับผิดในการร่วมกัน
กระทำละเมิด การส่งเสริมหรือการช่วยเหลือการกระทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรค
หนึ่งและวรรคสอง มาใช้กับกรณีการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ หรือส่งเสริม ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ โดย
อนุโลม รวมทั้งให้มีหลักการความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ด้วย

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อ นิสิต

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5386003834 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: CIVIL LIABILITY / COPYRIGHT INFRINGEMENT / PREMISES LICENSORS / COMMITTED BY PREMISES LICENSEES / PRE

BUA KAECHIT: CIVIL LIABILITY OF PREMISES LICENSORS : A PARTICULAR STUDY ON THE CASE WHERE COPYRIGHT INFRINGEMENTS ARE COMMITTED BY PREMISES LICENSEES. ADVISOR: PROF. SANUNKORN SOTTHIBANDHU, Ph.D., 124 pp.

Through an in-depth study having been conducted into the question on civil liability of premises licensors, to copyright owners, where copyright infringements are committed by premises licensees, it is discovered that Thailand's Copyright Act B.E. 2537 (1994) is silent on such liability. Civil liability of the premises licensors examined here can be divided into two lines: Contract Liability and Tort Liability.

In the line of Contract Liability, exact nature of duties and liabilities assumed by the premises licensors is investigated thoroughly under Thailand's Civil and Commercial Code regarding two particular provisions : hire and loan of property, but no provisions of which express that the premises renter or lenders shall be responsible jointly with the premises hirers or borrowers for any damages inflicted on the third parties or copyright owners where unlawful acts are committed by the premises hirers or borrowers. This is the circumstance which differs from the provisions of section 231, New York Real Property Laws 1909, Chapter 52 which provides that the premises renter or lenders is liable for the damages of the third person.

In the line of Liability of Tort in relation to the case at issue, it is found that the premises licensors are likely to assume liability as persons who commit a joint copyright infringement, instigate or assist in a copyright infringement, or to assume liability for a copyright infringement being committed by other persons.

When adjudicating the cases, court of justice cannot apply the principles of liability for a joint wrongful act and for an instigation or assistance in a wrongful act under section 432, paragraphs one and two, respectively, of Thailand's Civil and Commercial Code to the case at issue. However, the principles of liability for an instigation or assistance in a wrongful act under section 432, paragraph two, of Thailand's Civil and Commercial Code are similar to those of Contributory Infringement which is applied by the court of justice to the cases in the United States of America.

For Vicarious Liability, it is proved that this liability which is applied in Civil and Commercial Code section 425, 427, 429 and 430 cannot be suitably adopted to adjudicate the case, and are different from those for a copyright infringement being committed by other persons (Vicarious Infringement) as applied by the court of justice to the cases in the United States of America.

In order to resolve the aforesaid problem, it is accordingly suggested by the author that Thailand's Copyright Act B.E. 2537 (1994) be amended and additional provisions be added to provide a view of a contract discharge and a view of premises licensors entering upon to reoccupy the premises when the licensees use the premises for any infringing trade, manufacture or other business; these views shall provide the similar principles of those under section 231, New York Real Property Laws 1909, Chapter 52 and conform to the Thai Justice system. In addition, it is suggested by the author that the principles of joint and several tort liability, and of instigation or assistance in tort action under section 432, paragraph one and paragraph two, of Thailand's Civil and Commercial Code, be applied in the case of joint infringement or instigation or assistance of infringement; the principles of vicarious infringement shall also be included.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ดีด้วยความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ เป็นอย่างสูงที่ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยท่านเป็นผู้ให้ความรู้ทางวิชาการ ให้คำแนะนำในปัญหาที่ขัดข้องและให้กำลังใจที่สำคัญยิ่งต่อผู้เขียนเสมอ

ผู้เขียนขอกราบขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์ และท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในประเด็นปัญหาอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ท่านวราคมน์ เลี้ยงพันธ์ ร่องอภิตีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้เสมอมา ขอขอบคุณ คุณเอกรินทร์ วิริโย นักกฎหมายกฤษฎีกา ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ให้การแนะนำสนับสนุนเอกสารทางวิชาการให้แก่ผู้เขียน และขอขอบคุณผู้สร้างสรรค์หนังสือและบทความเอกสารทางวิชาการที่ผู้เขียนได้นำมาประกอบการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งที่ให้อวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วย ขอขอบคุณ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่สร้างห้องสมุดและหนังสือเพื่อให้นิสิตและนักศึกษาได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ที่สำคัญ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์ประการใด ผู้เขียนขอยกความดีทั้งหมดบูชาพระคุณท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการผู้สอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ทุกท่านที่ได้เมตตา ในการอบรมสั่งสอนผู้เขียนตลอดมา แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 ข้อยกเว้นในการวิจัย.....	2
1.5 สมมุติฐานในการวิจัย.....	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และหลักการพื้นฐานของความรับผิดในทางแพ่ง	4
2.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของความรับผิดทางแพ่ง	4
2.1.1 ประวัติศาสตร์ความรับผิดทางละเมิด.....	6
2.1.1.1 ความเป็นมาและแนวความคิดของละเมิดตามกฎหมายโรมัน.....	8
2.1.1.2 ความเป็นมาและแนวความคิดของละเมิดตามกฎหมายไทย	10
2.1.2 ประวัติศาสตร์ของความรับผิดทางสัญญา.....	11
2.1.3 ประวัติศาสตร์ของความรับผิดก่อนสัญญา.....	14
2.2 หลักพื้นฐานของความรับผิดทางแพ่ง	16
2.2.1 แนวคิดของความรับผิดทางแพ่ง.....	17
2.2.2 ความรับผิดที่ต้องการความผิด (Subjective responsibility)	17
2.2.3 ความรับผิดบนข้อสันนิษฐานของกฎหมาย (Objective responsibility).....	17
2.2.4 ทฤษฎีรับผิด	17
2.2.5 ทฤษฎีรับภัย	18
บทที่ 3 ความคิดพื้นฐานของการละเมิดลิขสิทธิ์โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในระบบกฎหมายไทย	19
3.1 ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์.....	19

3.1.1 งานวรรณกรรม.....	19
3.1.2 โปรแกรมคอมพิวเตอร์.....	21
3.1.3 นาฏกรรม.....	22
3.1.4 ศิลปกรรม.....	23
3.1.5 ดนตรีกรรม.....	25
3.1.6 โสตทัศนวัสดุ.....	26
3.1.7 ภาพยนตร์.....	27
3.1.8 สิ่งบันทึกเสียง.....	28
3.1.9 งานแพร่เสียงแพร่ภาพ.....	29
3.1.10 งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ.....	30
3.2 ลักษณะอาคารสถานที่ที่อาจใช้เป็นที่ใช้ในการละเมิดลิขสิทธิ์.....	31
3.2.1 ลักษณะอาคารที่อาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์.....	32
3.2.1.1 อาคารศูนย์การค้า.....	33
3.2.1.2 อาคารที่พัก.....	35
3.2.1.3 อาคารพาณิชย์.....	35
3.2.1.4 โรงงานอุตสาหกรรม.....	36
3.2.2 ลักษณะสถานที่ที่อาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์.....	37
3.3 ลักษณะความรับผิดชอบของผู้ได้รับอนุญาตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	38
3.3.1 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เช่า.....	38
3.3.1.1 หน้าที่ในการใช้อาคารหรือสถานที่ตามประเพณีนิยมและตามสัญญา.....	38
3.3.1.2 หน้าที่ในการสงวนบำรุงรักษาทรัพย์สินที่เช่า.....	39
3.3.1.3 หน้าที่ในการให้ผู้ให้เช่าหรือผู้แทนเช่าตรวจทรัพย์สินที่เช่า.....	39
3.3.1.4 หน้าที่ในการให้ผู้ให้เช่าเข้าซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า.....	40
3.3.1.5 หน้าที่ในการแจ้งเหตุแก่ผู้ให้เช่า.....	40
3.3.1.6 หน้าที่ไม่ดัดแปลงหรือต่อเติมทรัพย์สินที่เช่า.....	40
3.3.1.7 หน้าที่ชำระค่าเช่า.....	41
3.3.1.8 หน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าคืน.....	41

3.3.2	หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เยี่ยม	42
3.3.2.1	หน้าที่ในการออกค่าฤชาธรรมเนียม ค่าส่งมอบและค่าส่งคืนทรัพย์สิน.....	42
3.3.2.2	หน้าที่ความรับผิดชอบในเหตุที่ทรัพย์สินที่ยืมสูญหายหรือบุบสลาย	42
3.3.2.3	หน้าที่ในการสงวนทรัพย์สินที่ยืม	43
3.3.2.4	หน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมคืน.....	43
3.3.2.5	หน้าที่ต้องออกค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ยืม	43
3.4	ความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่	43
3.4.1	ความรับผิดชอบทางสัญญา.....	44
3.4.1.1	กรณีสัญญามีข้อตกลงความรับผิดชอบ.....	44
3.4.1.2	กรณีสัญญาไม่มีข้อตกลงความรับผิดชอบ.....	45
3.4.2	ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด	46
3.5	ความรับผิดชอบของผู้อนุญาตในกรณีผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารสถานที่ที่ได้รับอนุญาตในการละเมิดลิขสิทธิ์.....	50
3.5.1	ลักษณะของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่	50
3.5.1.1	ผู้มีกรรมสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่.....	51
3.5.1.2	ผู้มีสิทธิครอบครองในอาคารหรือสถานที่.....	51
3.5.2	ลักษณะการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่.....	52
3.5.2.1	ลักษณะการให้เช่า	52
3.5.2.2	ลักษณะการให้ยืม.....	53
3.5.3	ความรับผิดชอบของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	53
3.5.3.1	หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้เช่า	54
3.5.3.1.1	หน้าที่ในการส่งมอบอาคารที่เช่า.....	54
3.5.3.1.2	หน้าที่ในการบำรุงรักษาอาคารทรัพย์สินที่ให้เช่า	54
3.5.3.1.3	ความรับผิดชอบในการรอนสิทธิ	55
3.5.3.1.4	ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง	55
3.5.3.2	หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมอาคารหรือสถานที่.....	55

3.6 ความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารสถานที่	56
3.6.1 ความรับผิดทางสัญญา	56
3.6.2 ความรับผิดทางละเมิด	57
3.6.2.1 ความรับผิดในการร่วมกันทำละเมิด	57
3.6.2.2 ความรับผิดในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิด	61
3.6.2.3 ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น	62
3.6.2.3.1 ความรับผิดของนายจ้าง	63
3.6.2.3.2 ความรับผิดของตัวการ	64
3.6.2.3.3 ความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อนุบาล	65
3.6.2.3.4 ความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับดูแลผู้ไร้ความสามารถ	67
บทที่ 4 ความคิดพื้นฐานของการละเมิดลิขสิทธิ์โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตามกฎหมายต่างประเทศ.....	69
4.1 ความรับผิดของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้อาคารในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	69
4.2 ความรับผิดในการสนับสนุนผู้ละเมิดลิขสิทธิ์และความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น 72	
4.2.1 หลักความรับผิดในการสนับสนุนให้ผู้อื่นละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement)	72
4.2.2 หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น (Vicarious Infringement)	77
บทที่ 5 วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่เมื่อผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายต่างประเทศ 86	
5.1 ความนำ.....	86
5.2 ปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีผู้ได้รับอนุญาตประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาต . 86	
5.2.1 ปัญหาความรับผิดทางสัญญา.....	87
5.2.2 ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิด.....	97
5.2.2.1 ปัญหาความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์.....	100
5.2.2.2 ปัญหาความรับผิดในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์	104
5.2.2.3 ปัญหาความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น	107

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	114
6.1 บทสรุป.....	114
6.1.1 ความรับผิดชอบทางสัญญา.....	114
6.1.2 ความรับผิดชอบทางละเมิด.....	115
6.1.2.1 ความรับผิดชอบในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์.....	116
6.1.2.2 ความรับผิดชอบในการส่งเสริมช่วยเหลือการละเมิดลิขสิทธิ์.....	116
6.1.2.3 ความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์.....	117
6.1.2.4 ความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น.....	117
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	118
6.2.1 แนวทางทางสัญญา.....	118
6.2.2 แนวทางความรับผิดชอบในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์และความรับผิดชอบในการส่งเสริมช่วยเหลือการละเมิดลิขสิทธิ์.....	118
6.2.3 แนวทางความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์.....	119
6.2.4 แนวทางความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น.....	119
รายการอ้างอิง.....	120
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	124

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น อาจเป็นเพราะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยในการทำซ้ำ คัดแปลง หรือเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ ประกอบกับแรงจูงใจในผลประโยชน์อันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ นอกจากนี้งานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นยังถูกนำไปกระจายออกไปสู่ผู้บริโภคโดยผ่านกลไกของตลาด ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ที่ต้องสูญเสียประโยชน์ในการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ออกหารายได้ในทางการค้า

การปราบปรามในทางอาญาเกี่ยวกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์นั้นดูเหมือนว่าไม่สามารถทำให้ปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์ลดลง การจับกุมและดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในทางอาญานั้นส่วนใหญ่ดำเนินคดีได้แต่เพียงผู้ละเมิดลิขสิทธิ์รายย่อย แต่ลักษณะของการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ว่าการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงหรือการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมมักจะเกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เช่น ในโรงงานอุตสาหกรรม ตลาด อาคารพาณิชย์ อาคารศูนย์การค้า หรืออาคารที่พักอาศัย เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์ทำให้สถานที่บางแห่งนั้นกลายเป็นศูนย์กลางการละเมิดลิขสิทธิ์ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ เนื่องจากการให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ไม่เพียงแต่การให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่ลิขสิทธิ์ภายในประเทศเท่านั้น แต่ประเทศไทยยังให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศด้วย

จากปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงทำให้เกิดแนวคิดในการควบคุมพฤติกรรมการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่ขึ้น และให้ความสำคัญกับมาตรการทางแพ่ง โดยเฉพาะความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ สำหรับมาตรการทางแพ่งที่ปรากฏอยู่ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น ไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติถึงความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตนั้นนำอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาตไปประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ และส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นมุ่งเน้นไปที่ความรับผิดทางอาญา ซึ่งความรับผิดทางอาญานั้นมีลักษณะที่มีความเคร่งครัดในบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิด จึงทำให้มาตรการทางอาญานั้นมีข้อจำกัดโดยเฉพาะการกระทำที่ต้องการเจตนา ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาถึงลักษณะงานอันมีลิขสิทธิ์ที่อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์
2. ศึกษาถึงลักษณะอาคารหรือสถานที่ซึ่งอาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์
3. ศึกษาถึงลักษณะและขอบเขตความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ให้อาคารหรือสถานที่ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ในกรณีผู้ได้รับอนุญาตให้อาคารหรือสถานที่แล้วได้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์
4. ศึกษาถึงผลดี ผลเสีย ปัญหา และอุปสรรค เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้อาคารหรือสถานที่ แล้วได้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ดำเนินการวิจัยโดยเอกสาร (documentary research) ซึ่งศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากหนังสือ บทความ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของไทยและของต่างประเทศในลักษณะเปรียบเทียบ

1.4 ข้อยกเว้นในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยจะศึกษาถึงขอบเขตความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ทางเอกชน ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้อาคารหรือสถานที่แล้วได้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่รวมถึงกรณีการอนุญาตให้อาคารหรือสถานที่อันเป็นของรัฐ และไม่รวมถึงกรณีการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ทางอิเล็กทรอนิกส์ในระบบคอมพิวเตอร์หรือทางอินเทอร์เน็ตด้วย

1.5 สมมุติฐานในการวิจัย

เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการค้าไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดปัญหา

ว่าเมื่อผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่นนี้ ผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นควรต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงลักษณะงานอันมีลิขสิทธิ์ที่อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์
2. ได้ทราบถึงลักษณะอาคารหรือสถานที่ที่อาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์
3. ได้ทราบถึงลักษณะและขอบเขตความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์
4. ได้ทราบถึงผลดี ผลเสีย ปัญหา และอุปสรรค เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์

บทที่ 2

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และหลักการพื้นฐานของความรับผิดในทางแพ่ง

2.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของความรับผิดทางแพ่ง

ในทางประวัติศาสตร์นั้น แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิด (La responsabilité) มีวิวัฒนาการมายาวนาน ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่แยกลักษณะอย่างกว้างๆ ได้ 2 ประเภท คือ ความรับผิดทางศีลธรรม (La responsabilité morale) และความรับผิดทางกฎหมาย (La responsabilité Juridique) ดังนี้¹

(1) ความรับผิดทางศีลธรรม (La responsabilité morale)

ศีลธรรม (La morale) คือ หลักความประพฤติที่ชอบของมนุษย์ หากผู้ใดปฏิบัติตามหลักของศีลธรรมนั้นแล้วย่อมได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่ดี ศีลธรรมจึงเกาะเกี่ยวอยู่กับธรรมะ (Ethique) และยึดอยู่กับสัญชาตญาณหรือจิตใจของมนุษย์ว่าการกระทำใดดีหรือไม่ดี ผู้ที่ขัดขืนศีลธรรมย่อมได้รับผลแห่งการขัดขืนนั้น หรือกล่าวได้ว่ามีความรับผิดทางศีลธรรมเกิดขึ้น ผลของการขัดขืนศีลธรรม ได้แก่ การถูกตำหนิตายจากเพื่อนมนุษย์ และหากตนเองรู้สึกผิดด้วยก็ย่อมรู้สึกผิดทางจิตใจ เช่น เศร้าหมอง เป็นต้น เมื่อศีลธรรมอันดีที่สังคมมนุษย์รับรองหรือเห็นว่าเป็นสิ่งดีงาม สังคมก็อาจนำเอาศีลธรรมนั้นๆ มาบัญญัติเป็นกฎหมายได้ ในกรณีเช่นนี้กล่าวได้ว่า ศีลธรรมเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย หรือความรับผิดทางกฎหมายมีรากฐานที่พัฒนามาจากศีลธรรมนั่นเอง

(2) ความรับผิดทางกฎหมาย (La responsabilité juridique)

ความรับผิดทางกฎหมายเป็นผลมาจากการฝ่าฝืนกฎหมายที่สังคมได้กำหนดไว้ ซึ่งมีสภาพบังคับหรือผลของการฝ่าฝืนรุนแรงกว่าความรับผิดทางศีลธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นความรับผิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคล และการกระทำนั้นเกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ความรับผิดทางกฎหมายจึงมีสภาพบังคับ (sanction) เพื่อให้คนเกรงกลัว หรือเพื่อการชดใช้ค่าเสียหายซึ่งความรับผิดทางกฎหมายนี้ ยังสามารถแยกย่อยได้ออกเป็นความรับผิดทางอาญา (La responsabilité pénale) และความรับผิดทางแพ่ง (La responsabilité civile) กล่าวคือ²

¹ จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 19-20.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 20

(2.1) ความรับผิดทางอาญา

กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันความปลอดภัยของสมาคมมนุษย์ การฝ่าฝืนกฎหมายอาญาและทำให้สมาคมมนุษย์ได้รับความเสียหายย่อมก่อให้เกิดความรับผิดทางอาญา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจะมีความรับผิดทางอาญาได้ต้องมีความเสียหายต่อสมาคมมนุษย์ (dommage social) เกิดขึ้น ผลแห่งความรับผิดทางอาญาคือการได้รับผลของการฝ่าฝืนที่เรียกว่าโทษ (Peine) ได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน* เป็นต้น

(2.2) ความรับผิดทางแพ่ง

กฎหมายแพ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิของเอกชน ความรับผิดทางแพ่ง (La responsabilité civile) จึงเป็นความรับผิดต่อความเสียหายของเอกชน (dommage particulier) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จะมีความรับผิดทางแพ่งได้ต้องมีความเสียหายแก่เอกชน แต่ผลแห่งความรับผิดทางแพ่งนั้นจะต่างจากความรับผิดทางอาญา กล่าวคือ เป็นแต่เพียงบังคับใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เป็นความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายแพ่งเท่านั้น เพราะสมาคมมนุษย์เท่านั้นที่สามารถลงโทษมนุษย์ได้ ส่วนเอกชนธรรมดาไม่สามารถลงโทษเอกชนด้วยกันได้

ความรับผิดทางแพ่งแบ่งออกเป็นความรับผิดทางละเมิด (La responsabilité délictuelle) ความรับผิดทางสัญญา (La responsabilité contractuelle) และความรับผิดก่อนสัญญา กล่าวคือ

(ก) ความรับผิดทางละเมิด เป็นความรับผิดที่ไม่ได้เกิดจากสัญญา หรือเป็นความรับผิดนอกสัญญา ความรับผิดทางละเมิดเป็นผลมาจากการฝ่าฝืนหนึ่งใดเว้นกระทำการ

(ข) ความรับผิดทางสัญญา เป็นความรับผิดที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่เข้าทำสัญญาก่อนหน้าไว้ต่อกัน สายสัมพันธ์แห่งหนึ่งก่อให้เกิดเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้คืนแก่ตน หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ ชำระหนี้ล่าช้า หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามสมควร ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดแก่ลูกหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้สามารถนำมูลหนี้ขึ้นไปฟ้องต่อศาลขอให้บังคับหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้

(ค) ความรับผิดก่อนสัญญา เป็นความรับผิดต่อความไว้นื้อเชื่อใจ เพราะแม้บุคคลจะมีอิสระทางแพ่งในการที่จะเข้าทำสัญญากับบุคคลใดก็ตาม แต่การใช้ความอิสระทางแพ่งในขั้นตอนการเจรจาต่อรองเพื่อเข้าทำสัญญากันนั้นต้องกระทำโดยสุจริต การที่คู่เจรจาย้ายใจไป

* ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18

หนึ่งกระทำไม่สุจริตและการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่เจรจาอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายนั้น อาจต้องมีความรับผิดชอบก่อนสัญญา

ในยุคโรมันนั้น ความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งผูกพันอยู่กับความผิด (Cupa) หรือ (Fault) ความผิดนั้นต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กล่าวคือ หาก การกระทำของบุคคลใดไม่ถือว่าเป็นความผิดแล้ว บุคคลนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ประการใด หลักความรับผิดชอบประเภทนี้เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ไม่มีความรับผิดชอบหากปราศจากความผิด” (No liability without fault)³ ดังนั้น ความผิด (fault) จึงเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่ง และ ผลการกระทำความผิดนั้นคือความเสียหาย

นอกจากนี้ ยังมีหลักความรับผิดชอบทางแพ่งอีกประการก็คือ หลักความรับผิดชอบจากการเป็นผู้นำของครอบครัว (diligentia boni patris familias) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์แห่งการใช้ ความระมัดระวังของหัวหน้าครอบครัว เพราะถือว่าหัวหน้าครอบครัวต้องที่เป็นผู้นำครอบครัวที่ดี ซึ่ง บุคคลที่จะได้รับความไว้วางใจให้เป็นหัวหน้าครอบครัวนั้นต้องเป็นชายผู้ที่มีอาวุโสมากที่สุด ใน ครอบครัวและเป็นผู้ที่มากด้วยประสบการณ์ หลักเกณฑ์คือหัวหน้าครอบครัวต้องใช้ความระมัดระวัง ดูแลบุคคลในครอบครัวนั้น หากมีบุคคลใดในครอบครัวไปก่อความเสียหายขึ้น หัวหน้าครอบครัวก็ ต้องมีความรับผิดชอบ

2.1.1 ประวัติศาสตร์ความรับผิดชอบทางละเมิด⁴

ตามกฎหมายโรมันนั้น ได้แบ่งแยกบ่อเกิดแห่งนี้ออกเป็น 2 แนวความคิด คือ แนวคิดของ Gaius และแนวคิดของจักรพรรดิจัสติเนียน

(1) สมัยของ Gaius

ช่วงศตวรรษที่ 2 มีการแบ่งแยกนี้ตามแนวคิดของ Gaius ปรากฏในงานชื่อว่า "Institutiones" โดย Gaius ได้แบ่งบ่อเกิดแห่งนี้ไว้ดังนี้ คือ หนี้จากสัญญา (obligationes ex contractu) หนี้จากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (obligationes ex delicto) และหนี้จากการกระทำอื่น (varie causarum figurae) ดังนี้

³ ศนันทกรณ โสทธิพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 21.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า37-39.

ก. หนี้จากสัญญา

หนี้ที่เกิดจากสัญญานี้ยังแบ่งได้เป็นหนี้ที่เกิดจากการส่งมอบทรัพย์สิน (obligationes recontractae) หนี้ที่เกิดจากการเปล่งวาจา (obligationes verbis contractae) หนี้ที่เกิดจากการทำเป็นลายลักษณ์อักษร (obligationes litteris contractae) และหนี้ที่เกิดจากความยินยอม (obligationes consensu contractae)

ข. หนี้จากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แบ่งออกได้เป็น หนี้ที่เกิดจากการลักทรัพย์ (furtum) หนี้ที่เกิดจากการปล้นทรัพย์ (bona vi rapta) หนี้ที่เกิดจากการทำร้ายร่างกาย (iniuris) และหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อทรัพย์สิน (damnum iniuria)

ค. หนี้จากการกระทำอื่น

หนี้ที่เกิดจากการกระทำอื่นนี้ แบ่งออกได้เป็น หนี้ที่เกิดจากการจัดการงานนอกสั่ง (negotiorum gestio) หนี้ที่เกิดจากการชำระหนี้โดยไม่มีหนี้ (solutio indebiti) และการก้อหนี้แก่ทายาทโดยธรรมเพื่อประโยชน์ของทายาทโดยพินัยกรรม (legatum per damnationem)

(2) สมัยของจักรพรรดิจัสติเนียน

ต่อมาได้มีการแบ่งแยกหนี้ตามแนวคิดของจักรพรรดิจัสติเนียน ซึ่งได้แบ่งบ่อเกิดแห่งนี้ออกเป็นหนี้เกิดจากสัญญา (obligationes ex contractu) หนี้ที่เกิดจากการกระทำคล้ายสัญญา (obligationes quasi contractus) หนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (obligationes ex delicto) และหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่คล้ายการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (obligationes quasi ex delicto) ดังนี้

ก. หนี้จากสัญญา

หนี้ที่เกิดจากสัญญาแบ่งออกเป็น หนี้ที่เกิดจากการส่งมอบทรัพย์สิน (obligationes recontractae) หนี้ที่เกิดจากการเปล่งวาจา (obligationes verbis contractae) หนี้ที่เกิดจากการทำเป็นลายลักษณ์อักษร (obligationes litteris contractae) และหนี้ที่เกิดจากความยินยอม (obligationes consensu contractae)

ข. หนี้จากการกระทำคล้ายสัญญา

หนี้ที่เกิดจากการกระทำคล้ายสัญญาแบ่งออกได้เป็น หนี้ที่เกิดจากการจัดการงานนอกสั่ง (negotiorum gestio) หนี้ที่เกิดจากการชำระหนี้โดยไม่มีหนี้ (solutio indebiti) และการก่อหนี้แก่ทายาทโดยธรรมเพื่อประโยชน์ของทายาทโดยพินัยกรรม (legatum per damnationem)

ค. หนี้จากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แบ่งได้เป็น หนี้ที่เกิดจากการลักทรัพย์ (furtum) หนี้ที่เกิดจากการปล้นทรัพย์ (bona vi rapta) หนี้ที่เกิดจากการทำร้ายร่างกาย (iniuris) และหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อทรัพย์ (damnum iniuria)

ง. หนี้จากการกระทำที่คล้ายการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หนี้ที่เกิดจากการกระทำที่คล้ายการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้เกิดโดยการทำงานของผู้พิพากษา หรือ praetor ซึ่งได้รวบรวมหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่คล้ายการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ใน ius honorariu

2.1.1.1 ความเป็นมาและแนวความคิดของละเมิดตามกฎหมายโรมัน

แนวความคิดความรับผิดชอบทางละเมิดตามกฎหมายโรมันถือว่าละเมิดเป็นหนี้ที่เกิดจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (obligations ex delicto)

แนวความคิดของหนี้อันเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเรียกว่าหนี้ มีบ่อเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เรียกว่า “ละเมิด” ในสมัยก่อนไม่มีการแยกความรับผิดชอบทางแพ่งออกจากความรับผิดชอบทางอาญา แต่แนวความคิดของความรับผิดชอบทางละเมิดในปัจจุบันได้แยกความรับผิดชอบทางละเมิดออกจากอาญาอย่างเด็ดขาด ดังนั้น ความรับผิดชอบทางละเมิดในปัจจุบันจึงมีพื้นฐานแนวความคิดในเรื่องการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นและมีใช้การลงโทษอย่างความรับผิดชอบทางอาญา แนวความคิดของความรับผิดชอบในหนี้อันเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวถูกนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะละเมิด

ในสมัยโรมันนั้นการที่บุคคลใดก่อเกิดความเสียหายขึ้นในสังคมนั้นได้มีการแยกความเสียหายออกเป็นความเสียหายต่อมหาชนประการหนึ่งเรียกว่า "crimina" ความเสียหายต่อมหาชนนี้เป็นกรณีที่มีการกระทำนั้นกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นเหตุให้รัฐต้องเข้ามาควบคุมแทรกแซงและมีสภาพบังคับโดยใช้การลงโทษ ส่วนความเสียหายต่อเอกชนเป็นกรณีที่การกระทำนั้นก่อความเสียหายกระทบต่อเอกชนส่วนตัว และบุคคลผู้ที่ถูกกระทำเท่านั้นที่จะ

เป็นผู้โต้ตอบผู้กระทำ โดยในยุคก่อนประวัติศาสตร์รูปแบบการตอบโต้เป็นการโต้ตอบแบบการแก้แค้นทดแทนอย่างเสรี ไม่มีการควบคุม ต่อมาใช้รูปแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน ซึ่งก็เป็นการก่อให้เกิดความเสียหายเช่นเดียวกัน แต่หลังจากที่รัฐได้เข้ามามีบทบาทแทรกแซงเพื่อไม่ให้มีการโต้ตอบกันในลักษณะดังกล่าว ทำให้การโต้ตอบแบบแก้แค้นทดแทนหรือแบบตาต่อตาฟันต่อฟันมีการได้พัฒนามาเป็นการกำหนดโทษปรับแทน โดยมีการพิพากษาตามที่ถูกผู้เสียหายเรียกร้อง แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะได้มีการกำหนดค่าปรับดังกล่าว แต่การทดแทนในรูปแบบนั้นก็ยังมีสภาพเป็นการลงโทษอยู่นั่นเอง

ระหว่างความรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อมหาชน (criminal) กับความรับผิดชอบต่อเอกชน (delicta) นั้น กฎหมายโรมันได้แยกว่าการลงโทษทางอาญา (crimina) อยู่ในขอบเขตกฎหมายมหาชน ส่วนความรับผิดชอบต่อเอกชน (delicta) เป็นการลงโทษทางแพ่งซึ่งอยู่ในขอบเขตของกฎหมายเอกชน สำหรับการบังคับโทษทางอาญานั้นกระทำโดยการฟ้องเป็นคดีอาญา (criminal prosecution) ส่วนการบังคับโทษทางแพ่งนั้นกระทำโดยการฟ้องร้องเรียกค่าปรับสินไหมทดแทน (delictual claim) และการฟ้องเรียกทรัพย์สิน (in rem) หรือกรณีสินทรัพย์ไม่ได้ก็สามารถฟ้องขอให้บังคับใช้ราคาแทน (in personam)

เดิมนี่ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายโรมันที่ได้มีการพัฒนามาในสมัยโรมันยุคโบราณนั้นยังไม่มีแยกการกระทำที่เกิดความเสียหายต่อมหาชน (criminal) กับการกระทำที่เกิดความเสียหายต่อเอกชน (delicta) ออกจากกัน กล่าวคือ ยังไม่มีการแยกแยะความรับผิดชอบทางมหาชนกับความรับผิดชอบทางเอกชนออกจากกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในระบบกฎหมายของโรมันนั้นได้มีการแยกกระบวนการพิจารณาคดีแบบมหาชน (ordo iudiciorum publicum) ออกจากกระบวนการพิจารณาแบบเอกชน (ordo iudiciorum privatum) ระบบการพิจารณาคดีแบบมหาชนนั้นเริ่มต้นคดีด้วยการกล่าวหาจากพลเมืองคนใดก็ได้ เพราะเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวม ส่วนโทษที่ลงสำหรับผู้กระทำไม่ชอบด้วยกฎหมายมหาชน ผู้นั้นอาจถูกลงโทษปรับหรือโทษที่มีต่อเนื้อตัวร่างกาย แต่ในส่วนของคดีเอกชนผู้เสียหายสามารถเป็นผู้ฟ้องร้องเองได้ และโทษทางคดีเอกชนนั้นอาจเป็นเงินหรือโทษปรับที่ต้องใช้ให้แก่ผู้เสียหาย ในยุคนี้การลงโทษมีหลายรูปแบบ เช่น โทษแบบ sacertas เป็นโทษฐานที่ทำให้พระเจ้าโกรธ กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโทษนี้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนา บุคคลทั่วไปสามารถลงโทษได้ทันที ไม่ต้องอาศัยกระบวนการหรือพิจารณาใด และบุคคลที่ลงโทษนั้นไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา ตัวอย่าง ของโทษประเภทนี้ คือ การลักทรัพย์ในยามวิกาล และยังมีโทษที่เป็นการแก้แค้นทดแทน (vindicta) เป็นการกระทำการโต้ตอบผู้ที่กระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อตนในระยะแรกๆ การแก้แค้นทดแทนนั้นกระทำโดยไม่มีขอบเขต ทำให้การแก้แค้นทดแทนดังกล่าวเกินเลยกว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ต่อมาการแก้แค้นทดแทนได้พัฒนาเป็นการโต้ตอบตามกำลังของบุคคลที่จะแก้แค้น กล่าวคือ มีกำลังเท่าใดก็แก้แค้นเท่านั้น และเป็นการแก้แค้นแบบถูกควบคุมโดยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของสังคม นอกจากนี้ การแก้แค้นทดแทนนั้นต้องได้สัดส่วนกับผลร้ายที่เขาได้รับในลักษณะตาต่อตาฟันต่อฟัน หลังจากนั้นในยุคสาธารณรัฐ การลงโทษแบบ poena กรณีของผู้ที่กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกรงว่าตนจะถูกแก้แค้นทดแทน จึงเป็นฝ่ายที่เสนอข้อตกลง

(patio) โดยขอใช้ทรัพย์สินทดแทนแก่ผู้เสียหายแทนการแก้แค้นทดแทน หากผู้เสียหายตกลงด้วยก็จะทำให้ผู้กระทำหลุดพ้นจากความรับผิดที่ต้องถูกแก้แค้นทดแทนนั้นไป เรื่องดังกล่าวตอนแรกๆ ผู้เสียหายมักจะเรียกเอาค่าเสียหายตามอำเภอใจ และหากผู้กระทำไม่ยอมให้ก็จะถูกแก้แค้นทดแทนต่อมารัฐได้เข้าแทรกแซงโดยการกำหนดเงินจำนวนหนึ่งบังคับให้ฝ่ายผู้กระทำนั้นชดใช้เป็นค่าเสียหาย โดยกฎหมาย ในยุคนี้ผู้พิพากษา (praetores) ได้ตัดสินข้อพิพาทและได้ทำการรวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวกับหนี้อันเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ เรียกว่า ius honorarium ซึ่งมีลักษณะเป็นการลงโทษทางอาญาทำนองเดียวกับกฎหมายที่เกี่ยวกับหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของกฎหมายแพ่งโรมัน ius civile ถัดมาในยุคคลาสสิก หนี้อันเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายแพ่งโรมันหรือตามกฎหมายของแนวคำพิพากษาของผู้พิพากษาดังกล่าวได้มีกำหนดความรับผิดเป็นเงินและบังคับหนี้โดยการฟ้องร้องแบบ cognition แต่หนี้ดังกล่าวสามารถระงับด้วยวิธีการตกลงได้ (pactio)

ลักษณะของความรับผิดของหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว สิทธิฟ้องร้องในหนี้นั้นไม่สามารถโอนได้ นอกจากนี้ หน้าที่ในความรับผิดก็ไม่สามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นได้และไม่สามารถแบ่งแยกความรับผิดได้ อีกทั้งไม่มีอายุความในการฟ้องร้อง

ในยุคแรกๆ ความรับผิดมีลักษณะเป็นการแก้แค้นทดแทน แม้ต่อมาจะมีการพัฒนาความรับผิดเป็นจำนวนเงินก็ตาม แต่ความรับผิดนั้นยังมีลักษณะที่เป็นโทษอยู่ จึงเป็นเรื่องเฉพาะตัวที่ผู้เสียหายนั้นจะฟ้องเอาแก่ผู้กระทำ ความเสียหาย หากผู้เสียหายตายไปทายาทก็ไม่สามารถสืบสิทธิของผู้เสียหายต่อไปได้ หรือในกรณีที่ผู้กระทำทำความผิดหลายคน ความรับผิดก็มีแต่เฉพาะตัวบุคคลนั้นเป็นรายๆ ไปซึ่งทุกคนจะต้องรับผิดในจำนวนเท่าๆ กัน นอกจากนี้การฟ้องคดีทางอาญาก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน และการฟ้องเกี่ยวกับหนี้ทางแพ่งอันเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้ไม่มีอายุความ แต่สำหรับหนี้ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามแนวคำตัดสินของผู้พิพากษา (praetors) ดังกล่าวนั้น มีอายุความ 1 ปี นับจากวันที่ผู้เสียหายอาจใช้สิทธินั้นได้ นอกจากนี้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกร้องเอาแก่ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวในการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุตรหรือทาสในครอบครัวนั้น วิธีการนี้เรียกว่า noxales ด้วยประสงค์ให้หัวหน้าครอบครัวหรือเจ้าของทาสได้เข้ามาปลดเปลื้องความรับผิด เช่น การยกบุตรหรือทาสนั้นให้แก่ผู้เสียหายไปหรือการใช้เงินแทน แต่ในยุคคลาสสิก การฟ้องเอาแก่หัวหน้าครอบครัวนี้ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อบุตรมีความสามารถตามกฎหมายเอกราชแล้ว

2.1.1.2 ความเป็นมาและแนวความคิดของละเมิดตามกฎหมายไทย

เดิมความรับผิดทางละเมิดของไทยก็มีทำนองเดียวกับความรับผิดของกฎหมายในสมัยโรมัน ซึ่งเป็นความรับผิดที่มาจากจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเรียกการกระทำนั้นว่าละเมิดเช่นเดียวกับปัจจุบัน แต่คำว่าละเมิดแต่เดิมนั้นมีความหมายไม่เหมือนปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้ถูกลงโทษยังต้องใช้เงินสินไหมเป็นค่าปรับซึ่งมีลักษณะไปในทางอาญามากกว่าการเยียวยา

ความเสียหายอย่างกฎหมายละเมิดในปัจจุบัน เกี่ยวกับกฎหมายละเมิดในสมัยของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงสื่อความหมายด้วยคำว่า “ประทุษร้ายทางแพ่ง” เนื่องจากเป็นการก่อหนี้โดยการประทุษร้ายทางแพ่ง เป็นหนี้ตามกฎหมายแพ่ง ไม่ใช่หนี้ในลักษณะอาญา เป็นความหมายว่าการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำที่มีความผิดและเกิดความเสียหายขึ้นต่อผู้ที่ถูกกระทำ ผู้เสียหายจึงมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งได้ ซึ่งเป็นการปรับแนวคิดที่แยกความรับผิดทางอาญาออกจากความรับผิดทางแพ่ง⁵

ความหมายของความรับผิดทางละเมิดตามที่กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้สื่อไว้ดังกล่าว เป็นที่เข้าใจของนักกฎหมายว่าเป็นความรับผิดทางละเมิดที่มีความหมายต่างจากความรับผิดทางอาญา ซึ่งทำให้เป็นที่เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นถึงความรับผิดทางละเมิดว่าความรับผิดทางละเมิดนั้นมีลักษณะเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่การลงโทษอย่างในอดีต หลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดที่เกี่ยวข้องกับหนี้อื่นเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้ ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในหลักทั่วไปถูกนำมาบัญญัติไว้ใน มาตรา 420

สำหรับอิทธิพลแนวคิดในระบบคอมมอนลอว์ ความรับผิดและแนวความคิดการลงโทษทางแพ่งในกฎหมายพิเศษ ปัจจุบันแนวคิดในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของระบบคอมมอนลอว์ได้เข้ามามีบทบาทต่อกฎหมายของไทยด้วย อย่างเช่น ความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย เป็นต้น

2.1.2 ประวัติศาสตร์ของความรับผิดทางสัญญา⁶

เดิมในสมัยโรมัน สัญญา (contractus) ยังไม่มีกระบวนการที่ก่อให้เกิดสัญญาอย่างปัจจุบัน และสัญญาในสมัยนั้นไม่ก่อผลผูกพันบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญา ในยุคนั้นจึงไม่มีการทำสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก

Gaio นักกฎหมายยุคคลาสสิก ได้แยกสัญญาไว้เป็น 4 กลุ่ม โดยมุ่งเน้นด้วยหนี้ของสัญญา กล่าวคือ ได้จัดแยกสัญญาที่ก่อผลทางหนี้ออกจากสัญญาที่ก่อผลทางทรัพย์สิน⁷ ลักษณะสัญญาที่ Gaio ได้แบ่งไว้ คือ

⁵ โรแบร์ แลงการ์ด, บรรณาธิการโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิภลย์ พงศ์พินิตานนท์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 127-130.

⁶ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของ พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 15. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 319.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 264.

(1) สัญญาจากการส่งมอบทรัพย์สิน (obligation re contractae) กล่าวคือ หนี้ตามสัญญาจะมีขึ้นตามสัญญาที่ต่อเมื่อได้มีการส่งมอบทรัพย์สิน เช่น ยืมใช้สัสิ่งเปลือง (mutuum) ยืมใช้คงรูป (commodatum) ฝากทรัพย์สิน (depositum) จำนำ (pignus)

(2) สัญญาจากการเปล่งวาจา (obligation verbis contractae) เป็นสัญญาที่เกิดจากการแสดงอาการด้วยการเปล่งจาหรือกล่าวถ้อยคำตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การให้ค้ำประกันแบบ stipulatio หรือการสาบานแบบ sponsio

(3) สัญญาที่เกิดจากการทำลายลักษณะอักษร (obligation litteris contractae) สัญญาประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อมีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร

(4) สัญญาที่เกิดจากความยินยอม (obligation consensus contractae) สัญญาประเภทนี้เกิดจากการแสดงความยินยอมโดยทันทีที่ต้องอาศัยแบบพิธีอื่นอีก เช่น ซื้อขาย เช่าจ้างทำของ ตัวแทน ห้างหุ้นส่วน เป็นต้น

ต่อมาหลังยุคคลาสสิก สัญญาได้เกิดรูปใหม่ขึ้นมาและมีสัญญาที่ไม่มีชื่อและไม่มีกฎเกณฑ์ตามกฎหมายที่กำหนดไว้เฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม ยังถือไม่ได้ว่าการทำสัญญาในยุคนี้ได้กระทำอยู่บนหลักแห่งเสรีภาพ

ยุคกลางได้เกิดหลักการก่อกำเนิดสัญญาวิธีการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาด้วยการตกลง (contractus)

วัตถุประสงค์ของสัญญาในสมัยโรมันเดิมนั้นยังไม่มี ความชัดเจน ยุคนั้นคงมีเพียงเหตุผลอันสมควรที่มารับรองการทำนิติกรรม (iusta causa) เท่านั้น ตัวอย่างเช่น iusta causa donationis อันเป็นเหตุผลในการให้โดยเสน่หา หรือ iusta causa solvendi ในเหตุผลของการชำระหนี้ หรือ iusta causa dotis dandae ของเหตุในการให้สินเดิม ต่อมาศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในวัตถุประสงค์ของสัญญา ในศตวรรษที่ 19 จากประมวลกฎหมายฝรั่งเศสพบว่าวัตถุประสงค์นั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่ทำนิติกรรม (subjective theory) จากนั้นต้นศตวรรษที่ 20 จึงมีแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของนิติกรรม (objective theory)⁸

ในสมัยโบราณการทำสัญญาอาศัยเจตนาเพียงอย่างเดียวไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้ แต่ต้องมีการกระทำบางอย่างที่เป็นการแสดงออกตามที่กฎหมายกำหนดหรือเรียกว่าแบบ เป็นลัทธิแบบนิยม (formalismo) หากการใดไม่ทำตามแบบย่อมไม่มีผลตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทำการตามแบบที่กฎหมายกำหนดนั้นแล้ว แม้เจตนาที่แสดงออกไม่ตรงตาม

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-62.

เจตนาที่อยู่ในใจก็ทำให้ผลทางกฎหมายของนิติกรรมนั้นเสียไปแต่ประการใดไม่ หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าแบบทำให้นิติกรรมมีผล (effective form) ดังนั้น ในยุคนี้แบบจึงมีบทบาทสำคัญกว่าเนื้อหาและเจตนาที่อยู่ในใจ แบบในสมัยนั้น เช่น แบบที่กระทำด้วยการเปล่งวาจา stipulation เป็นแบบของนิติกรรมที่สามารถนำไปใช้กับนิติกรรมอันเป็นส่วนใหญ่ แบบที่ต้องทำต่อหน้าผู้พิพากษาในการโอนทรัพย์สิน in iure cession คือ แบบที่ต้องใช้ตราชั่งและพยานพลเมืองโรมันอีก 5 คน โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำตราชั่งพลเมืองโรมัน 1 คน เรียกว่าแบบ gesta per aes et libram⁹ ต่อมา ในยุคคลาสสิก การเคร่งครัดเรื่องแบบของนิติกรรมนั้นได้ผ่อนคลายลง และยุคนี้มีการใช้หนังสือเป็นแบบของนิติกรรมด้วย หลังยุคคลาสสิกมีแบบที่กำหนดตามกฎหมาย (legal form) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลักประกันของคู่สัญญาและความเชื่อถือของประชาชน ในสมัยใหม่แบบจึงเป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อแสดงเจตนาของผู้ทำนิติกรรมเท่านั้น และในยุคนี้ได้ให้ความสำคัญของเจตนาและเสรีภาพของคู่สัญญาที่เข้าทำสัญญา ได้มีการพัฒนามาสู่หลักเสรีภาพของการทำสัญญามากขึ้น ทำให้ความสำคัญของแบบตามแนวคิดเดิมได้เปลี่ยนไป¹⁰

เจตนาในการทำนิติกรรมในสมัยโรมันนั้นมีความสำคัญน้อยกว่าแบบในการทำนิติกรรมดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าเจตนาไม่ก่อผลทางกฎหมายเพราะผู้ทำนิติกรรมยังต้องสื่อแสดงความต้องการออกมาด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือต้องทำตามแบบเจตนาดังกล่าวนั้นจึงจะมีผลทางกฎหมาย สมัยนั้นยังไม่สามารถแยกแยะถึงลักษณะของการแสดงเจตนาที่แสดงออกมาไม่ตรงกับเจตนาภายในใจ และยังไม่อาจแยกได้ว่าเป็นโมฆะหรือโมฆียะ การแสดงเจตนาที่วิปริตนั้นมีผลเฉพาะตามหลักของผู้พิพากษา (pretore) ที่ได้รวบรวมไว้ในระบบของ ius honorarium ซึ่งก็ไม่ใช้กฎหมายของพลเมืองโรมัน (ius civile) โดยตรง ต่อมาในยุคของจักรพรรดิจัสติเนียนได้ให้ความสำคัญกับเจตนามากขึ้นกว่าความสำคัญในเรื่องแบบ เนื่องจากความจำเป็นในด้านการค้า ด้วยเหตุดังกล่าวเจตนาจึงมีผลต่อการกำหนดผลในทางกฎหมาย¹¹

นอกจากนี้ ในสมัยโรมันมีการยอมรับให้นำเหตุการณ์ในอนาคตมากำหนดผลของนิติกรรมอันเป็นการก่อเงื่อนไขในนิติกรรม (condicio) ได้ และสามารถนำเงื่อนไขนี้ไปใช้กับนิติกรรมเกือบทุกประเภท แต่ในสมัยนี้ให้การยอมรับแต่เงื่อนไขที่ทำให้นิติกรรมเป็นผลหรือเงื่อนไขบังคับก่อนที่กำหนดผลทางหนี้เท่านั้น ยังไม่มีการยอมรับในเงื่อนไขที่เป็นการสิ้นสุดผลหรือเงื่อนไขบังคับหลังทางออกหากต้องการให้นิติกรรมสิ้นสุด คือ ต้องทำนิติกรรมเพื่อระงับผลของนิติกรรมนั้นต่างหาก และในเรื่องนิติกรรมเป็นผลนั้นจะเป็นผลทางทรัพย์สินได้ก็ต้องทำตามแบบแล้วเท่านั้น¹²

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83-84.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 202.

2.1.3 ประวัติศาสตร์ของความรับผิดก่อนสัญญา

ความรับผิดก่อนสัญญา ศัพท์ภาษาลาตินใช้คำว่า *Culpa in contrahendo* หรือภาษาอังกฤษอาจเรียกว่า “*Fault in Contracting*” *Culpa* หรืออิตาเลียนเรียกว่า *Colpa* หมายถึง ความผิด หรือ *Fault*

ความผิดที่เกิดขึ้นด้วยการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ดังนั้น *Culpa in contrahendo* จึงหมายถึง ความผิดที่กระทำขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในขณะที่กำลังทำสัญญา¹³

ปลายศตวรรษที่ 19 Rudolf von Jhering นักประวัติศาสตร์กฎหมายเยอรมัน ได้เสนอแนวคิดในเรื่องความรับผิดในความเสียหายก่อนสัญญากรณีที่สัญญาเป็นโมฆะหรือสัญญาไม่เกิดไว้ในบทความ *Culpa in contrahendo oder Schadensersatz bei nichtigen oder nicht zur Perfection gelangten Verträgen* สืบเนื่องจากกรณีดังกล่าวในสมัยนั้น ผู้เสียหายมักไม่ได้รับการเยียวยา และการฟ้องทางละเมิดก็กระทำมิได้เพราะละเมิดนั้นต้องเป็นความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินเท่านั้น ทั้งกรณีนั้นยังไม่ถึงกับกรณีของการฉ้อฉล การศึกษาของ Jhering จาก digest พบว่าความเป็นโมฆะในการซื้อขายทรัพย์ที่มาจากการพันวิสัยทางข้อเท็จจริงหรือทางข้อกฎหมาย เช่น การซื้อขายกรณีที่ทรัพย์นั้นไม่มีอยู่ในขณะซื้อขาย การซื้อขายทรัพย์นอกพาณิชย์เพราะตามกฎหมายเป็นของมนุษย์หรือสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือทรัพย์ที่เป็นประเภทที่ประชาชนใช้ร่วมกัน หรือทรัพย์ที่กฎหมายว่าเป็นของพระเจ้า ซึ่งกรณีของการเป็นโมฆะดังกล่าวผู้ซื้อไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ขายได้ ได้แต่เพียงเรียกร้องให้ผู้ขายคืนทรัพย์ที่ได้ชำระไปในฐานะลามิควรได้ด้วยการฟ้องร้องแบบ *action doli* โดยผู้พิพากษา (*praetors*) ได้ให้คุ้มครองผู้ซื้อที่สุจริต โดยยอมให้ผู้ซื้อที่สุจริตฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ในกรณีที่ผู้ขายมีความผิดโดยจงใจ (*dolo*) เท่านั้น อย่างไรก็ตามต่อมา *Ulpian* ได้เสนอว่าในกรณีดังกล่าวสามารถพิสูจน์ในกรณีความรู้หรือความไม่รู้ หรือความสุจริตได้โดยวิธีการฟ้องข้อเท็จจริง *actio in factum* นอกจากนี้ Jhering ได้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับ *Culpa in Contrahendo* ว่าสัญญาที่เป็นโมฆะนั้นแม้จะไม่มีหนี้ตามสัญญา แต่คู่กรณีก็ยังไม่หลุดพ้นจากการที่จะต้องชดใช้ในความเสียหายจากความผิด (*culpa*) ที่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อและทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย เพราะความผูกพันนั้นได้มีอยู่แม้ในกรณีที่สัญญากำลังจะเกิด (*statu nascendi*) ด้วย¹⁴

ในประเทศอิตาลี ได้นำหลัก *Culpa in Contrahendo* ไปไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฉบับปี 1942 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเยอรมัน ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งฉบับปี 1865 ที่ได้รับ

¹³ จำปี โสทธิพันธุ์, หลักความรับผิดก่อนสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 31.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-42.

อิทธิพลมาจากฝรั่งเศสนั้น ไม่มีการบัญญัติหลักความรับผิดก่อนสัญญาไว้ แต่ศาลได้นำหลักละเมิดมาปรับใช้ในขณะนั้น โดยกฎหมายละเมิดมาตรา 2043 บัญญัติว่า “การกระทำใดที่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลคนอื่นโดยไม่ถูกต้องผูกพันผู้ซึ่งได้กระทำการดังกล่าวให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย” ซึ่งในส่วนของความประมาทเลินเล่อในกฎหมายอิตาลี ได้แก่ การกระทำที่ไม่เป็นการที่เป็นการจงใจ แต่ได้กระทำโดยไม่ระมัดระวัง ไม่รอบคอบ ไม่เชี่ยวชาญ การไม่เคารพกฎหมาย กฎข้อบังคับ คำสั่ง หรือระเบียบวินัย แต่เมื่อปี 1942 ได้มีการนำหลักความรับผิดก่อนสัญญามาบัญญัติไว้ประมวลกฎหมายแพ่ง เช่น มาตรา 1338 มาตรา 1328 วรรคหนึ่ง ซึ่งในประเทศอิตาลีศาลยังคงตัดสินว่ากรณีความรับผิดดังกล่าวเป็นกรณีที่ไม่ต้องการความผิด (fault)¹⁵

ประเทศเยอรมันได้รับอิทธิพลหลัก Culpa in Contrahendo มาโดยตรงจากแนวคิดของ Jhering และตามหลักสุจริตที่ว่าบุคคลต้องกระทำการโดยไม่ฝ่าฝืนหลักสุจริต อย่างไรก็ตามหลักความรับผิดก่อนสัญญาไม่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน แต่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะซึ่งเป็นแนวคิดในความรับผิดที่ไม่ต้องมีข้อสันนิษฐานว่ามีความผิดเสียก่อน และยังคงรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่กรณีด้วย แนวความคิดนี้ไปไกลกว่าแนวคิดของ Jhering นอกจากนี้ศาลสูงของเยอรมันยังได้ใช้หลักสุจริตมาปรับให้กับกรณีความรับผิดก่อนสัญญา เนื่องจากไม่มีหลักความรับผิดก่อนสัญญาบัญญัติไว้ในบททั่วไป¹⁶

ในปี 1907 แม้ประเทศฝรั่งเศสจะได้อิทธิพลจากแนวคิดของ Jhering ก็ตาม แต่ Raymond Saleilles ได้เสนอแนวคิดว่าภายหลังจากที่คู่กรณีได้เข้าเจรจาเพื่อจะทำสัญญากันแล้ว คู่กรณีฝ่ายนั้นต้องปฏิบัติตามหลักสุจริตและจะไม่ระงับการเจรจาโดยอำเภอใจ แต่อย่างไรก็ตามหลักความรับผิดก่อนสัญญานี้ไม่มีการพัฒนาเหมือนอย่างในประเทศเยอรมันหรืออิตาลี เนื่องจากมีความยุ่งยากทางทฤษฎีจึงทำให้นักกฎหมายฝรั่งเศสนำเอาหลักความรับผิดทางสัญญามาปรับใช้มากกว่าการนำเอาหลักความรับผิดทางละเมิด และที่สำคัญในประเทศฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญต่อการใช้สิทธิเสรีภาพซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญ ดังนั้น การทำให้การปรับใช้ความรับผิดก่อนสัญญาเป็นไปโดยระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน¹⁷

ในส่วนของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีบ่อเกิดของกฎหมายมาจากคำพิพากษาของศาล (president cases) แต่อย่างไรก็ตาม ศาลได้ให้ความสำคัญกับการใช้เสรีภาพในการทำสัญญารวมทั้งในการเข้าทำสัญญาและการงดเว้นที่จะไม่เข้าทำสัญญา ในระบบคอมมอนลอว์สัญญาจะ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 50.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 71-72.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 91-92.

เกิดขึ้นต่อเมื่อคำสนองต้องตามคำเสนอเท่านั้น ดังนั้น หากการแสดงเจตนาสนองตอบยังไม่ถูกต้องตรงตามคำเสนอสัญญายังไม่ถือว่าสัญญาเกิดขึ้น และเมื่อสัญญายังไม่เกิดขึ้นคู่กรณีก็ยังมีเสรีที่จะถอนคำเสนอเสียได้ การใช้เสรีภาพนี้ยังรวมไปถึงการงดเข้าทำสัญญาและการระงับการเจรจาด้วย ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่คู่กรณีจะต้องรับภาระนั่นเองในการเข้าเจรจาทำสัญญา แต่เมื่อไม่นานมานี้ศาลได้ยอมรับการกำหนดความรับผิดก่อนสัญญาในรูปของลาภงอกอันเกิดมาจากความผิดพลาดในระหว่างการเจรจา (misrepresentation) สำหรับขั้นตอนก่อนสัญญานี้ศาลยังไม่ยอมรับเอาหลักสุจริตเข้ามาปรับใช้ นอกเสียจากจะมีกรณีที่สัญญาได้เกิดแล้ว ดังนั้น ในระบบคอมมอนลอว์หลักความรับผิดก่อนสัญญาจึงยังไม่ได้รับการพัฒนา¹⁸

ปี 1980 ในด้านของกฎหมายระหว่างประเทศ แม้อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยการซื้อขายระหว่างประเทศจะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดก่อนสัญญา แต่ก็มีคามพยายามของประเทศสมาชิกที่จะนำหลักการของความรับผิดก่อนสัญญาเข้ามาผนวกไว้ซึ่งได้มีการร่างอนุสัญญาในมาตรา 5 ว่า “ในเรื่องการก่อให้เกิดสัญญา คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์และหลักความสุจริต” จากหลักความซื่อสัตย์และหลักความสุจริตดังกล่าวทำให้เกิดข้อถกเถียงและหยิบยกขึ้นอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง แต่ในท้ายที่สุดกลุ่มของประเทศคอมมอนลอว์ขอให้ตัดบทบัญญัตินี้ออกโดยให้เหตุผลว่า หลักการดังกล่าวแม้จะมีความสำคัญแต่มีขอบเขตกว้างเกินไปและอาจเป็นปัญหาในการปรับใช้ภายในของแต่ละประเทศที่ต้องใช้กฎหมายจารีตประเพณีและสังคมมาปรับใช้ซึ่งอาจส่งผลให้มีความแตกต่างกันไม่เป็นเอกภาพตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา นอกจากนี้ ร่างอนุสัญญาดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดผลแห่งการฝ่าฝืนเอาไว้ แต่ฝ่ายที่สนับสนุนมองว่าหลักการดังกล่าวกลับเป็นการยกระดับและให้ความสำคัญกับหลักสุจริตที่เป็นหลักสากล การยอมรับหลักการของบทบัญญัตินั้นไม่เป็นการเสียหายแต่ประการใด แต่อย่างไรก็ตามต่อมาได้มีการประนีประนอมโดยตัดร่างบทบัญญัตินั้นออกโดยนำหลักสุจริตไปรวมไว้กับบทมาตรา 7 ในเรื่องการตีความ ดังนั้น หลักความรับผิดก่อนสัญญาจึงขึ้นอยู่กับแนวการตีความของแต่ละประเทศที่อาจนำเอาหลักเรื่องความรับผิดตามสัญญา หรือนำหลักเรื่องความรับผิดเพื่อละเมิดมาปรับใช้แก่กรณีของความรับผิดก่อนสัญญาก็ได้¹⁹

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดก่อนสัญญาในทางตรง²⁰

2.2 หลักพื้นฐานของความรับผิดทางแพ่ง

หลักการพื้นฐานของความรับผิดทางแพ่งนั้นไม่ใช่เป็นการลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดเพื่อละเมิด ความรับผิดทางสัญญา หรือความรับผิดก่อนสัญญาก็ตาม กล่าวคือ ความรับผิด

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 106-108.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 115-117.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ 124.

ทางแพ่งเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กลับคืนเสมือนกับว่าความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเลย แม้ในความเป็นจริงเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น การที่จะกระทำให้กลับไปอยู่สภาพคงเดิมเหมือนอย่างที่ไม่เคยมีเสียหายเกิดขึ้นเลยก็ไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ด้วยเหตุนี้ ความรับผิดในทางแพ่งจึงต้องหาสิ่งทดแทนเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นและวิธีที่จะเยียวยาความเสียหายนั้นอย่างกรณีของความรับผิดทางสัญญา เบื้องต้นคือ การให้มีการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงก่อนสำหรับความรับผิดเพื่อละเมิดก็ให้มีความรับผิดเบื้องต้นเช่นนี้ด้วย กล่าวคือ ในทางละเมิดก็ต้องให้มีการคืนทรัพย์ก่อน แต่อย่างไรก็ตาม หากสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้มีการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงได้ การใช้ค่าสินไหมทดแทนก็เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการนำมาใช้เยียวยาความเสียหาย นอกจากนี้ ในการเยียวยาความเสียหายก็ไม่ได้จำกัดให้ต้องทำโดยวิธีใดวิธีหนึ่งตามที่กล่าวมา โดยเฉพาะ แต่อาจใช้วิธีดังกล่าวผสมผสานกันเพื่อให้เกิดการเยียวยาให้มากที่สุด

2.2.1 แนวคิดของความรับผิดทางแพ่ง

แนวคิดในความรับผิดทางแพ่งได้มีแนวคิดแบ่งออกเป็น 2 แนว แนวความคิดแรกคือ ความรับผิดที่ผู้รับผิดต้องมีความผิด ส่วนแนวคิดที่สองคือ ความรับผิดที่ผู้รับผิดไม่ต้องมีความผิด

2.2.2 ความรับผิดที่ต้องการความผิด (Subjective responsibility)

ความรับผิดประเภทนี้ผูกติดอยู่กับความผิด (Culpa) ของผู้กระทำ เดิมความรับผิดในรูปแบบนี้มีความมุ่งหมายเพื่อการลงโทษที่บังคับเอาแก่นื้อตัวร่างกายของบุคคล เป็นความรับผิดที่พัฒนามาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมาจากพื้นฐานความผิดที่เป็นความผิดในตัวเอง (Obligations ex delicto)

2.2.3 ความรับผิดบนข้อสันนิษฐานของกฎหมาย (Objective responsibility)

หลักเกณฑ์ของความรับผิดประเภทนี้เป็นความรับผิดที่ผู้รับผิดไม่ต้องมีความผิด แต่เป็นความรับผิดเพื่อประโยชน์ในการเยียวยาความเสียหาย แนวความคิดนี้ได้รับการพัฒนามาจากหน้าที่คล้ายการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Obligations ex quasi delicto)

2.2.4 ทฤษฎีรับผิด

ในสมัยโรมัน ความรับผิดของบุคคลในทางละเมิดนั้นอยู่บนฐานของความผิดหรือ (fault) ซึ่งความผิดนั้นเป็นการกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อล่วงสิทธิผู้อื่น ทฤษฎีนี้แทรกอยู่ในกฎหมายของหลายประเทศและเป็นหลักที่ยอมรับกันโดยทั่วไป หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ไม่มี ความรับผิด ถ้าไม่ความผิด” (no liability without fault)

ด้วยทฤษฎีนี้ยึดโยงอยู่กับความผิด (fault) ดังนั้น การพิจารณาความรับผิดจึงต้องพิจารณาถึงความผิดเป็นสำคัญ กล่าวคือ ความรับผิดนั้นจะมีขึ้นได้เมื่อการกระทำนั้นเป็นความผิด (fault) ที่การกระทำนั้นเป็นไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นเสียหาย²¹ กล่าวได้ว่าจะไม่มีความรับผิดประการใดๆ หากปราศจากความผิด (No liability without fault) หลักนี้นำไปใช้กับความรับผิดในทางอาญาด้วย เมื่อการกระทำของบุคคลใดเป็นความผิดและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นผู้กระทำนั้นต้องรับผิด ความรับผิดจึงเป็นพันธะของบุคคลที่จะต้องได้รับผลร้ายที่เป็นโทษหรือต้องเยียวยาความเสียหายที่ตนนั้นก่อขึ้นโดยสืบเนื่องจากการกระทำความผิดจนเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบสุขของสังคม²²

ตัวอย่างความรับผิดประเภทนี้ เช่น ความรับผิดเพื่อการกระทำหรืองดเว้นของตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ความรับผิดเพื่อการละเมิดด้วยคำพูดหรือการหมิ่นประมาททางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 423 ความรับผิดเพื่อละเมิดด้วยการใช้สิทธิที่มุ่งหมายให้บุคคลอื่นเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 421 หรือความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้แทนของนิติบุคคลที่ได้กระทำในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล เป็นต้น

2.2.5 ทฤษฎีรับภัย

ทฤษฎีรับภัย (Theorie du risqué) เป็นทฤษฎีความรับผิดที่เห็นว่า หลักเกณฑ์แห่งความรับผิดทางละเมิดนั้น ผู้ทำละเมิดไม่จำเป็นต้องกระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ก่อก็ควรถือว่าผู้นั้นกระทำละเมิดไม่ว่าการนั้นจะถูกหรือผิด โดยถือว่าการกระทำของมนุษย์เป็นการเสี่ยงภัยและเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น มนุษย์ผู้กระทำก็ต้องรับบาปเคราะห์ในความเสียหายนั้น ทฤษฎีนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีรับภัยที่สร้างขึ้น (theorie du risqué cree)²³ ทฤษฎีนี้มุ่งหมายให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยมิต้องคำนึงถึงความผิดพิจารณาเพียงแต่เมื่อมีความเสียหายจากผู้ก่อเหตุก็ควรถือเป็นผู้กระทำละเมิดที่ต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตัวอย่างความรับผิดในลักษณะนี้ เช่น ความรับผิดในการกระทำผิดของผู้อื่น (Vicarious liability) เป็นต้น

²¹ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 3, หน้า 21.

²² วารี นาสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรได้. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดจรัสการพิมพ์, 2553), หน้า 7.

²³ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 1, หน้า 105.

บทที่ 3

ความคิดพื้นฐานของการละเมิดลิขสิทธิ์โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ใน ระบบกฎหมายไทย

ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ ลักษณะอาคารและสถานที่ที่อาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์ ตลอดจนลักษณะความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาตนั้นประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

3.1 ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์

ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 ได้กำหนดว่า งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะของผู้สร้างสรรค์ ไม่ว่าจะงานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างไร ดังนั้น งานอันมีลิขสิทธิ์เหล่านี้จึงเป็นงานที่อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ได้ทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงและการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

3.1.1 งานวรรณกรรม

ในมาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้....“วรรณกรรม” หมายความว่า งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย...” ดังนั้น โปรแกรมคอมพิวเตอร์จึงอยู่ในความหมายของงานวรรณกรรมด้วย และในมาตรา 4 นี้ยังให้ความหมายของ “โปรแกรมคอมพิวเตอร์” หมายความว่า คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่นำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานหรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะใด

(ก) งานวรรณกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานวรรณกรรมอันเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำ หรือดัดแปลงวรรณกรรม หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน * หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาต

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 27

จากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) ให้กระทำการดังกล่าว และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย เช่น การทำซ้ำหนังสืองานอันมีลิขสิทธิ์โดยการทำสำเนา หรือการคัดลอกอย่างอื่น นอกจากนี้ งานวรรณกรรมนั้นอาจถูกดัดแปลง โดยทำซ้ำเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ตัวอย่างการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงในงานวรรณกรรม เช่น ในกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5843/2543 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1732/2543 ที่จำเลยทำซ้ำโดยถ่ายสำเนาหนังสือของผู้เสียหายแล้วเก็บไว้ในร้านเพื่อขาย เป็นต้น และการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงนั้นอาจเกิดขึ้นในโรงงานที่มีการผลิตที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมได้

(ข) วรรณกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

งานวรรณกรรมที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวเป็นสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์ เมื่อวรรณกรรมที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น อาจถูกนำมาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม * จากงานวรรณกรรมที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว การละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจได้งานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นขึ้น และงานนั้นก็อาจถูกนำไปทำการเพื่อแสวงหากำไร ดังตัวอย่าง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5843/2543 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1732/2543 ดังกล่าวหลังจากที่จำเลยทำซ้ำหนังสือของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว จำเลยได้นำสำเนาหนังสือนั้นไปเก็บไว้ในร้านเพื่อขาย เป็นต้น และการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมดังกล่าวนี้ต้องเป็นการกระทำเพื่อเป็นการหากำไร กล่าวคือ เป็นการนำเอางานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น ออกแสวงหากำไร อย่างเช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1908/2546 ที่จำเลยทำซ้ำหรือดัดแปลงหนังสือของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้จะมีการจำหน่ายหนังสือที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์ในราคาที่ไม่ใกล้เคียงกับต้นทุน แต่การที่จำเลยได้รับค่าตอบแทนจากงานเขียน การกระทำดังกล่าวของจำเลยก็เป็นการกระทำเพื่อหากำไรแล้ว การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมในงานวรรณกรรมนี้อาจเกิดขึ้นในอาคาร ศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า หรืออาคารพาณิชย์ หรือสถานที่ที่สามารถนำงานที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์เข้าไปขายได้ เป็นต้น

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

3.1.2 โปรแกรมคอมพิวเตอร์

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ * แม้จะถูกจัดอยู่ในงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทวรรณกรรม ** แต่การละเมิดลิขสิทธิ์งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 30 ได้บัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้โดยเฉพาะ

(ก) งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์งานอันมีลิขสิทธิ์อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ *** หากไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย โปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นอาจถูกทำซ้ำ ตัวอย่างเช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1614/2548 ที่จำเลยทำซ้ำโดยนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์มาลงในหน่วยความจำเครื่องคอมพิวเตอร์ของจำเลย ทำให้ปรากฏงานดนตรีกรรมให้บริการแก่ลูกค้า และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2655/2545 ที่จำเลยทำซ้ำต้นแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหาย เจ้าของลิขสิทธิ์แล้วนำไปผลิตเป็นซีดีเกมส์ออกจำหน่าย หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6802/2553 ที่จำเลยทำซ้ำหรือดัดแปลงแฟ้มข้อมูลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์ แล้วนำออกจำหน่ายให้แก่บุคคลทั่วไป เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมในกรณีที่มีการผลิตในปริมาณมากๆ และกระบวนการผลิตต้องอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือเกิดขึ้นในสถานที่อื่นที่สามารถกระทำการในลักษณะเช่นนั้นได้

(ข) งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้นอาจถูกนำมาขาย มีไว้เพื่อขาย

* พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 บัญญัติว่า "โปรแกรมคอมพิวเตอร์" หมายความว่า "คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่นำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานหรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็น ภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะใด"

** พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 บัญญัติว่า "วรรณกรรม" หมายความว่า "งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย"

*** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 30

เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรืออาจถูกนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม * หลังจากมีการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงในงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวแล้วอาจมีการนำงานที่ได้ทำขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นไปแสวงหากำไร อย่างกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2655 /2545 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6802 /2553 ดังกล่าว ที่จำเลยนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำหรือดัดแปลงดังกล่าวแล้วนำมาขายให้แก่บุคคลทั่วไป เป็นต้น และการละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยอ้อมนี้อาจเกิดขึ้นในอาคารศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า อาคารพาณิชย์ หรือสถานที่ที่จัดให้มีการค้าเพื่อการแสวงหากำไรได้

3.1.3 นาฎกรรม

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยาม “นาฎกรรม” หมายความว่า งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และให้หมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย

(ก) งานนาฎกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานนาฎกรรมงานอันมีลิขสิทธิ์ อันได้แก่ งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว ซึ่งรวมถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง ด้วยการทำซ้ำ หรือดัดแปลงงานนาฎกรรม หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ** หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม กรณีการเล่นเกมส์โชว์ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2681/2553 วินิจฉัยว่าไม่ใช่งานที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว เกมส์โชว์จึงไม่ใช่งานนาฎกรรม

(ข) งานนาฎกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานนาฎกรรมนั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานนาฎกรรมที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้นอาจถูกบันทึกอยู่ในวัสดุอย่างหนึ่งอย่างใดและสามารถนำมา

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 27

ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรือ อาจถูกนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม *

3.1.4 ศิลปกรรม

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยาม “ศิลปกรรม” หมายความว่า งานอันมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- (1) งานจิตรกรรม ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่ประกอบด้วยเส้น แสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ลงบนวัสดุอย่างเดียวหรือหลายอย่าง
- (2) งานประติมากรรม ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่เกี่ยวกับปริมาตรที่สัมผัสและจับต้องได้
- (3) งานภาพพิมพ์ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพด้วยกรรมวิธีทางการพิมพ์ และหมายความรวมถึงแม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ที่ใช้ในการพิมพ์ด้วย
- (4) งานสถาปัตยกรรม ได้แก่ งานออกแบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง งานออกแบบตกแต่งภายในหรือภายนอก ตลอดจนบริเวณของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือการสร้างสรรค์หุ่นจำลองของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง
- (5) งานภาพถ่าย ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพที่เกิดจากการใช้เครื่องมือบันทึกภาพ โดยให้แสงผ่านเลนส์ไปยังฟิล์มหรือกระจก และล้างด้วยน้ำยาซึ่งมีสูตรเฉพาะ หรือด้วยกรรมวิธีใดๆ อันทำให้เกิดภาพขึ้น หรือการบันทึกภาพโดยเครื่องมือ หรือวิธีการอย่างอื่น
- (6) งานภาพประกอบ แผนที่ โครงสร้างภาพร่าง หรืองานสร้างสรรค์รูปทรงสามมิติ อันเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์
- (7) งานศิลปประยุกต์ ได้แก่ งานที่นำเอางานตาม (1) ถึง (6) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น นอกเหนือจากการชื่นชมในคุณค่าของตัวงานดังกล่าวนั้น เช่น นำไปใช้สอย นำไปตกแต่งวัสดุหรือสิ่งของอันเป็นเครื่องใช้ หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

ทั้งนี้ไม่ว่างานตาม (1) ถึง (7) จะมีคุณค่าทางศิลปะหรือไม่ และให้หมายความรวมถึงภาพถ่ายและแผนผังของงานดังกล่าวด้วย

(ก) งานศิลปกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานศิลปกรรมงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน * หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย เช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3085/2553 ที่จำเลยทำซ้ำแบบและลายผ้าพิมพ์งานศิลปกรรมอันมีลักษณะเป็นงานศิลปประยุกต์ของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5259/2549 ที่จำเลยทำซ้ำหรือดัดแปลงงานศิลปกรรมภาพถ่ายผลไม้ของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วนำไปทำเป็นปฏิทิน หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3240/2543 ที่จำเลยดัดแปลงภาพเขียนงานศิลปกรรมประเภทจิตรกรรมของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์และนำเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการตีพิมพ์โฆษณา เป็นต้น และการละเมิดลิขสิทธิ์งานศิลปกรรมดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการผลิตงานที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว หรือสถานที่อื่นที่สามารถทำการผลิตงานในลักษณะดังกล่าวได้

(ข) งานศิลปกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานศิลปกรรมนั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานศิลปกรรมที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น อาจถูกนำ มาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออาจถูกนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ** เช่นกรณี ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5259/2549 ที่หลังจากจำเลยทำซ้ำงานศิลปกรรมภาพถ่ายของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วจำเลยนำไปแจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นต้น นอกจากนี้ การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมในงานศิลปกรรมนั้นอาจเกิดขึ้นในอาคารศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์ หรือสถานที่อื่นที่สามารถก่อให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าวได้

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 27

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

3.1.5 ดนตรีกรรม

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 “ดนตรีกรรม” หมายความว่า งานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้องไม่ว่าจะมีทำนองและคำร้องหรือมีทำนองอย่างเดียวและให้หมายความรวมถึงโน้ตเพลงหรือแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

(ก) งานดนตรีกรรมอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานดนตรีกรรมเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน * หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย งานดนตรีกรรมมักเกี่ยวข้องกับความบันเทิงซึ่งเป็นที่ต้องการของคนทั่วไป งานดนตรีกรรมที่ได้รับความนิยมมักจะถูกละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ถูกทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือถูกนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน อย่างเช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3882/2553 ที่จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมเพลงของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยการนำเอาเพลงของผู้เสียหายมาทำซ้ำลงในหน่วยประมวลผลกลาง (ซีพียู) แล้วลงในระบบเอ็มพี 3 และใช้เน็ตเวิร์คเรียกเพลงออกมาฟังได้ โดยมีสัญญาณภาพทางจอมอนิเตอร์ และจำเลยเรียกเก็บค่าบริการจากลูกค้า เป็นต้น การทำซ้ำหรือดัดแปลงงานดนตรีกรรมในปัจจุบันนั้นต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ดนตรีกรรมที่อยู่ในรูปวัสดุแผ่นซีดีซึ่งมีกระบวนการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมจึงมักเกิดขึ้นในโรงงานที่ทำการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสถานที่อื่นที่สามารถกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมได้

(ข) งานดนตรีอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานดนตรีกรรมนั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานดนตรีกรรมที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น อาจถูกนำ มาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ** การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงในงานดนตรีกรรมและได้ผลิตภัณฑหรืองานที่ได้ทำขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมนั้น อาจถูกนำไปทำการเพื่อแสวงหากำไร อย่างเช่นกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4748/2549 ที่จำเลยนำวีดิโอซีดีเพลงของ

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 27

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

ผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์หรือออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมในงานดนตรีกรรมนั้นมักจะเกิดขึ้นในแหล่งการค้า เช่น ในอาคารศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า อาคารพาณิชย์ หรือสถานที่อื่นที่สามารถทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะเช่นนั้นได้

3.1.6 โสตทัศนวัสดุ

งานโสตทัศนวัสดุ (audio-visual work) เป็นผลสืบเนื่องจากสิทธิข้างเคียง (neighboring rights) กล่าวคือ โสตทัศนวัสดุมีชิ้นงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันแท้จริง แต่เป็นการนำเอางานอันเป็นพื้นฐาน เช่น งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม หรืองานดนตรีกรรมมาสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดงานประเภทใหม่ งานโสตทัศนวัสดุนี้ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “โสตทัศนวัสดุ” หมายความว่า งานอันประกอบด้วยลำดับของภาพโดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไร อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีก โดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้นและให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบงานนั้นด้วยถ้ามี จะเห็นได้ว่างานโสตทัศนวัสดุนั้นปรากฏขึ้นด้วยการได้เห็นและประกอบด้วยลำดับของภาพ หรือเสียงประกอบงานนั้นซึ่งบันทึกไว้ในสิ่งที่สามารถนำออกแสดงซ้ำได้ไม่จะเป็นการบันทึกไว้ในรูปแผ่นดิสก์ (laser disc) แผ่นวีดิโอดิจิทอล (digital video disc) หรือแถบบันทึกภาพ¹

(ก) งานโสตทัศนวัสดุอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานโสตทัศนวัสดุอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา * หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย เช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 876/2548 ที่จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ผู้เสียหายด้วยการนำแผ่นซีดีคาราโอเกะเพลงโตเรมีซึ่งมีผู้ขับร้องออกแพร่เสียงภาพให้ประชาชนฟังและชมโดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นทางการค้า หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7873/2549 ที่จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์โดยการนำงานโสตทัศนวัสดุของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์บรรจุลงในเครื่องอ่านข้อมูลแล้วแปลงสัญญาณเป็นภาพและเสียง แพร่ภาพ เนื้อร้อง ทำนอง ทางจอมอนิเตอร์ เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าวมักเกิดขึ้นในสถานที่ซึ่งอาจเป็นอาคารที่ให้บริการงานด้านดนตรีกรรม เช่น ร้านคาราโอเกะ หรือสถานบันเทิงที่ก่อให้เกิดการกระทำในลักษณะเช่นนั้นได้ นอกจากนี้ งานโสตทัศนวัสดุอาจมีการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำหรือดัดแปลง เป็นต้น

¹ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), หน้า 60-61.

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 28

(ข) งานโสตทัศนวัสดุอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากโสตทัศนวัสดุนั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานโสตทัศนวัสดุที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้นอาจถูกนำมาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม * งานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์งานโสตทัศนวัสดุนั้นอาจถูกนำออกแสวงหากำไร อย่างกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 867/2548 ที่จำเลยนำม้วนเทปเพลง แผ่นเอ็มพี 3 และแผ่นวีซีดี คาราโอเกะที่เป็นงานที่ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นออกวางจำหน่ายเพื่อหากำไร เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่จัดให้มีการค้าหรือสถานที่อื่นที่สามารถกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะเช่นนี้ได้

3.1.7 ภาพยนตร์

งานภาพยนตร์ก็เป็นงานสิทธิข้างเคียงอีกประเภทหนึ่ง กล่าวคือ เป็นงานที่มีพื้นฐานมาจากงานสร้างสรรค์เช่น งานวรรณกรรมที่นำมาทำเป็นภาพยนตร์ ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายว่า “ภาพยนตร์” หมายความว่า โสตทัศนวัสดุอันประกอบด้วยลำดับของภาพซึ่งสามารถนำออกฉายต่อเนื่องได้อย่างภาพยนตร์หรือสามารถบันทึกลงวัสดุอื่น เพื่อนำออกฉายต่อเนื่องได้อย่างภาพยนตร์ และให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์นั้นด้วยถ้ามี จะเห็นได้ว่า งานภาพยนตร์นั้นเป็นงานโสตทัศนวัสดุอย่างหนึ่งที่ประกอบด้วยลำดับภาพและอาจมีเสียงหรือไม่มีเสียงก็ได้ โดยมีการบันทึกลงในวัสดุที่สามารถนำมาเล่นซ้ำได้แสดงให้เห็นลำดับภาพได้²

(ก) งานภาพยนตร์อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานภาพยนตร์อันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลงเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว ** หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย ภาพยนตร์นับว่าเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงแก่บุคคลโดยทั่วไป ทำให้

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

² อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 1, หน้า 61

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 28

ภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมมักจะถูกละเมิดลิขสิทธิ์ อย่างเช่นกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3826/2545 ที่จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ผลิตทำซ้ำงานภาพยนตร์ของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งจำเลยใช้เครื่องจักรในโรงงานผลิตแผ่นซีดี แผ่นแม่พิมพ์ซีดี (แผ่นแสดมเปอร์) และได้งานที่ได้จากการละเมิดดังกล่าวจำนวนมาก เป็นต้น

(ข) งานภาพยนตร์อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานภาพยนตร์นั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานภาพยนตร์ที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้นอาจถูกนำ มาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม * เช่นกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3040/2541 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7450/2544 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4794/2545 หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5395/2546 ที่จำเลยนำงานภาพยนตร์ที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นออกขายหรือเสนอขายหรือมีไว้เพื่อขายให้แก่ประชาชนทั่วไป เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์ในลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในสถานที่ที่จัดให้เป็นสถานที่เพื่อการค้า เช่น อาคารศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า อาคารพาณิชย์ ที่สามารถเกิดการกระทำในลักษณะเช่นนั้นได้

3.1.8 สิ่งบันทึกเสียง

งานสิ่งบันทึกเสียง (sound recording work) ก็เป็นงานข้างเคียงอีกประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับงานโสตทัศนวัสดุ หรือภาพยนตร์ ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้บัญญัติให้งานสิ่งบันทึกเสียงเป็นงานที่ได้รับการคุ้มครองไว้ต่างหาก และได้ให้ความหมาย “สิ่งบันทึกเสียง” หมายความว่า งานอันประกอบด้วยลำดับของเสียงดนตรี เสียงการแสดง หรือเสียงอื่นใด โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะใดๆ อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีกโดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น แต่ทั้งนี้มิให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุอย่างอื่น จะเห็นได้ว่างานสิ่งบันทึกเสียงนั้นต้องมีการบันทึกเสียงลงในวัสดุซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดว่าเป็นลักษณะใด การบันทึกเสียงนั้นต้องสามารถนำมาเล่นซ้ำได้อีก แต่อย่างไรก็ตาม งานสิ่งบันทึกเสียงนี้ไม่รวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์ หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุเพราะอยู่ในความหมายของภาพยนตร์หรือโสตทัศนวัสดุตามที่กฎหมายได้ให้คำนิยามไว้ดังกล่าว³

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

³ อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 1, หน้า 62-63.

(ก) งานสิ่งบันทึกเสียงอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานสิ่งบันทึกเสียงอันเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำ หรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว * หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และกระทำโดยไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงต่องานสิ่งบันทึกเสียงมักจะเป็นไปในทำนองเดียวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม การทำซ้ำหรือดัดแปลงงานดังกล่าวอาจต้องอาศัยกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมในกรณีที่มีความต้องการสำเนางานนั้นในจำนวนที่มาก การละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ก็อาจเกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานที่อื่นที่สามารถประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะเช่นนั้นได้

(ข) งานสิ่งบันทึกเสียงอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานสิ่งบันทึกเสียงนั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานสิ่งบันทึกเสียงที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น อาจถูกนำ มาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ** การละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าวมักเกิดขึ้นในสถานที่ที่มีการประกอบการค้า เช่น ศูนย์การค้าที่อาจเป็นอาคารหรือสถานที่หรืออาคารพาณิชย์ที่ทำการค้าหรือสามารถประกอบการอันมีลักษณะการละเมิดลิขสิทธิ์เช่นนั้นได้

3.1.9 งานแพร่เสียงแพร่ภาพ

งานประเภทนี้ได้มีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 ไม่มีบัญญัติไว้ แต่ต่อมาได้ปรากฏในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองงานแพร่เสียงแพร่ภาพนี้ไว้ การแพร่เสียงแพร่ภาพเป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยการแพร่เสียงทางวิทยุ (radio broadcasting) หรือการแพร่เสียงแพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์ (television) หรือการกระทำอื่นใดในลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามของ “งานแพร่เสียงแพร่ภาพ” หมายความว่า งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 28

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

(ก) งานแพร่เสียงแพร่ภาพจากอุทกอะเมดิลิขสิทธิ์โดยตรง

งานแพร่เสียงแพร่ภาพอันเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวจากอุทกอะเมดิลิขสิทธิ์โดยตรง ด้วยการจัดทำสไลด์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจัดให้ประชาชนฟัง และชมงานแพร่เสียง แพร่ภาพโดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า * หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย อย่างกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 172/2551 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6359/2551 ที่จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์จัดทำงานแพร่เสียงแพร่ภาพ และส่งสัญญาณเสียงและภาพรายการโทรทัศน์ของผู้เสียหายเจ้าของลิขสิทธิ์ไปยังห้องพักในอาคารโรงแรมที่พัก เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1578/2555 ว่าการแพร่เสียงแพร่ภาพนั้นต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำได้ทำการนำงานแพร่เสียงแพร่ภาพที่รับสัญญาณส่งเผยแพร่ต่อสาธารณชนในทันที โดยไม่มีการบันทึกการไว้ก่อน

(ข) งานแพร่เสียงแพร่ภาพจากอุทกอะเมดิลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากแพร่เสียงแพร่ภาพนั้นจากอุทกอะเมดิลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานแพร่เสียงแพร่ภาพที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้นอาจถูกนำ มาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออุทกอะเมดิลิขสิทธิ์ด้วยการนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม เช่น มีการละเมิดลิขสิทธิ์โดยจัดทำงานแพร่เสียงแพร่ภาพนั้นเป็นสไลด์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง แล้วมีการนำงานนั้นไปกระทำการดังกล่าวอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม เช่น การนำไปขายหรือเสนอขาย เป็นต้น การละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะนี้ มักเกิดขึ้นในสถานที่ที่มีการจัดไว้เพื่อการค้า เช่น ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า อาคารพาณิชย์ที่ทำการค้าหรือสถานที่ที่สามารถประกอบการในลักษณะเช่นนั้นได้

3.1.10 งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

การบัญญัติให้งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะนั้นเป็นงานที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้นเป็นการบัญญัติไว้กว้างๆ นอกจากงานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม สไลด์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่เสียงแพร่ภาพทั้ง 8 ประเภทดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองการครอบคลุมถึงงานที่สร้างสรรค์ให้กว้างขวางขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครองนั้นคืองานสร้างสรรค์ (expression of idea)

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 29

และการทำงานนั้นจะเป็นงานในแผนกวรรณคดี หรืองานในแผนกวิทยาศาสตร์ หรืองานในแผนกศิลปะ ที่ได้รับการคุ้มครองหรือไม่ จำต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ซึ่งเป็นเรื่องของการให้ความหมายของงานนั้นในเงื่อนไขของงานสร้างสรรค์ที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดให้ความคุ้มครอง งานดังกล่าวถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ทั่วไป

(ก) งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะอันเป็นงานมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง * ด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน หากการกระทำนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และการกระทำไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย

(ข) งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ อาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากงานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะนั้นอาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแล้ว งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะที่ได้จากการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น อาจถูกนำมาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรืออาจถูกละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม **

3.2 ลักษณะอาคารสถานที่ที่อาจใช้เป็นที่ใช้ในการละเมิดลิขสิทธิ์

อาคารสถานที่ที่มีความเกี่ยวพันกับการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นความผิดทางอาญาหรือทางแพ่ง อาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีการกระทำใดเกิดขึ้นย่อมเกิดขึ้นในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ดังนั้นปัจจัยหนึ่งในการกระทำของบุคคลย่อมเกี่ยวข้องกับสถานที่นั้นเอง การละเมิดลิขสิทธิ์ทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง และการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมก็อาจเกิดขึ้นในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งได้เช่นเดียวกัน หากไม่มีสถานที่ให้ผู้กระทำได้กระทำการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นก็ย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 27

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

อย่างไรก็ตาม การใช้อาคารหรือสถานที่นั้นไม่ได้มีความมุ่งหมายเพียงเพื่อการกระทำ ความผิดแต่อย่างเดียว การใช้สิทธิโดยสุจริตในอาคารหรือสถานที่ที่เป็นสิทธิของผู้ที่มีอำนาจในการที่จะ ใช้ อย่างเช่น เจ้าของย่อมจะใช้สิทธิในอาคารหรือสถานที่นั้นทำสิ่งใดก็ได้ นอกจากนี้ ผู้มีอำนาจใน อาคารสถานที่ยังมีสิทธิหวงกันหรืออนุญาตให้ผู้อื่นเข้ามาใช้อาคารหรือสถานที่นั้นได้ด้วย แต่อย่างไรก็ ตาม เมื่อมีการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นส่วนประกอบในการละเมิดลิขสิทธิ์อันเป็นความผิดต่อ กฎหมาย อาจเป็นการใช้อาคารหรือสถานที่ไปในทางที่ไม่ชอบและไม่สุจริต ดังนั้น จึงควรที่จะศึกษา ลักษณะที่เกี่ยวกับการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นๆ ที่นำมาใช้ในการประกอบการค้า การประกอบการ ผลิต หรือประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อประกอบการวิเคราะห์ปัญหาต่อไป

3.2.1 ลักษณะอาคารที่อาจใช้เป็นทีในการละเมิดลิขสิทธิ์

ความหมายคำว่า “อาคาร” นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ ความหมายไว้ว่า หมายถึง เรือน โรง สิ่งก่อสร้างขึ้นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่นนั้น ได้แก่ ตึก บ้าน เรือน โรง ร้าน แพร คลังสินค้า สำนักงาน และสิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่น ซึ่งบุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้ สอยได้ และหมายความรวมถึงสิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนด เช่น อัฒจันทร์ เขื่อน สะพาน อุโมงค์ ป้าย อุเรือ *

ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ** ได้ให้นิยามของคำว่า “อาคาร” หมายความว่า ตึก บ้าน เรือน โรง ร้าน แพร คลังสินค้า สำนักงานและสิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่น ซึ่ง บุคคลเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้และให้หมายความรวมถึง

- (1) อัฒจันทร์หรือสิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่นเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนของประชาชน
- (2) เขื่อน สะพาน อุโมงค์ ทางหรือท่อระบายน้ำ อุเรือ คานเรือ ท่าน้ำ ท่าจอดเรือ รั้ว กำแพง หรือประตู ที่สร้างขึ้นติดต่อกับหรือใกล้เคียงกับที่สาธารณะหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นให้บุคคลทั่วไปใช้ สอย
- (3) ป้ายหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นสำหรับติดหรือตั้งป้าย (ก) ที่ติดหรือตั้งไว้เหนือที่สาธารณะ และมีขนาดเกินหนึ่งตารางเมตร หรือมีน้ำหนักรวมทั้งโครงสร้างเกินสิบกิโลกรัม (ข) ที่ติดตั้งไว้ใน ระยะห่างจากที่สาธารณะซึ่งเมื่อวัดในทางราบแล้วระยะห่างจากที่สาธารณะมีน้อยกว่าความสูงของ ป้ายนั้นเมื่อวัดจากพื้นดินและมีขนาดหรือมีน้ำหนักเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง

* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

** ดูพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4

(4) พื้นหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่นเพื่อใช้เป็นที่ยอดรถ ที่กัลบลรถ และทางเข้าออกของรถ สำหรับอาคารตามที่กำหนดตามมาตรา 8 (9) และ

(5) สิ่งก่อสร้างขึ้นอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงส่วนต่างๆ ของอาคารด้วย

นอกจากนี้ยังให้นิยามคำว่า “อาคารสูง” หมายความว่า “อาคารที่บุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้ที่มีความสูงตั้งแต่ยี่สิบสามเมตรขึ้นไป การวัดความสูงของอาคารให้วัดจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงพื้นดาดฟ้าสำหรับอาคารทรงจั่วหรือปั้นหยาให้วัดจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงยอดผนังของชั้นสูงสุด...”

คำนิยามคำว่า “อาคารขนาดใหญ่พิเศษ” หมายความว่า “อาคารที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้พื้นที่อาคารหรือส่วนใดของอาคารเป็นที่อยู่อาศัยหรือประกอบกิจการประเภทเดียวหรือหลายประเภท โดยมีพื้นที่รวมกันทุกชั้นในหลังเดียวกันตั้งแต่หนึ่งหมื่นตารางเมตรขึ้นไป...”

คำนิยามคำว่า “อาคารชุมนุมคน” หมายความว่า “อาคารหรือส่วนใดของอาคารที่บุคคลอาจเข้าไปภายในเพื่อประโยชน์ในการชุมนุมคนที่มีพื้นที่ตั้งแต่หนึ่งพันตารางเมตรขึ้นไป หรือชุมนุมคนได้ตั้งแต่ห้าร้อยคนขึ้นไป...”

คำนิยามคำว่า “โรงมหรสพ” หมายความว่า อาคารหรือส่วนใดของอาคารที่ใช้เป็นสถานที่สำหรับฉายภาพยนตร์ แสดงละคร แสดงดนตรี หรือการแสดงรื่นเริงอื่นใด และมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดให้สาธารณชนเข้าชมการแสดงนั้นเป็นปกติธุระ โดยจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม...”

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาว่าอาคารลักษณะใดที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบกิจการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะของอาคารประกอบการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นรายๆ ไป เช่น

3.2.1.1 อาคารศูนย์การค้า

อาคารศูนย์การค้าเป็นอาคารที่จัดสร้างหรือจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าอาจมีลักษณะเป็นอาคาร สิ่งปลูกสร้าง อสังหาริมทรัพย์ที่มีการจัดระบบภายในอาคารและภายนอกเพื่อประโยชน์ในทางการค้า มีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆ และจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคกระแสไฟฟ้า น้ำประปา เครื่องปรับอากาศ ที่จอดรถ ลิฟต์ บันไดเลื่อน การรักษาความปลอดภัย การรักษาความสะอาด เป็นต้น

(ก) กรณีอาคารศูนย์การค้าอาจถูกนำไปใช้ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำงานวรรณกรรม โดยการตั้งร้านรับถ่ายเอกสารขึ้นในอาคารศูนย์การค้าขึ้น ซึ่งเทียบเคียงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5843/2543, 1732/2543 และ 1908/2546 หรือในอาคารศูนย์การค้าขึ้นมีการนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เข้ามาขายและในการขายนั้นอาจมีการละเมิดสิทธิในงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อย่างกรณีมีการทำซ้ำหรือดัดแปลงและติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้แก่ลูกค้าที่มาซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1614/2548 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2655/2545 หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6802/2553 และอาจมีการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม เช่น การเผยแพร่ดนตรีกรรมหรืองานโสตทัศนวัสดุที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการนำเพลงดนตรีกรรมอันมีลิขสิทธิ์มาลงในระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งสามารถแสดงภาพและเสียงได้ทางจอภาพ และมีการเรียกเก็บค่าบริการจากลูกค้า ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3882/2553 หรือกรณีที่มีการนำแผ่นคาราเพลงโอเคงานอันมีลิขสิทธิ์ออกเผยแพร่ให้ประชาชนฟังโดยมีการเรียกเก็บเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นทางการค้า ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 876/2548 นอกจากนี้ ในอาคารศูนย์การค้าก็อาจจัดให้มีโรงภาพยนตร์ ที่โรงภาพยนตร์นั้นก็อาจมีการจัดฉายหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนในงานภาพยนตร์อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในโรงภาพยนตร์นั้นได้ หรืออาจมีการทำซ้ำหรือดัดแปลงงานภาพยนตร์ในอาคารศูนย์การค้า เช่น อาจมีการตั้งร้านในอาคารศูนย์การค้าเพื่อทำสำเนาแผ่นภาพยนตร์ โสตทัศนวัสดุหรือทำสำเนาสิ่งบันทึกเสียงขายให้แก่ประชาชน เช่น การดาวน์โหลดเพลงงานดนตรีกรรมลงในโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น หรืออาจมีการตั้งร้านให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าวภายในอาคารศูนย์การค้าขึ้นก็ได้ หรือภายในศูนย์การค้าขึ้นอาจมีการจัดให้มีการแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ หรือมีการจัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพโดยมีการเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า เช่น ในช่วงการแข่งขันฟุตบอลโลก ภายในศูนย์การค้าก็จัดให้มีการถ่ายทอดการแข่งขันฟุตบอลโลก หรือนำสำเนางานแพร่เสียงแพร่ภาพการแข่งขันนั้นมาแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ เป็นต้น

(ข) กรณีอาคารศูนย์การค้าขึ้นอาจมีการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม เช่น มีการนำเอางานวรรณกรรมเช่นหนังสือที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยการทำซ้ำหรือดัดแปลงหรือการนำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานดนตรีกรรม งานโสตทัศนวัสดุ งานภาพยนตร์ งานสิ่งบันทึกเสียง งานศิลปกรรม ได้มาจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง และนำสิ่งที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงเข้ามาขาย หรือนำมาไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อหรือนำเข้ามาเผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรือได้จัดให้มีที่ทำการ หรือสำนักงานเพื่อทำการนำหรือส่งเข้ามาซึ่งสิ่งที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงจากต่างประเทศเข้ามาในราชอาณาจักร ภายในอาคารศูนย์การค้าขึ้นเพื่อหากำไร เป็นต้น

3.2.1.2 อาคารที่พัก

อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่สร้างไว้สำหรับพักอาศัย ได้แก่ บ้าน คอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนต์ โรงแรม หอพัก เป็นต้น ปกติอาคารที่พัก เช่น คอนโดมิเนียม มักปลูกสร้างไว้เพื่อประโยชน์ในการอยู่อาศัย แต่อาคารที่พักก็อาจถูกนำไปเป็นสถานที่ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เช่น การจัดให้มีการแพร่เสียงแพร่ภาพในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยลักลอบติดตั้งอุปกรณ์เครื่องรับสัญญาณดาวเทียม หรือจานดาวเทียมรับสัญญาณแพร่เสียงแพร่ภาพ เข้าไปในห้องพักอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เพื่อให้ผู้พักอาศัยในอาคารนั้นได้ฟังหรือได้รับชมโดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6359/2551 ในคดีนี้จำเลยได้ลักลอบติดตั้งจานรับสัญญาณดาวเทียมแล้วทำการแพร่ภาพไปยังห้องพักในอาคารอพาร์ทเมนต์ที่เกิดเหตุโดยมีการเรียกเก็บเงินค่าบริการรวมอยู่กับค่าเช่าห้องพัก เป็นต้น การกระทำดังกล่าวในปัจจุบันจะเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพราะกิจการให้เช่าที่พักเป็นกิจการที่สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการอย่างสูง ยิ่งอาคารที่พักนั้นตั้งอยู่ในทำเลที่ดี เช่น อยู่ใกล้กับสถานศึกษาก็จะมีผู้เข้ามาพักอาศัยจำนวนมาก หรือที่พักที่อยู่ในย่านแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการห้องพักและมีการให้บริการเกี่ยวกับความบันเทิงภายในอาคารที่พัก ไม่ว่าจะเป็น รายการกีฬา ภาพยนตร์ หรือดนตรี ก็อาจเป็นกิจกรรมที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ที่อาจเกิดขึ้นภายในอาคารที่พักนั้นได้ ดังนั้นอาคารที่พักจึงเป็นสถานที่อีกที่หนึ่งซึ่งอาจนำไปใช้ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้

3.2.1.3 อาคารพาณิชย์

อาคารพาณิชย์มีลักษณะเป็นโรงเรือนสิ่งปลูกสร้างอสังหาริมทรัพย์แบ่งสัดส่วนอย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์ในทางการค้า อาจมีระบบสาธารณูปโภค กระแสไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น อาคารพาณิชย์นั้น อาจถูกนำไปประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ อาคารพาณิชย์โดยสภาพทั่วไปก็จะมีลักษณะคล้ายกับอาคารศูนย์การค้าที่ใช้เป็นสถานที่ค้าขายสินค้าหรือให้บริการ แต่อาคารพาณิชย์จะมีลักษณะเป็นเอกเทศ หรือไม่มีลักษณะการจัดการที่เป็นการรวมศูนย์อย่างในกรณีของอาคารศูนย์การค้าที่มีระบบการจัดการอยู่ที่สำนักงานอาคารศูนย์การค้า

(ก) กรณีอาคารพาณิชย์นั้นอาจมีการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมที่เป็นการทำซ้ำ หรือดัดแปลง มีการทำซ้ำหรือพิมพ์ซ้ำเอกสารหรือทำสำเนางานนิพนธ์ที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ต่างๆ ดังเช่นตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5843/2543 ในคดีนี้จำเลยได้ลักลอบถ่ายสำเนาหนังสือของผู้เสียหายไว้เพื่อขายอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์งานวรรณกรรมของผู้เสียหาย หรือในกรณีที่มีการใช้อาคารพาณิชย์เป็นร้านขายเครื่องหรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ก็อาจมีการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นในอาคารพาณิชย์ดังกล่าวได้ เช่น มีการทำซ้ำหรือดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หรืออาคารพาณิชย์นั้นอาจถูกจัดเป็นร้านบริการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางาน โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือกรณีที่อาคารพาณิชย์นั้นใช้เปิดเป็นร้านเกมส์ ซึ่งในปัจจุบันได้รับความ

นิยมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน การประกอบการดังกล่าว อาจเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ซึ่งอาจมีการทำซ้ำหรือดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในร้านอาคารพาณิชย์ดังกล่าว

(ข) กรณีอาคารพาณิชย์อาจมีการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้ประกอบการนั้นได้นำงานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น และได้นำสิ่งที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงนั้น เข้ามาขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อในอาคารพาณิชย์นั้น หรือมีการนำงานที่ได้มาจากการละเมิดลิขสิทธิ์มาเผยแพร่ที่อาคารพาณิชย์นั้น หรือมีการใช้อาคารพาณิชย์นั้นเป็นสถานที่นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งงานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้นเพื่อหากำไร

3.2.1.4 โรงงานอุตสาหกรรม

คำว่า “โรงงาน” ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 5 * ได้ให้ความหมาย “โรงงาน” หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้า หรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตามสำหรับทำ ผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใดๆ ทั้งนี้ ตามประเภทหรือชนิดของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง

อย่างไรก็ตาม โรงงานที่สามารถประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ได้นั้นไม่ต้องจำกัดว่าจะเป็นโรงงานตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ดังกล่าว หากแต่โรงงานอุตสาหกรรมนั้นสามารถเป็นสถานที่ในการประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นได้ ดังนั้น โรงงานอุตสาหกรรมจึงอาจเป็นโรงเรือน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง ที่มีระบบการจัดการผลิต มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ เครื่องจักร หรือมีคนงาน อาจมีสาธารณูปโภค กระแสไฟฟ้า น้ำประปา เพื่อประโยชน์ในการผลิต เป็นต้น สืบเนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมโดยเฉพาะงานอันมีลิขสิทธิ์ ส่งผลให้ภาคการผลิตต้องมีเครื่องจักรเข้ามาช่วยในการจัดการการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคจึงเกิดเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขึ้น และแม้ว่าลิขสิทธิ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์จะไม่ได้ผูกติดโดยตรงต่อตัวทรัพย์สิน หรือตัวผลิตภัณฑ์ แต่งานอันมีลิขสิทธิ์ในเชิงพาณิชย์นั้นต้องอาศัยตัวผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มจำนวนสำเนางานให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค เช่น งานวรรณกรรมอยู่ในรูปของหนังสือ จุลสาร สิ่งพิมพ์ หรืองานศิลปกรรมภาพถ่ายที่ต้องอาศัยการบันทึกในกระดาษหรือสิ่งบันทึกอย่างอื่น งานดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุ งานสิ่งบันทึกเสียงก็ต้องอาศัยวัสดุในการบันทึกงานในรูปของแผ่นซีดี ดีวีดี วิดีโอดีซีดี หรือสิ่งบันทึกอื่นที่สามารถนำมาผ่านขั้นตอนวิธีการที่สามารถแสดงงานนั้นออกมาได้ ผลิตภัณฑ์งานดังกล่าวจึงมาจากกระบวนการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะงานนั้นจะเป็นงานที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ โรงงานจึงมีส่วนสำคัญ

* ดูพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 5

ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์ กล่าวคือ ก่อนที่จะมีงานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นหรือสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์งานนั้นย่อมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากกระบวนการผลิตที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงจากโรงงานอุตสาหกรรมนั่นเอง ตัวอย่างของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีการละเมิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3826/2545 ที่จำเลยได้ทำการผลิตทำซ้ำแผ่นภาพยนตร์ซีดีในโรงงานอุตสาหกรรม หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3085/2553 ที่จำเลยผลิตผ้าโดยทำซ้ำแบบและลายพิมพ์ผ้างานศิลปกรรมของผู้เสียหาย เป็นต้น

3.2.2 ลักษณะสถานที่ที่อาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์

คำว่า “สถาน” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน * ได้ให้ความหมายไว้ว่า ที่ตั้งไม่ใช่อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง อาจเป็นพื้นที่ในน้ำหรือบนบก ที่สามารถใช้เป็นที่ในการประกอบการอันละเมิดลิขสิทธิ์ได้

สถานที่ที่อาจใช้ในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นอาจมีลักษณะเป็นสถานที่ที่เกิดกิจกรรมที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงหรือการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม สถานที่นั้นอาจเป็นพื้นที่ที่มีการจัดระบบเพื่อการค้าหรืออาจมีการจัดให้มีสาธารณูปโภค เช่น กระแสไฟฟ้า น้ำประปา ถนน หรือจัดให้มีผู้เก็บผลประโยชน์ เช่น ค่าเช่า หรือค่าใช้สถานที่ หรือมีผู้ดูแลความปลอดภัย หรือผู้จัดระเบียบในการจัดวางสิ่งของหรือร้านค้าหรือแผงลอยเพื่อการจำหน่ายสินค้า ได้แก่ ตลาด ตลาดนัด เรือ แพ หรือสถานที่ที่สามารถจัดให้มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าได้

ตลาดเป็นสถานที่ที่อาจเป็นที่ไม่มีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นอาคารก็ได้ มีการจัดให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบกันในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อให้เกิดการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ดังนั้น ตลาดจึงเป็นสถานที่ที่ผู้ค้าสามารถนำสินค้าเข้ามาขายในตลาดได้ และเป็นสถานที่ที่รองรับสินค้าเพื่อให้เกิดการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าเช่นเดียวกับอาคารศูนย์การค้า หรืออาคารพาณิชย์ดังกล่าว ตลาดนั้นอาจเป็นตลาดที่อยู่บนเรือ หรือตลาดบนแพ หรือสถานที่อย่างอื่นที่สามารถทำการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นบนสถานที่นั้นได้ ตลาดจึงอาจใช้เป็นที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมได้ เช่น การขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่าให้เช่าซื้อ เสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งงานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นที่เป็นการกระทำแก่งานนั้นเพื่อหากำไร

* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

3.3 ลักษณะความรับผิดของผู้ได้รับอนุญาตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ทำให้ผู้ได้รับอนุญาตนั้นได้รับสิทธิการครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น บางกรณีที่มีลักษณะเป็นสัญญาระหว่างผู้อนุญาตกับผู้ได้รับอนุญาต สัญญานั้นก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้อนุญาตกับผู้ได้รับอนุญาต ซึ่งการกอนิติสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดหนี้ระหว่างคู่สัญญา เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามสัญญาได้ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตามสัญญา เช่น ในการเช่าซึ่งเป็นการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่มีค่าตอบแทน หรือการยืม ซึ่งเป็นการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ที่ไม่มีค่าตอบแทน เป็นต้น

3.3.1 หน้าที่และความรับผิดของผู้เช่า

การเช่าอาคารหรือสถานที่นั้นก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าผู้เช่ามีความประสงค์ที่จะใช้ประโยชน์หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เช่ามานั้น แต่อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวที่ก่อให้เกิดหน้าที่และความรับผิดของผู้เช่า หน้าที่และความรับผิดของผู้เช่าอีกประการหนึ่งคือ เป็นไปตามลักษณะของการเช่าทรัพย์ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้

3.3.1.1 หน้าที่ในการใช้อาคารหรือสถานที่ตามประเพณีนิยมและตามสัญญา

การเช่าอาคารหรือสถานที่ ผู้เช่ามีหน้าที่ในการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตามวัตถุประสงค์ที่เช่าจากผู้ให้เช่าตามที่กำหนดในสัญญา การใช้อาคารหรือสถานที่ตามประเพณีนิยมนั้น การที่ผู้เช่าใช้อาคารหรือสถานที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสัญญา หรือไม่ปฏิบัติตามประเพณีนิยม การกระทำของผู้เช่าดังกล่าวนั้นเป็นการประพฤติผิดสัญญา เช่น การเช่าอาคารเป็นที่อยู่อาศัยแต่ต่อมากลับนำไปเป็นสถานที่เล่นการพนัน เช่นนี้ ย่อมถือไม่ได้ว่าผู้เช่านั้นได้ใช้ทรัพย์ที่เช่าตามประเพณีนิยม * หากผู้เช่าใช้อาคารหรือสถานที่โดยไม่ปฏิบัติตามประเพณีนิยมสัญญาหรือไม่เป็นไปตามสัญญา ผู้ให้เช่าอาจบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ** ดังตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 282/2508

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 552 บัญญัติว่า "อันผู้เช่าจะใช้ทรัพย์สินเพื่อการอย่างอื่นนอกจากที่ใช้กันตามประเพณีนิยมปกติ หรือการดังกำหนดไว้ในสัญญานั้น ท่านว่าหาอาจทำได้ไม่"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 554 บัญญัติว่า "ถ้าผู้เช่ากระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติในมาตรา 552 มาตรา 553 หรือฝ่าฝืนข้อสัญญา ผู้ให้เช่าจะบอกกล่าวให้ผู้เช่าปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทกฎหมายหรือข้อสัญญานั้นๆ ก็ได้ ถ้าและผู้เช่าละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม ท่านว่าผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้"

คดีนี้ ผู้เช่าต้องใช้ทรัพย์สินตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา เมื่อผู้เช่าเช่าห้องพิพาทมาเพื่อการค้า การที่ผู้เช่าเลิกทำการค้าแล้วเอาห้องเช่านั้นเป็นที่อยู่อาศัยโดยไม่ได้รับความยินยอมตกลงจากผู้ให้เช่า ถือว่าผู้เช่าเปลี่ยนเจตนาแต่เพียงฝ่ายเดียว ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 552

3.3.1.2 หน้าที่ในการสงวนบำรุงรักษาทรัพย์สินที่เช่า

ด้วยวัตถุประสงค์ในการเช่าอาคารหรือสถานที่ ก็เพื่อผู้เช่าจะได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่เช่านั้น ผู้เช่าจำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่านั้นเสมือนกับวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตน ทั้งผู้เช่าต้องบำรุงรักษาซ่อมแซมเล็กน้อยในอาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้น กล่าวคือ ผู้เช่าต้องใช้ความระมัดระวังดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าไม่ให้เกิดการบุบสลายอย่างวิญญูชนพึงกระทำ *

นอกจากนี้ผู้เช่าอาคารหรือสถานที่นั้นต้องให้การบำรุงรักษาทรัพย์สินที่เช่า หากมีส่วนใดส่วนหนึ่งชำรุดบกพร่องเล็กน้อย ผู้เช่าต้องให้การดูแลซ่อมแซมด้วย หากผู้เช่าไม่สงวนทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าอาจต้องมีความรับผิดชอบในเสียหายที่เกิดขึ้นต่ออาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้นได้ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 603/2490 คดีนี้ ผู้เช่ามีภาระพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนได้ใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชนอันจะพึงสงวนรักษาทรัพย์สินของตนเองและการที่เรือที่เช่านั้นสูญหายไม่ใช่ความผิดของผู้เช่า การที่ผู้เช่าผูกเรือที่เช่าไว้ด้วยเชือกแล้วขึ้นไปนอนตอนก่อนรุ่งขณะที่ฝนตกจนเรือที่เช่าถูกคนร้ายลักเอาไป เช่นนี้ผู้เช่ายังต้องรับผิดชอบ

3.3.1.3 หน้าที่ในการให้ผู้ให้เช่าหรือผู้แทนเข้าตรวจทรัพย์สินที่เช่า

ผู้เช่าต้องยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าเข้าตรวจอาคารหรือสถานที่เช่าเป็นครั้งคราวในระยะเวลาอันสมควร ** เพื่อให้ผู้ให้เช่าทราบถึงสภาพของอาคารหรือสถานที่ที่เช่าว่ามีสภาพอย่างไร หากมีความชำรุดบกพร่องก็จักได้จัดการซ่อมแซมได้ทันทั่วทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการใช้หรือได้ประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้เช่าเอง แต่อย่างไรก็ตาม การเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เช่านั้นต้องไม่เป็นการกระทบกระเทือนอันเป็นอุปสรรคในการใช้หรือได้ประโยชน์จากการเช่าอาคารหรือสถานที่ของผู้เช่าเกินสมควร

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 553 บัญญัติว่า "ผู้เช่าจำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่านั้นเสมือนวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตน และต้องบำรุงรักษาทั้งทำการซ่อมแซมเล็กน้อยด้วย"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 555 บัญญัติว่า "ผู้เช่าจำต้องยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เช่าเป็นครั้งคราว ในระยะเวลาอันสมควร"

3.3.1.4 หน้าที่ในการให้ผู้ให้เช่าเข้าซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า

หากอาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้นเกิดเหตุที่จะต้องมีการซ่อมแซมอันเป็นการเร่งร้อนอันเป็นการจำเป็นที่ผู้ให้เช่าจะต้องเข้าไปทำการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่านั้น กรณีผู้เช่าต้องจำยอมให้ผู้ให้เช่าเข้าไปทำการดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าการซ่อมแซมนั้นเป็นการไม่สะดวกขัดประโยชน์แห่งการใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าเกินสมควร ผู้เช่าอาจบอกเลิกสัญญาเช่าเสียก็ได้ *

3.3.1.5 หน้าที่ในการแจ้งเหตุแก่ผู้ให้เช่า

ในบางกรณีหากเกิดความชำรุดกับอาคารหรือสถานที่ที่เช่า หรือต้องมีการจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อป้องกันอันตรายแก่ทรัพย์สินที่เช่า หรือมีบุคคลภายนอกเข้ามารบกวนรुक้าในอาคารหรือสถานที่เช่านั้น ผู้เช่าต้องแจ้งเหตุนั้นให้ผู้ให้เช่าทราบโดยพลันเพื่อจะได้เข้ามาระงับเหตุที่เกิดขึ้นนั้น หรือแก้ไขหรือทำการซ่อมแซมในความชำรุดนั้นได้ทันท่วงที ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ของผู้เช่าด้วย เว้นแต่หากผู้ให้เช่าทราบเหตุนี้มาก่อนแล้ว กรณีเช่นนี้ ผู้เช่าไม่ต้องแจ้งเหตุดังกล่าวก็ได้ เพราะผู้ให้เช่าได้ทราบเหตุดังกล่าวอยู่ก่อนแล้ว แต่หากผู้เช่าละเลยไม่แจ้งเหตุดังกล่าวให้แก่ผู้ให้เช่าทราบและเกิดมีความเสียหายเกิดขึ้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้เช่าต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น **

3.3.1.6 หน้าที่ไม่ตัดแปลงหรือต่อเติมทรัพย์สินที่เช่า

เมื่อผู้เช่าได้รับการส่งมอบอาคารหรือสถานที่เช่าเพื่อใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่จากผู้ให้เช่าแล้ว ในการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นผู้เช่าก็ต้องไม่ทำการตัดแปลงหรือทำการต่อเติมทรัพย์สินที่เช่า เพราะอาจทำให้ทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบอบสลาย หากผู้เช่าประสงค์ที่จะตัดแปลงหรือต่อเติมทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าต้องได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่า ถ้าผู้เช่าฝ่าฝืนทำการตัดแปลงหรือต่อเติมอาคารหรือสถานที่ทรัพย์สินที่เช่าไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่า ผู้เช่าต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือบอบสลายอันเกิดแต่การตัดแปลงหรือต่อเติมทรัพย์สินที่เช่านั้น ***

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 556 บัญญัติว่า "ถ้าในระหว่างเวลาเช่ามีเหตุจะต้องซ่อมแซมทรัพย์สินซึ่งเช่านั้นเป็นการเร่งร้อน และผู้ให้เช่าประสงค์จะทำการอันจำเป็นเพื่อที่จะซ่อมแซมเช่นว่านั้นไซ้ ท่านว่าผู้เช่าจะไม่ยอมให้ทำนั้นไม่ได้ แม้ถึงว่าการนั้น จะเป็นความไม่สะดวกแก่ตน ถ้าการซ่อมแซมเป็นสภาพซึ่งต้องกินเวลานานเกินสมควร จนเป็นเหตุให้ที่เช่ามา ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเช่าเสียก็ได้"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 557

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 558

นอกจากนี้ผู้เช่าอาจต้องรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายอย่างใดๆ อันเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เช่าเพราะความผิดของผู้เช่าเอง หรือของบุคคลซึ่งอยู่กับผู้เช่าหรือของผู้เช่าช่วง * ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2815/2524 คดีนี้ จำเลยผู้เช่าต้องรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายของบ้านเช่าที่จำเลยผู้เช่าต่อเติมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ผู้ให้เช่า เพราะถือว่าจำเลยปฏิบัติผิดหน้าที่ผู้เช่า โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยทำให้บ้านที่เช่ากลับคืนสู่สภาพเดิมและเรียกให้จำเลยใช้ค่าเสียหายได้

3.3.1.7 หน้าที่ชำระค่าเช่า

การที่ผู้ให้เช่าให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่ทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าต้องชำระค่าเช่าเพื่อเป็นการตอบแทนแก่ผู้ให้เช่า ** การที่ผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าจึงถือว่าเป็นการผิดสัญญา ผู้ให้เช่าชอบที่จะบอกเลิกสัญญาเช่าเสียก็ได้ ***

3.3.1.8 หน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าคืน

เมื่อสัญญาเช่าระงับลง ผู้เช่ามีหน้าที่ต้องส่งมอบอาคารสถานที่ที่เช่าคืนให้แก่ผู้เช่า **** เนื่องจากสัญญาเช่าไม่มีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่า ดังนั้น ผู้เช่าย่อมมีหน้าที่ส่งมอบอาคารหรือสถานที่ที่เช่าคืนให้แก่ผู้ให้เช่า เหตุที่ทำให้สัญญาเช่าระงับลง เช่น เมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลง ***** อาคารหรือสถานที่เช่าสูญหายไปทั้งหมด ***** ผู้ให้เช่าบอก

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 562

** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537

*** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 560

**** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 561 บัญญัติว่า "ถ้ามิได้ทำหนังสือลงลายมือชื่อของคู่สัญญาแสดงไว้ ต่อกันว่าทรัพย์สินที่เช่ามีสภาพเป็นอยู่อย่างไร ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เช่าได้รับทรัพย์สินที่เช่านั้นโดยสภาพอันซ่อมแซมดีแล้ว และเมื่อสัญญาได้เลิกกันหรือระงับลง ผู้เช่าก็ต้องส่งคืนทรัพย์สินในสภาพนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีได้ซ่อมแซมไว้ดีในขณะที่ส่งมอบ"

***** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 564

***** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 567

เลิกสัญญา * หรือผู้เช่าบอกเลิกสัญญา

3.3.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ยืม

การใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่โดยการยืมเป็นการยืมใช้คงรูป ผู้ยืมย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญาและตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

3.3.2.1 หน้าที่ในการออกค่าเช่าธรรมเนียม ค่าส่งมอบและค่าส่งคืน

ทรัพย์สิน

การยืมอาคารหรือสถานที่มาใช้ประโยชน์ เมื่อผู้ยืมได้รับประโยชน์ในการใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมมาแล้ว ผู้เช่าต้องมีหน้าที่ในการส่งอาคารหรือสถานที่ยืมคืนให้แก่ผู้ให้ยืม และในการส่งมอบทรัพย์สินคืนนั้นอาจต้องมีค่าเช่าธรรมเนียม ย่อมเป็นหน้าที่ที่ผู้ยืมจะออกค่าเช่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการส่งมอบอาคารหรือสถานที่ที่ยืมคืนให้แก่ผู้ให้ยืม **

3.3.2.2 หน้าที่ความรับผิดชอบในเหตุที่ทรัพย์สินที่ยืมสูญหายหรือบุบสลาย

ในกรณีที่ผู้ยืมได้อาคารหรือสถานที่ไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น หรือไม่เป็นไปตามสัญญาที่ยืม หรือผู้ยืมนำเอาทรัพย์สินที่ยืมไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยก็ดี หรือเอาไปไว้นานกว่าที่ควรจะเอาไว้มากก็ดี เมื่ออาคารหรือสถานที่ที่ยืมเกิดสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างหนึ่งอย่างใด และแม้ว่าความสูญหายหรือบุบสลายนั้นจะเกิดเพราะเหตุสุดวิสัยก็ตาม เช่นนี้ ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายนั้น เว้นแต่ผู้ยืมจะพิสูจน์ได้ว่า ถึงอย่างไรแล้ว อาคารหรือสถานที่ที่ยืมนั้นคงต้องสูญหายหรือบุบสลาย *** อยู่นั่นเอง และกรณีที่เกิดความสูญหายหรือบุบสลายแก่ทรัพย์สินที่ยืมดังกล่าว ผู้ให้ยืมจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 560

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 642 บัญญัติว่า "ค่าเช่าธรรมเนียมในการทำสัญญาก็ดี ค่าส่งมอบ และค่าส่งคืนทรัพย์สินซึ่งยืมก็ดี ย่อมตกแก่ผู้ยืม"

*** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 643

3.3.2.3 หน้าที่ในการสงวนทรัพย์สินที่ยืม

การยืมอาคารหรือสถานที่นั้นเป็นการยืมใช้คงรูป กล่าวคือ เป็นการที่ผู้ยืมอาคารหรือสถานที่นั้นมาใช้สอยได้เปล่าโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่ผู้ให้ยืม ดังนั้น ผู้ยืมจำต้องสงวนอาคารหรือสถานที่ทรัพย์สินที่ยืมเหมือนอย่างวิญญูชนจะสงวนทรัพย์สินของตน หากผู้ยืมประพฤติฝ่าฝืน ผู้ให้ยืมจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ *

3.3.2.4 หน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมคืน

เมื่อผู้ยืมอาคารหรือสถานที่ที่ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมสมประโยชน์แห่งการยืม นั้น ผู้ยืมย่อมต้องมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมนั้นคืนให้แก่ผู้ให้ยืม ในกรณีที่มีได้กำหนดเวลาคืนทรัพย์สินที่ยืมกันไว้ กรณีเช่นนี้ เมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้วตามการอันปรากฏในสัญญา หรือผู้ให้ยืมจะเรียกคืนทรัพย์สินนั้นก่อนนั้นก็ไ้เมื่อเวลาได้ล่วงไปพอแก่การที่ผู้ยืมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว แต่ถ้ามิได้กำหนดเวลาคืนทรัพย์สินกันไว้และไม่ปรากฏว่ายืมไปใช้เพื่อการใด เช่นนี้ ผู้ให้ยืมมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ยืมคืนอาคารหรือสถานที่ที่ยืมในเวลาใดก็ได้ **

3.3.2.5 หน้าที่ต้องออกค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ยืม

การยืมอาคารหรือสถานที่นั้นอาจต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยืมนั้น และเนื่องด้วยการยืมอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวเป็นการยืมใช้คงรูปเป็นการยืมใช้ได้เปล่า ดังนั้น การยืมจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของผู้ยืม ผู้ยืมจึงต้องมีหน้าที่ในการออกค่าใช้จ่ายในการบำรุงดูแลรักษาอาคารหรือสถานที่ที่ยืมมานั้น ***

3.4 ความรับผิดในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่

การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นพฤติกรรมที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นความผิด ซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิในลิขสิทธิ์ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหาย แต่ความรับผิดในกรณีของการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคาร เช่น ในกรณีการเช่าหรือการยืมอาคารหรือสถานที่ที่ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะการเช่าทรัพย์สิน หรือลักษณะยืม

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 645

** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 646

*** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 647

แล้ว ความรับผิดชอบของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นบนพื้นฐานของสัญญาหรือนอกพื้นฐานของสัญญาได้

3.4.1 ความรับผิดทางสัญญา

ความรับผิดของผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นอาจอยู่บนพื้นฐานของสัญญา กล่าวคือ ความรับผิดนั้นเป็นไปตามข้อตกลงเป็นรายๆ ไป ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา⁴ และอยู่บนพื้นฐานตามกฎหมายของหลักทั่วไปในการทำสัญญา แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่อาจแยกลักษณะได้เป็นสองกรณี คือ

กรณีแรก เป็นการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ประเภทที่มีค่าตอบแทน เช่น การเช่า

กรณีที่สอง เป็นการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่แบบไม่มีค่าตอบแทน เช่น การยืมใช้คงรูป

อย่างไรก็ดี ทั้งการเช่าหรือการยืมก็ดีก็จะมีหลักเกณฑ์ที่คู่สัญญาต้องปฏิบัติตามลักษณะเช่าทรัพย์สินหรือลักษณะยืมที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย

3.4.1.1 กรณีสัญญามีข้อตกลงความรับผิด

ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมอาคารหรือสถานที่อาจกำหนดข้อตกลงในสัญญากับผู้เช่าหรือผู้ยืมแล้วแต่กรณีว่า หากผู้เช่าหรือผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ยืมไปใช้ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น ให้ถือว่าเป็นกรณีที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นเป็นฝ่ายผิดสัญญา ข้อตกลงดังกล่าวอาจกำหนดเรื่องค่าเสียหายกันไว้ด้วยก็ได้ เช่น กำหนดว่าหากผู้เช่าหรือผู้ยืมผิดสัญญาข้อดังกล่าวก็ให้ผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นใช้ค่าเสียหายตามที่กำหนดจำนวนไว้ ข้อสัญญาดังกล่าวถือว่าเป็นความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญา หรือกล่าวได้ว่าเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้⁵ และหากต่อมาผู้เช่าหรือผู้ยืมประพฤติดังกล่าวนั้น โดยผู้เช่าหรือผู้ยืมได้นำอาคารหรือสถานที่นั้นไปประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์และเกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมก็สามารถเรียกให้ผู้เช่าหรือเรียกให้ผู้ยืมนั้นใช้ค่าเสียหายตามข้อตกลงดังกล่าวได้ และถ้าหากผู้เช่าหรือผู้

⁴ ดารารพร ธีระวัฒน์. กฎหมายสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 12.

⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 19.

ยืมลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามข้อตกลงดังกล่าว ผู้ให้เช่าหรือผู้ยืมในฐานะเจ้าหนี้สามารถฟ้องร้องให้ผู้เช่าหรือผู้ยืมลูกหนี้ชำระหนี้ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ความผูกพันดังกล่าวมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น เพราะสัญญาย่อมเกิดผลต่อคู่สัญญาโดยตรง สัญญาจะมีผลไปถึงบุคคลภายนอกก็เฉพาะแต่สัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก กล่าวคือ เป็นสัญญาที่คู่สัญญาตกลงให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญา⁶ และสำหรับในกรณีของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นทำการละเมิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่นั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นประการใด ผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นโดยตรงต่อเจ้าของลิขสิทธิ์

3.4.1.2 กรณีสัญญาไม่มีข้อตกลงความรับผิด

การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีของการให้เช่าอาคารหรือสถานที่ หรือกรณีของการยืมใช้คงรูปอาคารหรือสถานที่ หากไม่มีข้อตกลงระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่า หรือผู้ให้ยืมกับผู้ยืมว่าหากผู้เช่าหรือผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ยืมไปประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แล้วผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมอย่างไร ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมจะถือว่ากรณีดังกล่าวเป็นข้อที่ผิดสัญญาไม่ได้ เพราะไม่ได้มีการตกลงกันไว้จึงไม่มีความผูกพันให้ผู้เช่าหรือผู้ยืมต้องมีความรับผิดในข้อนี้

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมก็คือนำอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ยืมนั้นไปใช้ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของผู้เช่าดังกล่าวถือไม่ได้ว่าผู้เช่านั้นได้ใช้อาคารหรือสถานที่ไปตามประเพณีนิยมปกติ กรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกกล่าวให้ผู้เช่านั้นปฏิบัติตามสัญญาได้ หากผู้เช่าเพิกเฉยเสีย ผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเช่านั้นเสียก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 554 ส่วนในกรณีของการยืมหากผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ที่ยืมไปประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ การกระทำดังกล่าวของผู้ยืมย่อมถือได้ว่าผู้ยืมนำทรัพย์สินที่ยืมไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติ ในกรณีเช่นนี้ผู้ให้ยืมอาจบอกเลิกสัญญาเสียได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 645 แต่ถึงกระนั้น ในส่วนของการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้เช่าหรือผู้ยืมที่เป็นผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ก็อาจต้องมีความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นต่อเจ้าของลิขสิทธิ์

⁶ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์. คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของ พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 17. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 341-342.

3.4.2 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด

การละเมิดลิขสิทธิ์นอกจากเป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษทางอาญา * ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 69 และมาตรา 70 แล้ว

สำหรับการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในการละเมิดลิขสิทธิ์เดิมการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ที่เคยปรากฏตามพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457 มาตรา 16 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาหนังสือที่มีกรรมสิทธิ์อยู่นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดลอก คัด หรือแปล เป็นภาษาอื่น หรือพิมพ์จำหน่าย โดยหาประโยชน์ก็ดี หรือไม่หาประโยชน์ก็ดี แลห้ามมิให้ผู้ใดช่วยจำหน่ายหนังสือซึ่งคัดลอกหรือแปลหรือพิมพ์โดยผิดกฎหมายเช่นนั้น เว้นไว้แต่เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตของผู้มีกรรมสิทธิ์ยอมให้ทำจึงทำได้ ถ้าผู้ใดกระทำความผิดตามที่ว่ามาในมาตรานี้ ผู้นั้นมีความผิดฐานล่วงกรรมสิทธิ์ ผู้มีกรรมสิทธิ์มีอำนาจที่จะฟ้องร้องสินไหมเป็นค่าเสียหายหรือค่าธรรมเนียมได้ตามสมควร...”⁷

การเยียวยาความเสียหายทางแพ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 76 กำหนดการเยียวยาโดยให้ค่าปรับที่ได้มีการชำระตามคำพิพากษา ให้ศาลจ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งสำหรับส่วนที่เกินจำนวนเงินค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับแล้วนั้น ** กล่าวคือ การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ แม้เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับการเยียวยาความเสียหายจากค่าปรับที่ได้มีการชำระตามคำพิพากษาไปแล้วกึ่งหนึ่ง หากเจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเห็นว่าเงินค่าปรับที่ได้รับจากศาลนั้นไม่เพียงพอ ความเสียหายที่เกิดขึ้น เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นก็สามารถใช้สิทธิทางศาลโดยฟ้องเรียกค่าเสียหายในส่วนแพ่งจากผู้ละเมิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์ให้รับผิดชอบได้อีก

นอกจากนี้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 กำหนดให้ศาลกำหนดค่าเสียหายในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย” ***

* ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

⁷ พิศวาท สุขธนพันธุ์. ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552), หน้า 99-100.

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 76

*** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 64

การละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชนในงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือการละเมิดด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน * หรือการให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนา งานโสตทัศนวัสดุ งานภาพยนตร์ หรืองานสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ ** หรือการจัดทำโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน การแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการจัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพงานอันมีลิขสิทธิ์โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า *** การทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือการเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือการให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานอันมีลิขสิทธิ์ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย **** หรือในกรณีที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ในการที่ผู้ใดรู้อยู่แล้ว หรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อกำไรโดยการขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อหรือเสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือแจกจ่ายงานอันมีลิขสิทธิ์ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ การนำเข้าหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ ***** โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (5) และไม่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย การกระทำดังกล่าวของผู้ละเมิดลิขสิทธิ์นั้นย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นการจงใจกระทำต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ให้เกิดความเสียหายตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ***** การละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวถือเป็นการจงใจกระทำโดยผิดกฎหมายต่อสิทธิในลิขสิทธิ์ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดที่กฎหมายดังกล่าวรับรองไว้ หากการกระทำนั้นเป็นเหตุที่ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์เสียหาย ⁸ ผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ต้องรับผิดชอบ

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 27

** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 28

*** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 29

**** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 30

***** ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31

ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2

⁸ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 1, หน้า 202

ความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ตามหลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี เสรีภาพ กิติ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ดังนั้น หากการละเมิดลิขสิทธิ์ได้กระทำการโดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคาร หรือสถานที่ ผู้นั้นย่อมต้องมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของตนเอง จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น

(ก) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง

ดังกล่าวมาแล้วว่าการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น เป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติว่าการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นความผิดและความผิดนั้นเป็นความผิดที่กฎหมายได้กำหนดโทษไว้ อย่างเช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งานดังกล่าว ที่กระทำแก่งานโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 28 หรือการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการจัดทำโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน การแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการจัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้าแก่งานแพร่เสียงแพร่ภาพอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 29 หรือการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว ที่กระทำแก่งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 30 หรือการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชนแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ทั่วไปนอกจากงานโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 กรณีดังกล่าวถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงซึ่งในหมวด 8 บทกำหนดโทษ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 69 วรรคแรกได้กำหนดโทษสำหรับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 โดยให้ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และในวรรคสองของมาตรา 69 * ยังกำหนดว่า ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ** ดังนั้น กรณีของการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงโดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 69

** ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

(ข) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม

นอกจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงดังกล่าวแล้ว การกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อีกกรณีหนึ่งซึ่งเรียกกันว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม อันได้แก่ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อหากำไร โดยการขาย การมิไว้เพื่อขาย การเสนอขาย การให้เช่า การเสนอให้เช่า การให้เช่าซื้อ หรือการเสนอให้เช่าซื้อ การเผยแพร่ต่อสาธารณชน การแจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หรือการนำเข้าหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยผู้ผู้นั้นรู้หรือมีเหตุอันควรรู้งานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเพื่อหากำไร ให้ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31 การละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 วรรคแรก มาตรา 70 ได้กำหนดโทษผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 31 ให้ต้องโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และในวรรคสองของมาตรา 70 ยังกำหนดว่า ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ * ดังนั้น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ดังกล่าวจึงเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย

การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงหรือการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมดังกล่าว ย่อมเป็นการกระทำโดยจงใจต่อสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ไม่มีอำนาจใดๆ ที่จะกระทำการเช่นนั้นได้และไม่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย กล่าวคือ การกระทำของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นการกระทำโดยจงใจละเมิดลิขสิทธิ์ โดยรู้สำนึกว่าการกระทำเช่นนั้นจะเกิดผลทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นเสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าผลเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด⁹

การละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นต้องทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นได้รับความเสียหายอันเกิดจากการจงใจกระทำโดยผิดกฎหมาย และความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ ได้แก่ การที่เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องสูญเสียประโยชน์อันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ ความเสียหายดังกล่าวนี้ โจทก์มีหน้าที่ที่จะต้องสืบพยานให้ศาลเห็นถึงความเสียหายดังกล่าว¹⁰ แม้พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 64 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิด

* ดูพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 70

⁹ จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ฎีกาสมัครได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-425. (กรุงเทพฯ : กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 76.

¹⁰ อำนาจ เนตยสุภา และ ชาญชัย อารีวิทยาเลิศ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2556), หน้า 191.

ชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย และนอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นค่าเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย *

3.5 ความรับผิดชอบของผู้อนุญาตในกรณีผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารสถานที่ที่ได้รับอนุญาตในการละเมิดลิขสิทธิ์

การอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้น อาจแบ่งเป็นการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่แบบที่มีค่าตอบแทน เช่น การให้เช่าอาคารหรือสถานที่ และแบบที่ไม่มีค่าตอบแทน เช่น การให้ยืมอาคารหรือสถานที่อันเป็นการยืมใช้คงรูป ดังนั้น จึงควรศึกษาลักษณะของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ลักษณะการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ต่อไป

3.5.1 ลักษณะของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่

บางลักษณะของการอนุญาตให้มีการใช้อาคารหรือสถานที่อาจมีความเกี่ยวข้องกับ การละเมิดลิขสิทธิ์ ดังนั้น จึงควรที่จะศึกษาถึงลักษณะของผู้ที่ให้การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่

การที่บุคคลใดจะอนุญาตให้บุคคลใดใช้อาคารหรือสถานที่ได้นั้น ผู้นั้นจะต้องมีอำนาจในการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้อาคารหรือสถานที่ได้ กล่าวคือ ผู้ที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้อาคารหรือสถานที่นั้นต้องเป็นผู้มีสิทธิหรืออำนาจที่จะใช้สอยอาคารหรือสถานที่นั้น อาคารหรือสถานที่นั้นเป็น อสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น เจ้าของหรือผู้มียุทธสิทธิย่อมมีอำนาจในการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ซึ่งคำว่า “กรรมสิทธิ์” แม้ไม่ได้มีการวิเคราะห์ศัพท์ไว้ แต่ Austin นักนิติศาสตร์อังกฤษ กล่าวว่า “กรรมสิทธิ์” หมายถึง สิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งไม่ข้อจำกัดในการใช้ ไม่มีข้อกำหนดห้ามในการจำหน่าย ไม่มีกำหนดเวลาจำกัด¹¹ และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ได้บัญญัติถึง

* พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดง ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับคดีตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงด้วย"

¹¹ เสนีย์ ปราโมช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2551), หน้า 186.

อำนาจในการใช้ทรัพย์สินของเจ้าของไว้ * ดังนั้น อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ของเจ้าของอาคารหรือเจ้าของสถานที่ จึงรวมถึงอำนาจในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้อาคารหรือสถานที่ของตนได้ การนำอาคารหรือสถานที่นั้นออกให้ผู้อื่นใช้นั้นจะเป็นกรณีที่มีค่าตอบแทนหรือไม่มีค่าตอบแทนก็ได้

นอกจากผู้มืกรรมสิทธิ์แล้ว ผู้มีสิทธิครอบครองในอาคารหรือสถานที่ที่มีอำนาจที่จะอนุญาตให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้ามาใช้อาคารหรือสถานที่นั้นได้ เช่น เจ้าของอาคารหรือเจ้าของสถานที่นั้นได้มอบการครอบครองให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสิทธิครอบครองอาคารหรือสถานที่ บุคคลที่ได้รับมอบการครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น ย่อมมีสิทธิที่จะใช้สอยอาคารหรือสถานที่นั้นได้

3.5.1.1 ผู้มีกรรมสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่

เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น เจ้าของอาคารหรือสถานที่ย่อมมีสิทธิในการนำเอาอาคารหรือสถานที่นั้นออกให้ผู้อื่นใช้สอยได้ และการอนุญาตนั้นย่อมรวมถึงการให้ผู้อื่นใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นสถานที่ประกอบการผลิตประกอบการค้า หรือประกอบธุรกิจด้วย การอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นอาจมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

3.5.1.2 ผู้มีสิทธิครอบครองในอาคารหรือสถานที่

เกี่ยวกับสิทธิครอบครองนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลใดที่ยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้ซึ่งสิทธิครอบครอง **

สิทธิการครอบครองอาคารหรือสถานที่ที่เป็นสิทธิที่มีความยิ่งใหญ่รองจากกรรมสิทธิ์ เจ้าของสิทธิครอบครองมีอำนาจใช้สอย ให้ปลดเปลื้องการรบกวนการครอบครอง เรียกเอาคืนซึ่งการครอบครอง ได้ดอกผล และโอนสิทธิการครอบครองได้ ซึ่งคล้ายคลึงกับเจ้าของกรรมสิทธิ์

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติว่า "ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 บัญญัติว่า "บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้ซึ่งสิทธิครอบครอง"

ทั้งเป็นสิทธิที่ใช้อย่างต่อบุคคลอื่นได้ทั่วไป เว้นแต่ผู้นั้นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเท่านั้น¹² ดังนั้น ผู้มีสิทธิครอบครองจึงเป็นผู้มีสิทธินำอาคารหรือสถานที่ออกให้ผู้อื่นใช้สอยได้ และการอนุญาตให้ผู้อื่นยืมรวมถึงการให้ผู้อื่นใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นสถานที่ประกอบการผลิต ประกอบการค้า หรือประกอบธุรกิจได้ด้วยดุจเดียวกับเจ้าของกรรมสิทธิ์

3.5.2 ลักษณะการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่

การอนุญาตให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดใช้อาคารหรือสถานที่นั้น เป็นกรณีที่เจ้าของผู้มกรรมสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่ ผู้มีสิทธิครอบครองหรือผู้มีอำนาจในการครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นมอบการครอบครองอาคารหรือสถานที่ให้แก่บุคคลใดเรียกว่าผู้ได้รับอนุญาตเข้าใช้หรือได้ประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่นั้น ดังนั้น ในการศึกษานี้จึงควรที่จะศึกษาถึงลักษณะของการอนุญาตให้ใช้อาคาร หรือสถานที่ หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนความรับผิดชอบของผู้อนุญาตในกรณีผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารสถานที่ที่ได้รับอนุญาตในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อนุญาต เช่น

3.5.2.1 ลักษณะการให้เช่า

การเช่าอาคารหรือสถานที่ที่เป็นสัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยคู่สัญญา คือผู้ให้เช่าฝ่ายหนึ่งกับผู้เช่าอีกฝ่ายหนึ่ง

อาคารหรือสถานที่ที่เป็นทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครองในอาคารหรือสถานที่ย่อมมีอำนาจในการนำอาคารหรือสถานที่นั้นออกให้ผู้อื่นเช่า โดยตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ซึ่งระยะเวลาอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการเช่านั้น กล่าวคือ การให้เช่าอาคารหรือสถานที่นั้นเป็นการให้ใช้อาคารหรือสถานที่โดยมีค่าตอบแทน *

อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น การเช่าจึงต้องมีหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญจึงจะบังคับตามสัญญาเช่าได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 ได้กำหนดว่า การเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญท่านว่าจะฟ้องร้องให้

¹² บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2552), หน้า 258.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 บัญญัติว่า "อันว่าเช่าทรัพย์สินนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ให้เช่า ตกลงให้อีกบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้เช่า ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งระยะเวลาอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น"

บังคับคดีหาได้ไม่ และถ้าเป็นการเช่าที่มีกำหนดกว่าสามปีขึ้นไปหรือกำหนดตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีกันได้แต่เพียงสามปีเท่านั้น หากการเช่าอาคารหรือสถานที่กว่าสามปีขึ้นไป ถ้าไม่ได้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 ดังกล่าว การเช่านั้นก็บังคับกันได้เพียงสามปีเท่านั้น *

3.5.2.2 ลักษณะการให้ยืม

การยืมอาคารหรือสถานที่ เป็นการทำสัญญายืมใช้คงรูป ซึ่งมีคู่สัญญาเรียกว่าผู้ให้ยืมฝ่ายหนึ่งกับผู้ยืมอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ การยืมอาคารหรือสถานที่เป็นการยืมที่ผู้ให้ยืมให้ผู้ยืมใช้อาคารหรือสถานที่นั้นได้เปล่าโดยไม่มีค่าตอบแทน สัญญายืมอาคารหรือสถานที่เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นทรัพย์สิน

อาคารหรือสถานที่ที่เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่สามารถที่จะให้มีการยืมใช้กันได้ การยืมอาคารหรือสถานที่นั้นมีลักษณะและหลักเกณฑ์ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 640 ได้กำหนดว่า การยืมใช้คงรูปนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้ยืม ให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ยืม ใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว ** การยืมอาคารหรือสถานที่นั้นต้องมีการส่งมอบอาคารหรือสถานที่นั้นให้แก่ผู้ยืม และถือเป็นความบริบูรณ์ในการยืมอาคารหรือสถานที่ *** และเมื่อผู้ยืมได้รับการส่งมอบอาคารหรือสถานที่นั้นมาแล้ว ผู้ยืมอาจนำเอาอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้สอย หรือนำอาคารหรือสถานที่นั้นเป็นสถานที่ประกอบการผลิต ประกอบการค้า หรือประกอบธุรกิจได้ด้วย

3.5.3 ความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้น ได้แก่ การให้เช่าอาคารหรือสถานที่ หรือการให้ยืมอาคารหรือสถานที่ นอกจากความผูกพันตามสัญญาเช่าหรือสัญญายืมแล้วแต่

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 บัญญัติว่า "เช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ ถ้าเช่ามีกำหนดกว่าสามปีขึ้นไป หรือกำหนดตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าไว้ หากมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ท่านว่าการเช่านั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้แต่เพียงสามปี"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 640 บัญญัติว่า "อันว่ายืมใช้คงรูปนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ให้ยืม ใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว"

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 641 บัญญัติว่า "การยืมใช้คงรูปนั้น ท่านว่าย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้ยืม"

กรณี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้กำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมไว้ด้วย

3.5.3.1 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้เช่า

สัญญาเช่าเป็นสัญญาต่างตอบแทน ดังนั้น คู่สัญญาจึงมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าตามสัญญาเช่านั้นอาจเกิดตามข้อตกลงในสัญญาหรือหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย ดังต่อไปนี้

3.5.3.1.1 หน้าที่ในการส่งมอบอาคารที่เช่า

การเช่าอาคารหรือสถานที่ที่เป็นกรณีที่ผู้ให้เช่าได้ให้ผู้เช่าได้เข้าไปใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เช่าโดยมีค่าตอบแทนคือค่าเช่า ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าไว้ กล่าวคือ การเช่าอาคารหรือสถานที่นั้น มีวัตถุประสงค์แห่งการเช่าเพื่อให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้น ดังนั้น ผู้ให้เช่าต้องมีหน้าที่ในการส่งมอบอาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้นให้แก่ผู้เช่า การส่งมอบอาคารทรัพย์สินที่ให้เช่านั้นผู้ให้เช่าต้องส่งมอบทรัพย์สินที่อยู่ในสภาพที่จะให้ผู้เช่าพร้อมใช้งานจากอาคารหรือสถานที่ที่เช่าได้¹³ กล่าวคือ ผู้ให้เช่าต้องส่งมอบอาคารนั้นให้อยู่ในสภาพที่ซ่อมแซมแล้ว *

3.5.3.1.2 หน้าที่ในการบำรุงรักษาอาคารทรัพย์สินที่ให้เช่า

เนื่องจากผู้เช่าประสงค์ที่จะใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารที่เช่า ดังนั้น ผู้ให้เช่าต้องมีหน้าที่ในการบำรุงรักษาอาคารหรือสถานที่เช่านั้นเพื่อให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ และหากมีความชำรุดบกพร่องในอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่านั้น ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ในการจัดการซ่อมแซมให้อาคารหรือสถานที่นั้นอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน **

¹³ มานะ พิทยาภรณ์. คู่มือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะเช่าทรัพย์สิน. (กรุงเทพฯ : แสงทองการพิมพ์, 2516), หน้า 23.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 548 บัญญัติว่า "ถ้าผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินซึ่งเช่านั้นโดยสภาพไม่เหมาะแก่การที่จะใช้เพื่อประโยชน์ที่เช่ามา ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 549 บัญญัติว่า "ผู้เช่าต้องเสียค่าใช้จ่ายไปโดยความจำเป็นและสมควร เพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเช่านั้นเท่าใด ผู้ให้เช่าจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้เช่า เว้นแต่ค่าใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาตามปกติและเพื่อซ่อมแซมเพียงเล็กน้อย"

3.5.3.1.3 ความรับผิดชอบในการรอนสิทธิ

เหตุที่เป็นกรรอนสิทธิในการใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่ที่เช่าอันเป็นการรอนสิทธิของผู้เช่า เป็นหน้าที่ของผู้ให้เช่าที่ต้องขจัดเหตุดังกล่าวเพื่อให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารที่เช่านั้นได้ *

การรอนสิทธินั้น เป็นกรณีที่ผู้เช่าต้องถูกระทบกระเทือนสิทธิในการเช่า โดยมีบุคคลภายนอกมารบกวนขัดสิทธิของผู้เช่าในอันที่จะใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เช่า การรอนสิทธินั้นอาจเป็นเพราะบุคคลภายนอกมีสิทธิดีกว่าผู้ให้เช่าในอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าก็ได้

3.5.3.1.4 ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง

ผู้ให้เช่าจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่อาคารหรือสถานที่ซึ่งให้เช่านั้นชำรุดบกพร่องเนื่องจากการเช่า ผู้เช่ามีความประสงค์ที่จะใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้น การที่อาคารหรือสถานที่ที่เช่านั้นเกิดความชำรุดบกพร่องทำให้ผู้เช่าต้องเสียประโยชน์ในการใช้หรือการได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่านั้น ** ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าต้องเข้ามาดูแลในความชำรุดบกพร่องของอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าดังกล่าว

3.5.3.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าอาคารหรือสถานที่

การยืมอาคารหรือสถานที่เป็นการยืมใช้คงรูป วัตถุประสงค์ในการยืมของผู้ยืมคือการได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่ยืมไปเพื่อประโยชน์ของผู้ยืม แม้สัญญาเช่าอาคารหรือสถานที่ที่จะบริบูรณ์ด้วยการส่งมอบการครอบครองอาคารหรือสถานที่ก็ตาม *** หากคู่สัญญาไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญาเช่าอาคารหรือสถานที่อันเป็นการยืมใช้คงรูป ก็ไม่อาจบังคับให้ผู้ให้

* ประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 479 บัญญัติว่า "ถ้าทรัพย์สินซึ่งซื้อขายกันหลุดไปจากผู้ซื้อทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเพราะเหตุการรอนสิทธิที่ดี หรือว่าทรัพย์สินนั้นตกอยู่ในบังคับแห่งสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่การใช้ หรือเสื่อมความสะดวกในการใช้สอย หรือเสื่อมประโยชน์อันจะพึงได้ แต่ทรัพย์สินนั้น และซึ่งผู้ซื้อหาได้ในเวลาซื้อขายไม่ก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบ"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 550 บัญญัติว่า " ผู้ให้เช่าย่อมต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาเช่า และผู้ให้เช่าต้องจัดการซ่อมแซมทุกอย่างบรรดาซึ่งเป็นการจำเป็นขึ้น เว้นแต่การซ่อมแซมชนิดซึ่งมีกฎหมายหรือจารีตประเพณีว่าผู้เช่าจะพึงทำเอง"

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 641 บัญญัติว่า "การยืมใช้คงรูปนั้น ท่านว่าย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้ยืม"

ยี่มนั้นส่งมอบมอบทรัพย์สินที่ยี่มนั้นได้ เพราะการยี่อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นการยี่ใช้คงรูปเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยได้เปล่าของผู้ยี่ฝ่ายเดียวเท่านั้น

3.6 ความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบกิจการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารสถานที่

เมื่อผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ได้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่นั้น ในกรณีเช่นนี้ เกิดปัญหาว่า ผู้ที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นอาจต้องรับผิดเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นหรือไม่ อย่างไร

3.6.1 ความรับผิดทางสัญญา

ความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบกิจการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารสถานที่ การอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นอาจแยกได้เป็นสองกรณี กล่าวคือ กรณีแรก เป็นการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่แบบมีค่าตอบแทน เช่น การเช่า และอีกกรณีหนึ่ง เป็นการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่แบบไม่มีค่าตอบแทน เช่น การให้ยี่

ทั้งกรณีของการให้เช่าและการให้ยี่อาคารหรือสถานที่ ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยี่แล้วแต่กรณีอาจมีข้อตกลงให้ผู้เช่าหรือผู้ยี่นั้นมีความรับผิดโดยกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าก็ได้ว่า หากผู้เช่าหรือผู้ยี่นั้นได้นำอาคารหรือสถานที่ไปใช้ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ก็ให้มีการใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ให้เช่าหรือผู้ยี่ หรืออาจไม่มีการกำหนดความรับผิดกันไว้ตามสัญญาเลยก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การทำสัญญาเช่าหรือสัญญายี่ที่ดี ยังคงมีหลักเกณฑ์ตามลักษณะเช่าทรัพย์สินหรือลักษณะยี่ ดังที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำหรับกรณีที่ผู้เช่าที่ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่เช่า ถือว่าเป็นกรณีที่ผู้เช่าไม่ได้ใช้อาคารหรือสถานที่เช่าไปตามประเพณีนิยมปกติ ซึ่งผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกกล่าวให้ผู้เช่านั้นปฏิบัติตามสัญญาได้ หากผู้เช่ายังเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามสัญญา ผู้ให้เช่าก็อาจบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 554

สำหรับในกรณีการยี่อาคารหรือสถานที่ แล้วผู้ยี่นำอาคารหรือสถานที่ที่ยี่ไปประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถือเป็นกรณีที่ผู้ยี่นำทรัพย์สินที่ยี่ไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติ ในกรณีเช่นนี้ผู้ให้ยี่อาจบอกเลิกสัญญาเสียได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 645

แต่สำหรับความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการกระทำของผู้เช่า หรือผู้ยืมที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงต่อเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วแต่กรณี ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวจะทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายก็ตาม แต่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับอยู่นั้นไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติให้ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่อย่างในกรณีของผู้ให้เช่าหรือกรณีของผู้ยืมนั้นต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับผู้เช่าหรือผู้ยืมในความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นแต่อย่างใด นอกจากนี้ แม้เจ้าของลิขสิทธิ์ที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์นั้นจะได้รับความเสียหายเพียงใดก็ไม่อาจเรียกร้องให้ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้ เพราะระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์กับผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นไม่ได้มีความผูกพันทางสัญญาใดๆ ต่อกัน ที่ต้องทำให้ผู้อนุญาตต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายนั้นด้วย หากจะเกิดความรับผิดแก่ผู้อนุญาตดังกล่าวก็อาจจะเกิดความรับผิดในลักษณะอื่นนอกจากความรับผิดในทางสัญญา เช่น ความรับผิดทางละเมิด ดังจะได้ศึกษาต่อไป

3.6.2 ความรับผิดทางละเมิด

ความรับผิดทางละเมิดนั้นเป็นความรับผิดนอกจากสัญญา หรือเป็นความรับผิด นอกเหนือไปจากความรับผิดตามสัญญา และตามปัญหาที่ว่าในกรณีที่ผู้ได้รับประโยชน์ให้อาคาร หรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ และผู้อนุญาตให้อาคารหรือสถานที่นั้นจะมีความรับผิดต่อ เจ้าของลิขสิทธิ์ด้วยหรือไม่นั้นจะเห็นได้ว่า กรณีดังกล่าวมีผู้อนุญาตและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ ในอาคารหรือสถานที่ ซึ่งถือว่ามีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังนั้น จึงควร ศึกษาถึงความรับผิดทางละเมิดอันเกี่ยวกับการร่วมกันละเมิด หรือความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์กรณีปัญหาต่อไป

3.6.2.1 ความรับผิดในการร่วมกันทำละเมิด

แม้การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 76 ได้ กำหนดให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยให้ศาลสั่งให้จ่ายค่าปรับกึ่ง หนึ่งที่ชำระจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ แต่อย่างไรก็ตาม หาก ความเสียหายในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นมีมากกว่าค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับดังกล่าว กรณีเช่นนี้ การได้รับค่าปรับดังกล่าวไม่เป็นการตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการที่จะฟ้องเรียกให้ผู้ละเมิด ลิขสิทธิ์นั้นรับผิดชอบในทางแพ่งได้อีก จะเห็นได้ว่าการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นการกระทำที่ กระทบกระเทือนต่อสิทธิในลิขสิทธิ์และการกระทบกระเทือนต่อสิทธิดังกล่าวเป็นเหตุให้เจ้าของ ลิขสิทธิ์นั้นได้รับความเสียหาย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 76 จึงไม่ตัดสิทธิเจ้าของ

ลิขสิทธิ์ที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้อีก และในส่วนของความรับผิดชอบทางแพ่งนี้ย่อมอาจเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ร่วมกันได้

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ลิขสิทธิ์จึงถือว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

จากที่ได้ศึกษามาดังกล่าวแล้วว่า การละเมิดลิขสิทธิ์โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเป็นการจงใจละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ ทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 69 และการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 70 บัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิด ดังนั้น การละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวจึงเป็นการจงใจกระทำโดยผิดกฎหมายที่กระทำต่อสิทธิคือลิขสิทธิ์ ดังนั้น หากเกิดความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเกิดความเสียหายขึ้น การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นการละเมิด ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย *

ลักษณะของการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารสถานที่ที่ได้รับอนุญาตดังกล่าว อาจมีลักษณะเป็นการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดในการร่วมกับละเมิดลิขสิทธิ์ไว้แต่อย่างใด คงมีเพียงหลักเกณฑ์ความรับผิดในการร่วมกันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 **

หลักเกณฑ์ความรับผิดในการร่วมกันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลในการกระทำของตนเองทำนองเดียวกับมาตรา 420 หรือมาตรา 428 การร่วมกันทำละเมิดนั้นต้องเป็นการกระทำโดยมีเจตนา

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลหลายคนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยร่วมกันละเมิด ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่ไม่สามารถสืบรู้ตัวได้แน่ว่าในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้น คนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วย

อนึ่งบุคคลผู้ยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิดท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดร่วมกันด้วย
ในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆกัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์ ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น"

หรือมีความมุ่งหมายร่วมกัน คำว่า “ร่วมกัน” นั้นจึงเทียบเคียงได้กับประมวลอาญา มาตรา 83¹⁴ การร่วมกันทำละเมิดนั้นมีได้หมายความแต่เพียงกระทำการในเวลาเดียวกันพร้อมๆ กันเท่านั้น แต่ผู้ร่วมกันทำละเมิดจะต้องมีเจตนาร่วมกัน บุคคลผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้น แต่ละคนและทุกคนย่อมต้องร่วมกันรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นเต็มจำนวน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผลแห่งการกระทำนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ใดในบรรดาผู้ร่วมกันกระทำละเมิดแล้ว แม้ไม่รู้ว่าในระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้น ใครทำอะไรลงไปบ้าง หรือใครทำให้เกิดความเสียหายมากน้อยแค่ไหน ทุกๆ คนก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันในผลแห่งละเมิดนั้นเต็มจำนวน¹⁵ กล่าวคือ ผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้นต้องร่วมกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม และการร่วมกันทำละเมิดนี้มีได้เฉพาะการละเมิดโดยจงใจเท่านั้น หากเป็นกรณีประมาทเลินเล่อก็เป็นเรื่องต่างคนต่างทำละเมิด แม้การต่างคนต่างทำละเมิดจะก่อให้เกิดความเสียหายอันเดียวกันก็มีใช้การร่วมกันทำละเมิด

ลักษณะของการร่วมกันทำละเมิด เคยมีปัญหาที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้และได้มีผู้ให้ความเห็นไว้เกี่ยวกับกรณีดังกล่าว ดังต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 143-144 /2521

คดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่า รถยนต์ 2 คันสวนและชนกันตรงเส้นกึ่งกลางถนน เป็นความประมาทของรถทั้งสองฝ่ายทั้งสองฝ่าย ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อคนที่ขี่จักรยานอยู่ข้างแล้วถูกรถคันหนึ่งที่เกิดเหตุชนคว่ำทับตาย

ศาสตราจารย์จิติ ติงศภัทย์ ได้หมายเหตุไว้ท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ว่า "การทำละเมิดร่วมกันตามมาตรา 432 ต้องเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทำ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำให้เกิดความเสียหายอันเดียวกัน กรณีแรกต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้เสียหายแบ่งกันได้เฉพาะระหว่างกันเองตามมาตรา 432 วรรคท้าย กรณีหลังต่างคนต่างรับผิดชอบในผลอันเดียวกันเต็มจำนวน แต่ศาลแยกความรับผิดชอบแต่ละคนได้ตามมาตรา 438 อย่างหลังนี้ ศาลเรียกว่ารับผิดชอบร่วมกัน ไม่ใช่ละเมิดร่วมกัน"¹⁶

¹⁴ ไพจิตร บุญญพันธุ์. คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ ภาค 1 ความทั่วไป และภาค 2 ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), หน้า 57-58.

¹⁵ จิติ ติงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452, โรงพิมพ์ ไทยพิทยา, 2503, หน้า 549, หน้า 560-561.

¹⁶ เขมภูมิ ภูมิถาวร. กฎหมายลักษณะละเมิด รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาของศาสตราจารย์จิติ ติงศภัทย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 263-268.

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 910/2522

คดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่า จำเลยเป็นเจ้าของหน้าที่ของโจทก์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นการตรวจการจ้าง จำเลยตรวจรับงานต่างๆที่งานบกพร่อง เป็นเหตุให้โจทก์หลงเชื่อว่าการก่อสร้างได้เป็นไปตามแบบโดยถูกต้อง จึงได้จ่ายเงินให้ผู้รับจ้างไปเต็มจำนวนตามสัญญาจ้าง ถ้าหากว่าจำเลยได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบความบกพร่องในการก่อสร้างดังกล่าวก็จะไม่เกิดขึ้น จำเลยต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้รับจ้าง

ศาสตราจารย์จิติ ติงศภักดิ์ ได้หมายเหตุไว้ท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ว่า "จำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นห้างหุ้นส่วนผู้จัดการ และหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ซึ่งรับผิดชอบต่อโจทก์โดยมีสัญญาจ้างทำของเป็นมูลหนี้ จำเลยนอกนั้นเป็นเจ้าของหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ความรับผิดชอบละเมิดเพราะหนี้ร่วมตามมาตรา 291 นั้นมีได้ต่อเมื่อกฎหมายบัญญัติให้เป็นหนี้ร่วม และหนี้ร่วมในละเมิดตามมาตรา 432 ก็ต้องร่วมกันทำละเมิดคือต้องเป็นการกระทำร่วมกัน อาจร่วมกันประมาทเลินเล่อก็ได้ แต่ไม่ใช่ต่างคนต่างประมาทเลินเล่อแล้วเกิดความเสียหายอันเดียวกัน และไม่ใช่ผิดสัญญากับละเมิดเป็นรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นความรับผิดที่ต่างต้องรับผิดในความเสียหายอันเดียวกันเต็มจำนวนโดยไม่ซ้อนซ้ำกัน จึงน่าจะเป็นความรับผิดที่จำเลยต่างต้องรับผิดในค่าเสียหายจำนวน 96,000 บาทอันเดียวกัน ศาลมักใช้คำว่า "ร่วมกัน" ซึ่งควรเข้าใจว่าไม่ใช่ร่วมกันตามมาตรา 291หรือมาตรา 432"¹⁷

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3071,3072/2522

คดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่า รถยนต์ 2 คันชนแซงเบียดกันไปชนรถโจทก์ ไม่ใช่ร่วมกันละเมิด ต่างต้องใช้ค่าเสียหายตามพฤติการณ์และความร้ายแรงตามมาตรา 438

ศาสตราจารย์จิติ ติงศภักดิ์ ได้หมายเหตุไว้ท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ว่า "ศาลใช้มาตรา 432, 438 วินิจฉัยให้เห็นว่ากรณีร่วมกันทำละเมิดคืออะไร ความรับผิดตามมาตรา 438 ที่แยกกันรับผิดคืออะไร คงเป็นบรรทัดฐานได้ดี ไม่ใช่ใช้คำว่ารับผิดชอบร่วมกันโดยไม่ตรงกับ ความหมายที่แท้จริงในกฎหมายดังที่เคยใช้มาแต่ก่อน"¹⁸

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาว่าจะนำหลักเกณฑ์ในการร่วมกันละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง มาบังคับสำหรับความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ในกรณีผู้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ จะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ต่อไป

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 269-270.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 271-273.

3.6.2.2 ความรับผิดชอบในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิด

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในการส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แต่ประการใด คงมีเพียงหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง บัญญัติว่า “...อนึ่งบุคคลผู้ยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วย...” การยุยงส่งเสริมนั้นเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด เช่น การใช้ จ้าง งาน ชูเชิญให้ทำ กระตุ้น เร่งเร้า หลอก หรือชักจูงใจ เป็นต้น ส่วนการช่วยเหลือนั้น เป็นการให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด อาจเป็นการให้ใช้เครื่องมือ ยานพาหนะ นำไปส่ง ละเว้นกระทำการตามหน้าที่ เป็นต้น

ลักษณะของการร่วมกันทำละเมิด เคยมีปัญหาที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัย ดังต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1077/2497

คดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่า เจ้าของรวมคนหนึ่งขนข้าวเปลือกไปกินส่วนของตน ผู้รับจ้างขนก็รู้ ทั้งเจ้าของรวมและผู้รับจ้างขนต้องรับผิดชอบในการละเมิดร่วมกัน

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 767/2478

คดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่า ผู้ยกยกทรัพย์กับผู้รับซื้อทรัพย์โดยรู้ว่าทรัพย์นั้นถูกยกยกมานั้น ต้องร่วมกันรับผิดชอบฐานละเมิดต่อโจทก์

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2118/2540

คดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่า จำเลยร่วมรู้อยู่แล้วว่าเพื่อนของจำเลยร่วมและจำเลยที่ 1 ล้วนเป็นผู้เยาว์ไม่ได้รับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ จำเลยร่วมนำรถยนต์ของมารดาออกไปให้เพื่อนขับ โดยจำเลยร่วมนั่งไปด้วยกับจำเลยที่ 1 ผู้ขับไปละเมิดขึ้น ถือว่าจำเลยร่วมมีส่วนก่อให้เกิดละเมิดด้วย ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ใช้ค่าสินไหมแก่โจทก์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การที่มีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การละเมิด ลิขสิทธิ์ในกรณีของการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ อาจเป็นการส่งเสริมหรือช่วยเหลือการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ แต่มีปัญหาว่าจะนำหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง ดังกล่าวมาใช้

บังคับแก้กรณีปัญหาความรับผิดชอบของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบกิจการละเมิดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ จะได้ศึกษาถึงความรับผิดชอบในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิดลิขสิทธิ์ในกฎหมายหรือหลักกฎหมายที่ได้จากคำพิพากษาของต่างประเทศต่อไป

3.6.2.3 ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น

การที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ทำการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาตนั้น จนเกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ มีปัญหาว่า ผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นต้องมีความรับผิดชอบด้วยหรือไม่ เห็นได้ว่า หากจะให้ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ต้องมีความรับผิดชอบในการที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ทำการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น เป็นกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นก่อการกระทำความผิดขึ้นต่างหาก ดังนั้น ในชั้นนี้จึงควรศึกษาถึงลักษณะของความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

ความสัมพันธ์ของบุคคลบางกรณีก่อให้เกิดความรับผิด แม้ว่าตนมิได้เป็นผู้ทำละเมิด แต่บุคคลที่ทำละเมิดนั้นมีความสัมพันธ์กับตนเป็นพิเศษจึงทำให้บุคคลนั้นมีความรับผิดหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น เหตุแห่งความรับผิดดังกล่าวอาจมีเหตุผลเพื่อทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาในความเสียหายโดยเร็ว และเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหาย กฎหมายจึงได้กำหนดหลักการความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่นไว้ เช่น ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ถึง มาตรา 430 ยกเว้นมาตรา 428 คือ ความรับผิดของนายจ้างในผลแห่งการละเมิดของลูกจ้าง ความรับผิดของตัวการในผลแห่งละเมิดของตัวแทน ความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลในการกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ ผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตที่อยู่ในความดูแล และความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับดูแลในการกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ¹⁹ แต่ความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่นนี้ เป็นการร่วมกันรับผิดในผลแห่งละเมิดเท่านั้น เนื่องจากผู้รับผิดนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำละเมิดด้วยแต่อย่างใด กรณีจึงแตกต่างจากการร่วมกันละเมิด²⁰

ลักษณะของความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่นในกรณีดังกล่าวมีลักษณะดังต่อไปนี้

¹⁹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. หลักกฎหมายละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 111.

²⁰ ศนันทกรณ โสทธิพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 119.

3.6.2.3.1 ความรับผิดชอบของนายจ้าง

นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น * งานที่ลูกจ้างกระทำนั้นกระทำไปตามความสัมพันธ์ในการทางที่จ้าง กล่าวคือ มีนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เป็นกรณีที่ลูกจ้างตกลงจะทำงานให้นายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ ** ลักษณะของการจ้างแรงงาน งานนั้นเป็นงานของนายจ้าง นายจ้างเป็นผู้รับผลในงานที่ลูกจ้างทำนั้น นายจ้างมีสภาพบังคับบัญชา ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3825/2524 ที่วินิจฉัยว่า แม้จะอยู่ในช่วงทดลองงานก็ถือเป็นการจ้างงาน ผู้ทดลองงานจึงเป็นลูกจ้างแล้ว

การที่จะให้นายจ้างเกิดความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ได้นั้น ต้องได้ความว่าลูกจ้างได้ทำละเมิดขึ้นในทางการที่จ้างนั้น เป็นกรณีที่ลูกจ้างทำละเมิดต่อบุคคลอื่นให้เขาเกิดความเสียหาย ความรับผิดชอบของนายจ้างนั้นเป็นความรับผิดชอบแทนลูกจ้างที่ทำละเมิด หากการกระทำของลูกจ้างไม่เป็นละเมิด จึงไม่มีความผิดที่นายจ้างต้องรับผิดชอบ²¹ การละเมิดในทางการที่จ้างนั้นแม้ว่านายจ้างมิได้ยินยอมด้วยก็ตาม นายจ้างก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างทำละเมิดนั้นด้วย นอกจากนี้ การที่นายจ้างนำลูกจ้างของตนไปร่วมงานกับบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกนั้นเป็นนายจ้างด้วย เช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้

(ก) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 147/2518

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า ลูกจ้างยอมให้คนอื่นขับรถแทนแล้วไปเกิดเหตุละเมิดขึ้น ลูกจ้างนั้นต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้น และนายจ้างก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 บัญญัติว่า "นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575 บัญญัติว่า "อันว่าจ้างแรงงานนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าลูกจ้าง ตกลงทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้"

²¹ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 19, หน้า 114.

(ข) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2739/2532

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า จำเลยที่ 3 เป็นลูกจ้างพนักงานขับรถของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 3 มอบหมายให้จำเลยที่ 2 ขับขี่รถเพื่อนำไปเก็บแทน แม้จำเลยที่ 2 จะขับออกนอกเส้นทางแล้วรถไปก่อเหตุละเมิดขึ้น ถือว่าอยู่ในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 1 ดังนั้น จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 3 ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ผู้ได้รับความเสียหายที่จำเลยที่ 2 ทำละเมิดนั้น

(ค) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1848/2524

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า จำเลยที่ 2 นายจ้างให้จำเลยที่ 1 ลูกจ้างขับรถยนต์บรรทุกเข้าร่วมกิจการของบริษัทจำเลยที่ 3 ดังนั้น จำเลยที่ 3 ย่อมอยู่ในฐานะนายจ้างด้วย

3.6.2.3.2 ความรับผิดของตัวการ

นอกจากความรับผิดตามความสัมพันธ์ในลักษณะของสัญญาแล้ว ตัวการอาจต้องมีความรับผิดในการละเมิดของตัวแทนด้วย ความรับผิดในทางละเมิดของตัวการนั้นมีบัญญัติไว้เฉพาะและรวมอยู่ในเรื่องความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่น กล่าวคือ ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนได้ก่อขึ้นในทางการที่เป็นตัวแทน เหตุที่ตัวการต้องมีความรับผิดในการทำละเมิดของตัวแทนก็เพราะกิจการที่ตัวแทนทำไปย่อมเป็นเป็นกิจการของตัวการ²² ซึ่งตัวแทนต้องทำตามคำสั่งของตัวการในลักษณะของสัญญาตัวการตัวแทน* กรณีดังกล่าวจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกรณีของลูกจ้างและนายจ้าง ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของนายจ้างและลูกจ้างมาบังคับแก่กรณีของตัวการตัวแทนในกรณีดังกล่าวโดยอนุโลม

ความรับผิดของตัวการในกรณีการละเมิดของตัวแทนเคยมีศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในกรณีดังต่อไปนี้ เช่น

(ก) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3116/2523

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า การที่สหกรณ์แท็กซี่ยอมให้จำเลยที่ 1 นำรถแท็กซี่ของสหกรณ์เดินรถรับบรรทุกคนโดยสารในกิจการของสหกรณ์ เป็นการเชิดให้บุคคลอื่น

²² อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 19, หน้า 124.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 807 วรรคแรกบัญญัติว่า "ตัวแทนต้องทำการตามคำสั่งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายของตัวการ เมื่อไม่มีคำสั่งเช่นนั้น ก็ต้องดำเนินตามทางที่เคยทำกันมาในกิจการค้าขายอันเขาให้ตนทำอยู่นั้น..."

เข้าใจว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยที่ 1 ขับรถละเมิดชนโจทก์ สหกรณ์แท็กซี่
ต้องร่วมรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 427, 821

(ข) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5545/2542

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า การที่จำเลยที่ 1 ทำงานเป็นแคดด้อยในสนามกอล์ฟของจำเลยที่ 2 ขับรถกอล์ฟของจำเลยที่ 2 ชนโจทก์ที่เข้ารับการบริการในสนามกอล์ฟได้รับบาดเจ็บ แม้จำเลยที่ 2 จะเรียกเก็บค่าซื้อบัตรรถกอล์ฟ และการขับรถกอล์ฟของจำเลยที่ 1 นั้นมิใช่หน้าที่โดยตรง แต่ถือว่าเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งที่จำเลยที่ 2 มอบหมายให้ทำ จำเลยที่ 1 จึงเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 ตัวการ จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้น

3.6.2.3.3 ความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อนุบาล

ความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลของผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 * นี้ ไม่รวมถึงบุคคลผู้ซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 ** ดังนั้น ผู้พิทักษ์จึงไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของคนเสมือนไร้ความสามารถ²³

ผู้ไร้ความสามารถอาจมีข้อจำกัดในการทำนิติกรรม แต่ในทางละเมิดหลักเช่นนั้นไม่สามารถนำมาใช้ได้ ผู้ไร้ความสามารถจึงต้องรับผิดชอบทางละเมิดเช่นเดียวกับบุคคล

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่า "บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 บัญญัติว่า "บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประทุษร้ายสุรายเสเพลเป็นอาชญา หรือติดสุรายาเมาหรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดการงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้"

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของความเป็นผู้ปกครองในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์ โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

²³ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 19, หน้า 130.

ธรรมดา คำว่า "ไร้ความสามารถ" ในมาตรานี้ รวมทั้งผู้เยาว์และบุคคลวิกลจริตด้วย ส่วนผู้เสมือนไร้ความสามารถนั้นไม่มีข้อจำกัดความรับผิดชอบละเมิดแต่ประการใด²⁴

การละเมิดของผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตนั้นต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของการละเมิดทั่วไปตาม มาตรา 420 กล่าวคือ ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตนั้นได้กระทำความผิดกฎหมายทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถได้แก่บิดามารดา หรือผู้อุปถัมภ์แล้วแต่กรณี สำหรับบิดามารดานั้นเฉพาะที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์นั้นหมายถึงอำนาจปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1566 ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้เยาว์ และหมายความรวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตาม มาตรา 1598/28 ด้วย ส่วนผู้ปกครองตามมาตรา 1585 ในกรณีที่ไม่มีบิดามารดาหรือกรณีที่บิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองไม่อยู่ในความหมายของมาตรานี้²⁵ สำหรับผู้อุปถัมภ์หมายความถึงผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นผู้อุปถัมภ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตาม มาตรา 30

ความรับผิดของบิดามารดา หรือผู้อุปถัมภ์ดังกล่าวเป็นการรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถโดยมีมูลจากความไม่ระมัดระวังในการควบคุมดูแลผู้ที่อยู่ในปกครอง เป็นความรับผิดในข้อสันนิษฐานว่าบิดามารดาหรือผู้อุปถัมภ์นั้นบกพร่องต่อหน้าที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นสามารถที่จะพิสูจน์แก้ตัวได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลนั้นแล้ว

ความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อุปถัมภ์ดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 426* มาใช้บังคับโดยอนุโลม เนื่องจากความรับผิดของบิดามารดาและผู้เยาว์ในกรณีที่ผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรือความรับผิดของผู้อุปถัมภ์ร่วมกับคนวิกลจริตในกรณีที่คนวิกลจริตทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายนั้น เป็นกรณีที่บิดามารดาหรือผู้อุปถัมภ์นั้นไม่ได้เป็นผู้ทำละเมิดขึ้นเอง กฎหมายจึงให้บิดามารดาหรือผู้อุปถัมภ์นั้นมีสิทธิไล่เบียดเอาจากผู้ทำละเมิดนั้นโดยตรงได้

²⁴ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 15, หน้า 549.

²⁵ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 9, หน้า 200-202.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426 บัญญัติว่า "นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น"

3.6.2.3.4 ความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคล

ผู้รับดูแลผู้ไร้ความสามารถ

ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย หรือชั่วคราวจำต้องรับผิดกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งผู้ไร้ความสามารถได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร * ความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 ดังกล่าวเป็นความรับผิดในการทำละเมิดของผู้อื่นเช่นเดียวกับบุคคลผู้รับผิดตามมาตรา 429 กล่าวคือ ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถไม่ได้เป็นผู้ทำละเมิดให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นกรณีที่ผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ในความดูแลนั้นได้ทำละเมิดและเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้อื่น แต่ในความรับผิดตามมาตรา 430 นี้ไม่มีข้อสันนิษฐานความรับผิดเหมือนอย่างกรณีของบิดามารดา หรือผู้อุปถัมภ์ ตามมาตรา 429 ดังกล่าว ดังนั้น ผู้เสียหายจึงมีภาระพิสูจน์ให้เห็นว่า ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถนั้นมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ที่จะต้องดูแลผู้ไร้ความสามารถนั้น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น²⁶ "ผู้ไร้ความสามารถ" หมายถึงผู้เยาว์ หรือผู้วิกลจริต เช่นเดียวกับ มาตรา 429 นั่นเอง

ความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ** นั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 426 มาใช้บังคับโดยอนุโลม มีกรณีตัวอย่างที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยสำหรับความรับผิดในลักษณะดังต่อไปนี้ เช่น กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2076/2518 ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า ตายายผู้ดูแลผู้เยาว์ มิได้ใช้ความระมัดระวัง เมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้เสียหายบาดเจ็บ ตายายผู้ดูแลต้องร่วมรับผิดในการละเมิดของผู้เยาว์

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่จะมีความรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้อื่นดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความรับผิดนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับผิดกับผู้กระทำความผิด เช่น กรณีของนายจ้างต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดของลูกจ้างที่กระทำการในการทางที่จ้าง ซึ่งนำความรับผิดในลักษณะดังกล่าวนำไปใช้ในกรณีของตัวการตัวแทนด้วย สำหรับความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อุปถัมภ์ในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตก็เนื่องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 บัญญัติว่า " ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยก็ดี ชั่วคราวก็ดีจำต้องรับผิดร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร"

²⁶ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 9, หน้า 208.

** ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426

กับบุตรผู้เยาว์ หรือเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้อนุบาลกับคนวิกลจริตที่อยู่ในความดูแลผู้ทำละเมิด สำหรับความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถที่กระทำละเมิดในความดูแล ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม สำหรับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กรณีของผู้อนุบาลที่ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบกิจการละเมิดลิขสิทธิ์ อย่างเช่น ในกรณีการเช่าอาคารหรือสถานที่ หรือกรณีการยืมอาคารหรือสถานที่นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่า หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ยืมกับผู้ยืมนั้น มีความแตกต่างไปจากกรณีความสัมพันธ์ของนายจ้างกับลูกจ้าง หรือความสัมพันธ์ของตัวการกับตัวแทน หรือความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรผู้เยาว์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้อนุบาลกับคนวิกลจริตที่อยู่ในความดูแล หรือความสัมพันธ์ระหว่างครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับผิดชอบกับผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ในความดูแลตามที่ได้ศึกษามาตั้งกล่าวข้างต้น และจะเห็นได้ว่าตามความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น จะได้ศึกษาถึงความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นในกฎหมายหรือหลักกฎหมายที่ได้จากคำพิพากษาของต่างประเทศต่อไป

บทที่ 4

ความคิดพื้นฐานของการละเมิดลิขสิทธิ์โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตาม กฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจอาหารที่มีบทบัญญัติของการอนุญาตให้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ และหลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) และหลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ที่ได้จากการวินิจฉัยของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อนำมาวิเคราะห์ในปัญหา ความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีผู้ที่ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ ต่อไป

4.1 ความรับผิดของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้อาคารในประเทศสหรัฐอเมริกา

ไม่เพียงเฉพาะประเทศไทยเท่านั้นที่มีปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็ยังคงประสบปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์เช่นเดียวกับประเทศไทย

ความพยายามที่จะมีการควบคุมปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์ให้ลดน้อยลง โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องอาคารหรือสถานที่ที่ถูกหยิบยกมาพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตความรับผิด ด้วยเหตุที่การละเมิดลิขสิทธิ์มักเกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่ การกำหนดขอบเขตความรับผิดจึงมุ่งไปที่อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ที่ของเจ้าของอาคารหรือสถานที่ที่อนุญาตให้บุคคลอื่นเช่าหรือใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่

จากการศึกษาพบว่า รัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีกฎหมายกำหนดให้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดให้ครอบคลุมถึงเจ้าของอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าหรือผู้ที่ยื่นอนุญาตให้ใช้ประโยชน์อาคารหรือสถานที่นั้นให้ต้องมีความรับผิดด้วย ในกรณีที่ผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตนำอาคารหรือสถานที่ไปประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าของอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าหรือผู้ที่ยื่นอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่เหล่านั้นจะได้ใช้ความระมัดระวังดูแลไม่ให้นำเอาอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้

ประกอบการที่ในทางไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹ ซึ่งรวมถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย กฎหมายฉบับดังกล่าวเกิดขึ้นในปี 1909 ชื่อว่า New York State Real Property Laws 1909 กฎหมายฉบับนี้ ใน chapter ที่ 52

มาตรา 231 * ได้กำหนดว่า “สัญญาเช่าเมื่อเป็นโมฆะ ความรับผิดของเจ้าของผู้ให้เช่า ในการเช่าอาคารหรือสถานที่ถูกนำไปใช้ในการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(1) เมื่อใดก็ตามที่ผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตนอกจากเจ้าของแล้วใช้อาคารหรือสถานที่ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงใดๆ ในการอนุญาตให้อาคารหรือสถานที่นั้นตกเป็นโมฆะ ผู้ให้เช่าอาจกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นได้

(2) หากเจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้อาคารหรือสถานที่รู้ว่าการเช่าหรือการใช้อาคารหรือสถานที่ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนนั้นถูกใช้ ในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แล้วยังคงปล่อยให้มีการเช่าหรือการใช้อาคารหรือสถานที่ ในลักษณะเช่นนั้นอยู่ต่อไป เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้อาคารหรือสถานที่นั้นจะต้องร่วมรับผิดกับผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตในความเสียหายจากการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น...”

เกี่ยวกับปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่กระทำโดยผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตให้อาคารหรือสถานที่นั้น Heather J. Mc Donald ได้กล่าวว่า การที่ให้เช่าของอาคารสถานที่หรือผู้ที่อนุญาตให้มีการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นเข้ามามีส่วนร่วมในความรับผิด ในกรณีที่ผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาต

¹ the Real Property Law of the State of New York, being chapter fifty of the Consolidated Laws (Passed February 17, 1909 ; Chapter 52, Laws of 1909) and all the Amendments Thereto, Robert Ludlow Fowler and New York (State)

* “Section 231“Lease, when void; liability of landlord where premises are occupied for unlawful purpose.

1). Whenever the lessee or occupant other than the owner of any building or premises, shall use or occupy the same, or any part thereof, for any illegal trade, manufacture or other business, the lease or agreement for the letting or occupancy of such building or premises, or any part thereof shall thereupon become void, and the landlord of such lessee or occupant may enter upon the premises so let or occupied.

2). The owner of real property, knowingly leasing or giving possession of the same to be used or occupied, wholly or partly, for any unlawful trade, manufacture or business, or knowingly permitting the same to be so used, is liable severally, and also jointly with one or more the tenants or occupants thereof, for any damage resulting from such unlawful use, occupancy, trade, manufacture or business.”

ได้นำอาคารหรือสถานที่นั้นไปประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิด ลิขสิทธิ์ จะส่งผลที่ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในการหาผู้รับผิดชอบตลอดจนการชดเชยค่าเสียหาย เนื่องจาก เจ้าของหรือผู้ให้การอนุญาตนั้นมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ส่วนผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ที่เป็นผู้ประกอบการอันเป็นละเมิดลิขสิทธิ์นั้น หากมีการจับกุม ผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารสถานที่ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ก็มักจะหลบหนีไปและหาตัวมาดำเนินคดีได้ยาก การให้เจ้าของอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าหรืออนุญาตให้ใช้นั้นต้องเข้ามารับผิดชอบด้วยก็จะเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้อีกทางหนึ่ง²

การกระทำที่ได้กระทำขึ้นในอาคารหรือสถานที่นั้น ต้องเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจ และในการประกอบการดังกล่าวนั้นอาจต้องคำนึงถึงลักษณะของการค้า การผลิต หรือการประกอบธุรกิจนั้น รวมทั้งปริมาณของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการกระทำนั้น ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจนั้นๆ นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงช่วงเวลาในการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่นั้น ประกอบกับพฤติกรรมการใช้อาคารหรือสถานที่ของผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตดังกล่าว หากผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการกระทำของผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตดังกล่าว โดยเข้าไปมีส่วนร่วมหรือรู้เห็นยินยอมในการทำผิดของผู้เช่าด้วย เช่นนี้ ผู้ให้เช่าก็อาจต้องมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตในความเสียหายที่ได้เกิดขึ้นกับการกระทำนั้นด้วย

ความรับผิดของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวนี้คือ การที่ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ใช้นั้นรู้ถึงพฤติกรรมการประกอบการที่ผิดกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย (illegal trade manufacture or business) ของผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตนั้นแล้ว หากผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตให้ใช้นั้นปล่อยให้ผู้เช่าหรือผู้ใช้ ใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตให้ใช้นั้นอาจต้องมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้เช่าหรือผู้เช่าด้วย เช่น ผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นรู้เห็นกับการกระทำของผู้เช่าหรือของผู้ที่ได้รับอนุญาตในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยในลักษณะเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) รู้เห็น (knowledge) หรือการยอมให้ผู้เช่ากระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว (passive acquiescence)³ ผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตนั้นก็อาจต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำของผู้เช่า หรือผู้ได้รับอนุญาตนั้นด้วย

² Mc Donald, H. J., Counterfeit goods on premises: Third party liability actions target owners of property where business is conducted, *New York Law Journal*, (2007, October, 29), 2.

³ เอกรินทร์ วิริโย. ลักษณะความผิดกรณีการครอบครองสิ่งทีละเมิดลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้พื้นที่เพื่อจำหน่ายสิ่งทีละเมิดลิขสิทธิ์, หน้าที่12-13, www.Krisdika.go.th, เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2554

นอกจากนี้ ความรับผิดชอบที่กฎหมายสหรัฐบัญญัติกำหนดดังกล่าวยังรวมถึงการเข้าพื้นที่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการผลิตหรือเก็บยาเสพติดให้โทษ และการให้เข้าพื้นที่เพื่อจำหน่ายสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย หลักกฎหมายที่นำมาพิจารณาประกอบเกี่ยวกับความรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวคือ หลักความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมหรือมีส่วนในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) และหลักความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement)

4.2 ความรับผิดชอบในการสนับสนุนผู้ละเมิดลิขสิทธิ์และความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

Lynda J. Oswald และ Michael R. และ Mary Kay Hallman Fellow Stephen M. Ross อาจารย์ด้านกฎหมายธุรกิจได้อธิบายว่า หลักความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมกับการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) และหลักความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) กฎหมายละเมิดลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดหลักความรับผิดชอบของบุคคลในลักษณะดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ แต่ศาลได้วินิจฉัยว่าจำเลยอาจมีความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ผู้อื่นได้กระทำหรือที่จำเลยนั้นมีส่วนร่วมในการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบชั้นรองหรือความรับผิดชอบโดยอ้อม⁴ หลักความรับผิดชอบดังกล่าวจึงเป็นหลักกฎหมายที่เกิดจากการพัฒนาของศาล

4.2.1 หลักความรับผิดชอบในการสนับสนุนให้ผู้อื่นละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement)

บางกรณีแม้เป็นการกระทำความผิดของผู้อื่น แต่ก็อาจเป็นเหตุให้บุคคลอีกคนหนึ่งต้องมีความรับผิดชอบด้วย กล่าวคือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจต้องมีความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ผู้อื่นได้กระทำ อย่างไรก็ตาม ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะมีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบสำหรับการสนับสนุนหรือการมีส่วนร่วมในการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ไว้โดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีที่โจทก์ฟ้องบุคคลให้มีความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นและนำมาปรับใช้แก่คดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นการอุดช่องว่างแห่งกฎหมาย ดังนั้น จึงเป็นประโยชน์ที่ควรจะศึกษาเกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ตามแนววินิจฉัยของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้จะได้นำมาศึกษาถึงลักษณะความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาต

⁴ Lynda J. Oswald, Michael R. and Mary kay Hallman Fellow Stephen M. Ross, The Law of Marketing, second edition

ให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ใช้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ต่อไป

หลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) นั้นเป็นหลักความรับผิดในการมีส่วนร่วมกับการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักพื้นฐานแห่งการรับผิดฐานให้การสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก ผู้ต้องรับผิดนั้นได้รู้หรือควรรู้เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ที่ตนให้การสนับสนุน

ประการที่สอง ผู้ต้องรับผิดนั้นต้องมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น

ต่อไปนี้เป็นคำวินิจฉัยของศาลที่ได้วินิจฉัยไว้เกี่ยวกับความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

(1) คดี **Gershwin Publishing Corporation vs Columbia Artists Management และ Community Concerts, Inc.**,⁵ (the United States Court of Appeals for the Second Circuit)

คดีนี้ โจทก์ (Gershwin Publishing Corporation) ฟ้องว่า จำเลย (Columbia Artists Management, Inc. หรือ CAMI) ร่วมกับสมาคมผู้จัดการแสดงคอนเสิร์ตที่มีชื่อว่า Port Washington Community Concert Association จำเลยร่วม ละเมิดลิขสิทธิ์บทประพันธ์ดนตรี โจทก์โดยจำเลยเป็นผู้จัดหาศิลปิน และดำเนินการจัดการแสดงคอนเสิร์ตโดยใช้บทประพันธ์ดนตรีชื่อว่า “Bess, You Is My Woman Now” เพื่อแสวงหาผลกำไร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของในลิขสิทธิ์บทประพันธ์ดนตรีดังกล่าว นอกจากนี้ ทั้งศิลปินและสมาคมผู้จัดการแสดงคอนเสิร์ตต่างมีความรับผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ตามรัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ (The Copyright Act) ภายใต้รวมประมวลกฎหมายสหรัฐฯ (United States Code of Laws) หมวดที่ 17 (Copyrights) มาตรา 1 (e), 101 (1964)

⁵ 443 F. 1159 (2d Cir. 1971) แหล่งที่มา http://en.wikipedia.org/wiki/Gershwin_Publishing_Corp._v._Columbia_Artists_Management เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557

ในการพิจารณาศาลพบว่า CAMI จำเลย ได้กระทำการเป็นผู้จัดการดูแลควบคุมส่งศิลปินเข้าร่วมในการแสดงคอนเสิร์ตดังกล่าว การแสดงคอนเสิร์ตนั้น จำเลยกับพวกไม่ได้รับอนุญาตหรือขอใช้สิทธิจากโจทก์ นอกจากนี้ยังพบว่านอกจากจำเลยจะเป็นผู้จัดหาศิลปินเพื่อการแสดงดังกล่าวแล้ว จำเลยยังได้ร่วมกับสมาคมองค์กรเครือข่าย Community Concert Association ในการเตรียมการแสดงในงานประจำปีในชุมชน โดยก่อนเกิดเหตุ ตัวแทนของ CAMI จำเลย ได้ดำเนินการติดต่อกับเครือข่ายชุมชนเพื่อเสนอแนะรูปแบบของคอนเสิร์ต ในการดำเนินงานของตัวแทนจำเลยนั้นมีแผนผังโครงสร้างขององค์กรเครือข่าย แผนการก่อสร้าง และคู่มือพนักงาน ตัวแทนของจำเลยได้ปรึกษารื้อกับพนักงานขององค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับงบประมาณ การโฆษณา รวมทั้งศิลปินที่จะไปทำการแสดงในคอนเสิร์ตนั้นด้วย จำเลยยังได้จัดการให้มีการโฆษณางานแสดงคอนเสิร์ตทางสื่อพิมพ์ ทางวิทยุ นอกจากนี้ยังพบว่า จำเลยมีรายได้สองทาง ทางแรก คือ การเก็บค่าธรรมเนียมร้อยละ 25 จากศิลปินที่ไปแสดงคอนเสิร์ต ทางที่สองคือ จำเลยเก็บค่าบริการจัดการจากศิลปินต่างสังกัด อีกร้อยละ 15 จากนั้นจำเลยได้ทำการจัดพิมพ์โปรแกรมคอนเสิร์ตที่จะแสดงและนำไปขายแก่องค์กรเครือข่าย

การที่จำเลยนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงที่ละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ศาลสหรัฐอเมริกาประจำเขตนิวยอร์กใต้จึงมีคำพิพากษาโดยที่ไม่ต้องมีคำตัดสินของคณะลูกขุนก่อน (summary judgment) ว่าจำเลยได้ทำให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นด้วยการ “จัดการ กำกับดูแล และควบคุม” ในการจัดแสดงคอนเสิร์ตในท้องถิ่นและ “เข้าไปมีส่วนร่วมโดยทราบถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว”

ศาลอุทธรณ์ โดยผู้พิพากษา Anderson พิพากษายืนตามศาลสหรัฐอเมริกาประจำเขตนิวยอร์กใต้ โดยวินิจฉัยว่า การที่จำเลยได้จัดหาศิลปินมาเพื่อแสดงในคอนเสิร์ตที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์นั้นเป็นกรณีที่จำเลยรู้ถึงการละเมิดลิขสิทธิ์และให้การสนับสนุนแก่สมาคมผู้จัดการแสดงคอนเสิร์ตในท้องถิ่นดำเนินการจัดหาผู้ชมให้เข้ามาชมการแสดงของศิลปิน ยิ่งไปกว่านั้น จำเลยเป็นผู้จัดหาศิลปินโดยรู้ว่าศิลปินได้นำบทประพันธ์ดนตรีที่มีลิขสิทธิ์เข้ามาใช้ในการแสดงด้วย ทั้งสมาคมผู้จัดการแสดงคอนเสิร์ตในท้องถิ่นหรือแม้แต่ศิลปินที่แสดงเองก็ไม่ได้มีใบอนุญาตในลิขสิทธิ์บทประพันธ์ดนตรี ดังนั้น จึงถือว่า จำเลยผู้จัดหาศิลปินสำหรับการแสดงคอนเสิร์ตดังกล่าวมีความผิดในการและฐานสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (contributory infringement) สนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ นอกจากนี้จำเลยยังมีสิทธิในการควบคุมการแสดงคอนเสิร์ตนั้นได้ แต่จำเลยไม่ควบคุมและปล่อยให้มีการแสดงที่ละเมิดลิขสิทธิ์ และจำเลยยังได้รับผลประโยชน์จากการแสดงที่ละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว จำเลยจึงมีความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (vicarious infringement) ด้วย

(2) คดี MGM studios, v. Grokster ⁶ (the United States Supreme Court)

คดีนี้ MGM Studio กลุ่มผู้ผลิตภาพยนตร์และเพลงเป็นโจทก์ยื่นฟ้องให้ Grokster จำเลยกับพวกให้รับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) และให้รับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) เนื่องจากจำเลยผลิตและแจกจ่ายโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการแลกเปลี่ยนไฟล์เก็บงานภาพยนตร์หรืองานเพลงจากผู้ใช้คนหนึ่งไปยังผู้ใช้อีกคนหนึ่งหรือพีทูพี (P2P) ได้

ในการพิจารณาศาลพบว่า แม้จำเลยจะปิดระบบในการให้บริการของจำเลยแล้วก็ตาม แต่ผู้ใช้บริการของจำเลยก็ยังสามารถนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของจำเลยไปใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนไฟล์ภาพยนตร์ และเพลงอันเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้ ศาลสูงของสหรัฐอเมริกา วินิจฉัยว่า จำเลยมีความผิดในการเป็นผู้ก่อหรือชักจูงใจ (Inducement) ให้ผู้ใช้บริการนั้นใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ของจำเลยละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์ หรืองานเพลงของโจทก์และผู้อื่น โดยนำงานภาพยนตร์เข้าเก็บไว้ในไฟล์ด้วยการดาวน์โหลดหรืออัปโหลดแล้วส่งต่อไปให้ผู้ใช้คนอื่นได้ และแม้จำเลยจะไม่ว่าผู้ใช้โปรแกรมของจำเลยนั้นละเมิดลิขสิทธิ์โดยการดาวน์โหลดหรืออัปโหลด เมื่อใดก็ตาม นอกจากนี้ ยังได้ความว่าจำเลยได้ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์โฆษณาไปยังผู้ใช้บริการให้มีการเข้ามาใช้โปรแกรมของจำเลยมากขึ้น ศาลยังพบว่าจำเลยไม่มีความพยายามที่จะป้องกันไม่ให้มีการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว และจำเลยยังได้รับผลประโยชน์จากรายได้ของผู้ใช้โปรแกรมของจำเลยโดยตรง

(3) คดี A&M Records, v. Napster ⁷ (the United States Court of Appeals for Ninth Circuit)

คดีนี้ โจทก์ A&M Records เป็นสมาคมเพลงอันมีลิขสิทธิ์ ยื่นฟ้องต่อศาลว่า Napster จำเลย ในความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (contributory infringement) และในฐานความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (vicarious infringement)

⁶ 545 U.S.913, 75 U.S.P.Q.2d (BNA) 1001 (2005) แหล่งที่มา http://en.wiki/MGM_Studios,_Inc._v._Grokster,_Ltd. เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557

⁷ 239 F.3d 1004 (2001), แหล่งที่มา http://en.wikipedia.org/wiki/A%26M_Records,_Inc._v._Napster,_Inc. เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557

ข้อเท็จจริงรับฟังได้เบื้องต้นว่า Napster จำเลย ทำหน้าที่ให้บริการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมต่อผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet) ลักษณะการให้บริการของจำเลยเพื่อให้มีการเชื่อมต่อกันทางอินเทอร์เน็ต และเพื่อให้ผู้ใช้บริการ (user) สามารถแลกเปลี่ยนพื้นที่ทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไฟล์ที่สามารถบรรจุงานภาพยนตร์หรือหรือเพลงในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือไฟล์ และสามารถส่งต่อไฟล์ภาพยนตร์หรือไฟล์เพลงนั้นไปยังผู้ใช้อีกคนหนึ่ง โดยผู้ใช้บริการของจำเลยสามารถดาวน์โหลดหรือติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของจำเลย ซึ่งโปรแกรมของจำเลยนั้นสามารถทำหน้าที่ในการการค้นหาและทำซ้ำไฟล์ภาพยนตร์หรือไฟล์เพลงอันเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์และของผู้อื่นได้

ศาล U.S. Court of Appeals (Ninth Circuit) พบว่า จำนวนร้อยละ 70 เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์อยู่บนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวของจำเลย

รูปแบบในการกระทำของผู้ใช้ (user) นั้นเป็นการกระทำต่องานอันมีลิขสิทธิ์ ถือเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง (primary infringement) อันเกิดจากการดาวน์โหลด และการอัปโหลด และแลกเปลี่ยนไฟล์ภาพยนตร์หรือเพลงงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตของเจ้าของสิทธิ์ ซึ่งถือ ว่าเป็นการทำซ้ำและเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

ส่วนของ Napster จำเลยผู้ให้บริการที่เกี่ยวกับฐานความรับผิดชอบในการสนับสนุนผู้ใช้ ในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ปัญหาว่า จำเลยรู้ถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ใช้บริการของจำเลยในการที่ผู้ใช้ ทำซ้ำและเผยแพร่ภาพยนตร์หรือเพลงงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์หรือไม่ ซึ่งศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า มีหลักฐานจากจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือ e-mail ว่าจำเลยรู้ถึงการละเมิด ไฟล์ภาพยนตร์และไฟล์ เพลงที่ละเมิดลิขสิทธิ์โจทก์อยู่ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของจำเลยดังกล่าว นอกจากนี้ Napster ยังได้ กระทำการอันเป็นการสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการของจำเลยทำการละเมิดลิขสิทธิ์โจทก์ โดยจำเลยได้ จัดหาพื้นที่และอำนวยความสะดวก (Site and Facilities) ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการ ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นแล้ว ดังนั้น Napster จำเลยจึงมีความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ ของผู้ใช้บริการ ซึ่งจำเลยรู้ถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ใช้บริการของจำเลย และจำเลยได้ให้การ สนับสนุนอย่างสำคัญในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นด้วยการอนุญาตให้ผู้ใช้สามารถติดตั้งโปรแกรม คอมพิวเตอร์ที่สามารถทำซ้ำและเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์ได้

(4) คดี Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc.⁸
(Supreme Court of the United States)

คดีนี้ Universal City Studios, Inc เป็นโจทก์ฟ้อง Sony Corp. of America จำเลย ผลิตเครื่องบันทึกวีดิโอเทประบบ Betamax จำหน่ายให้แก่ลูกค้า เมื่อลูกค้าที่ซื้อเครื่อง Betamax ไปแล้วได้นำไปบันทึกรายการโทรทัศน์เพื่อนำไปชมนอกเวลาออกอากาศปกติได้ อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์รายการโทรทัศน์ของโจทก์ ขอให้จำเลยรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ต่อโจทก์

จำเลยต่อสู้ว่า แม้เครื่อง Betamax ของจำเลยสามารถบันทึกรายการโทรทัศน์ และสามารถนำรายการโทรทัศน์ที่บันทึกไว้นั้นไปชมย้อนหลังได้ก็ตาม แต่จำเลยไม่สามารถควบคุมการใช้งานเครื่อง Betamax ที่ผู้ซื้อซื้อไปได้และเครื่องดังกล่าวนี้ไม่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งไม่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจหรือผิดต่อกฎหมาย

ศาลสูงสหรัฐอเมริกา (Supreme Court of the United States) วินิจฉัยว่า เครื่องบันทึกเทปวีดิโอ Betamax ที่จำเลยจำหน่าย เป็นอุปกรณ์ที่ผลิตขึ้นมาโดยไม่มีวัตถุประสงค์ในการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากเครื่อง Betamax นั้น นอกจากสามารถที่จะทำซ้ำหรือบันทึกงานอันมีลิขสิทธิ์ได้แล้ว เครื่อง Betamax ยังสามารถนำไปใช้ในกรณีที่ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ได้ และเมื่อจำเลยได้จำหน่ายเครื่อง Betamax ไปแล้ว ก็เหมือนดังผู้ขายอุปกรณ์ต่างๆ ไป และจำเลยก็ไม่มีโอกาสรู้ว่าผู้ซื้อจะนำไปใช้ประการใด ผู้ขายหรือผู้ผลิตย่อมไม่มีสิทธิหรืออำนาจในการควบคุมผู้ซื้อได้ ดังนั้น การจำหน่ายเครื่อง Betamax ของจำเลยดังกล่าวจึงไม่มีลักษณะในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ตามคำฟ้อง

4.2.2 หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น (Vicarious Infringement)

บางกรณีบุคคลที่ไม่ได้กระทำความผิดเอง อาจต้องมีความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น

หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคล (Vicarious Infringement) ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักความรับผิดดังกล่าวมาจากหลักความรับผิดเพื่อละเมิดของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) โดยมีพื้นฐานจากหลักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นความรับผิดแบบความรับผิดชอบที่เหนือกว่า (Respondeat Superior) ซึ่งเป็นหลักการของความรับผิดอัน

⁸ 464 U.S. 417 (1984) แหล่งที่มา <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/464/417/m>
เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในเรื่องตัวการตัวแทน ตามแนวคำพิพากษาที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักพื้นฐาน ในการวินิจฉัยถึงความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ไว้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นต้องมีสิทธิหรือมีอำนาจในการควบคุม (control) พฤติกรรมการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้

ประการที่สอง ผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นได้รับผลประโยชน์ทางการเงินโดยตรงจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น (benefits financially from the infringement)

หลักความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น (Vicarious Infringement) ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความรับผิดแก่เจ้าของหรือบุคคลผู้ที่มีสิทธิครอบครองอาคารหรือสถานที่ที่อนุญาตให้บุคคลอื่นเข้ามาใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่เพื่อการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในอาคารหรือสถานที่ที่ตนเป็นเจ้าของหรือที่ตนมีสิทธิครอบครองอยู่นั้น หากเจ้าของหรือผู้ที่มีสิทธิครอบครองในอาคารหรือสถานที่นั้นมีพฤติการณ์ครบถ้วนตามหลักอันเป็นพื้นฐานแห่งความรับผิด เพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น (Vicarious Infringement) กล่าวคือ เจ้าของหรือผู้ที่มีสิทธิครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นมีสิทธิหรือมีความสามารถที่จะทำการควบคุม (control) พฤติกรรมของบุคคลที่ประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น และเจ้าของหรือผู้ที่มีสิทธิครอบครองอาคารหรือสถานที่ให้การอนุญาตนั้นได้รับประโยชน์ทางการเงินโดยตรงจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น (benefits financially from the infringement)

ต่อไปนี้เป็นคำวินิจฉัยของศาลที่ได้วินิจฉัยไว้เกี่ยวกับความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น

(1) คดี *Fonovisa, Inc. v. Cherry Auction, Inc.*⁹ (United States Court of Appeals, Ninth Circuit)

คดีนี้ *Fonovisa, Inc.* โจทก์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียงเพลงลาตินรวมทั้งเพลงสเปนในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา *Cherry Auction, Inc.* จำเลย เป็นผู้ควบคุมดูแลจัดการในตลาดค้าของเก่าในเมืองเฟรสโน รัฐแคลิฟอร์เนีย โดยผู้ที่จะมาค้าขายที่ตลาดแห่งนี้ต้องจ่ายค่าเช่าพื้นที่รายวัน ให้แก่จำเลย จำเลยจะเป็นผู้จัดหาพื้นที่จอดรถ และช่วยโฆษณาให้มีลูกค้าเข้ามาจับจ่ายในตลาดค้าของเก่า แห่งนี้ จำเลยจะได้รับค่าธรรมเนียมการเข้าตลาดจากลูกค้าทุกคนที่เข้ามา

⁹ 76 F.3d 259 (9th Cir. 1996) แหล่งที่มา http://scholar.google.com/scholar_case?case=76+F.3d+259&hi=en&as_sdt=2002 เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557

ซื้อสินค้า นอกจากนี้ จำเลยยังมีอำนาจในการควบคุมผู้ขายของในตลาด โดยสามารถไล่ผู้ขายไม่ให้เข้าพื้นที่ขายของได้ ไม่ว่าจะเมื่อใด และไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม

ในปี ค.ศ. 1991 โจทก์พบว่าในตลาดค้าของเก่าที่จำเลยดูแลอยู่ มีสิ่งบันทึกเสียงซึ่งเป็นของปลอมอันละเมิดลิขสิทธิ์โจทก์วางขายกว่า 38,000 ชิ้น โจทก์ได้พยายามสืบสวนและหาหลักฐานเพื่อยืนยันว่าจำเลย มีสิ่งบันทึกเสียงที่ละเมิดลิขสิทธิ์ต่อโจทก์ ต่อมา โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ในปี ค.ศ. 1993 โดยโจทก์ได้กล่าวหาว่า จำเลยมีหน้าที่ตามสมควรในการควบคุมดูแลและต้องมีความระมัดระวังที่จะไม่ปล่อยให้มีการ ซื้อขายสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ในตลาดค้าของเก่าที่จำเลยดูแลอยู่ จำเลยได้สนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ขายของในตลาดตามหลัก Contributory Infringement และจำเลยต้องรับผิดชอบในการที่ผู้ขายละเมิดลิขสิทธิ์ในตลาดตามหลัก Vicarious Infringement

ศาลได้พิจารณาเปรียบเทียบกับคดีระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่า (the landlord-tenant case) ที่ศาลเคยวินิจฉัยไว้ว่า เจ้าของที่ดินที่ให้เช่าในอัตราคงที่นั้นไม่อาจรู้ถึงการทำเลเมิดใดๆ ที่กระทำโดยผู้เช่า และเจ้าของที่ดิน ผู้ให้เช่านั้นก็ไม่สามารถควบคุมการใช้ทรัพย์สินที่ให้เช่าไปแล้วได้ เพราะผู้เช่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครองในระหว่างที่เช่าอยู่ ดังนั้น จึงไม่อาจอนุมานได้ว่าเจ้าของที่ดินต้องมีความรับผิดชอบในการทำเลเมิดของผู้เช่าด้วย

นอกจากนี้ศาลยังได้เปรียบเทียบกับคดีของจัดการสถานบันเทิงโรงละคร (dance hall cases) ศาลเคยวินิจฉัยว่า เจ้าของโรงละครที่ต้องมีความรับผิดชอบในการทำเลเมิดของวงดนตรีเนื่องจากเจ้าของสถานบันเทิงโรงละครนั้นมีอำนาจในการที่จะจัดการและควบคุม (control) การละเมิดลิขสิทธิ์ในการแสดงเพลงของวงดนตรีที่จ้างมาเล่นได้ และเจ้าของสถานบันเทิงนั้นยังได้รับผลประโยชน์ทางการเงิน (benefits financially from the infringement) จากการเปิดแสดงเพลงอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น

จากบรรทัดฐานในการวินิจฉัยคดีของศาลดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาคดีนี้แล้ว ศาลเห็นว่า หากกำหนดให้จำเลยมีความรับผิดชอบตามหลัก Vicarious Infringement แล้วจะเป็นกรณีที่ก่อให้เกิดทั้งความไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมแก่จำเลย เพราะความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยซึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลตลาดค้าของเก่ากับผู้ขายของเก่า ไม่ได้มีลักษณะเหมือนดังคดีของจัดการสถานบันเทิงโรงละครดังกล่าว (dance hall cases) จำเลยไม่มีอำนาจในการควบคุมผู้ค้าที่จะให้ขายหรือไม่ให้ขายสินค้าใด และนอกจากนี้จำเลยไม่ได้รับประโยชน์จากการขายสินค้าของผู้ค้าโดยตรง ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยไม่มีความรับผิดชอบตามหลัก Vicarious Infringement นอกจากนี้ศาลเห็นว่าผู้ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ต่อโจทก์โดยตรงก็คือผู้ค้า สิ่งบันทึกเสียงอันเป็นของปลอม ไม่ใช่จำเลย

แต่สำหรับหลักความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์หรือ Contributory Infringement นั้น เป็นหลักที่กำหนดว่า ผู้รับผิดชอบต้องรู้หรือควรรู้ถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลที่ตน

สนับสนุนอยู่และมีการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ศาลได้วินิจฉัยว่า ในความรับผิดของจำเลย จำเลยจะต้องมีการกระทำอันเป็นการสนับสนุนให้เห็นอย่างชัดแจ้งในการขายสิ่งบันทึกเสียงปลอม หรือมีส่วนในการป้องกันการละเมิดนั้นได้ แต่จำเลยไม่ได้ทำการป้องกันอย่างเพียงพอ ซึ่งศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ในประเด็นของการให้การสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ในคดีนี้มีอยู่อย่างจำกัดมาก แต่ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อจำเลยเป็นผู้ดูแลตลาดขายของเก่า ซึ่งโดยสภาพมักจะมีการขายสินค้าที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อยู่เนืองๆ จำเลยย่อมรู้ถึงการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น และนอกจากนี้จำเลยยังมีพฤติการณ์ในการอำนวยความสะดวกในการสนับสนุนให้มีลูกค้าเข้ามาซื้อขายในตลาด ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาที่จอดรถ การโฆษณาชักชวนให้เข้ามาซื้อขายในตลาดแห่งนี้ ศาลได้วินิจฉัยให้จำเลยมีความรับผิดในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ขายของในตลาดที่จำเลยจัดการตามหลัก Contributory Copyright Infringement เพราะพฤติการณ์ดังกล่าว ถือว่ามีการกระทำที่มีส่วนก่อให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้ ก็ย่อมเป็นการเพียงพอแล้วที่จะให้จำเลยมีความรับผิดตามหลักกฎหมายดังกล่าว

(2) คดีระหว่าง Shapiro, Bernstein & Co., Inc. v. Jalen Amusement Company, Inc. / H.L. Green Company, Inc.¹⁰ (United States Court of Appeals Second circuit)

คดีนี้ Shapiro, Bernstein & Co., Inc. โจทก์ ฟ้องว่า Jalen Amusement Company, Inc. จำเลยที่ 1 กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียงโดยการบันทึกและผลิตซ้ำสิ่งบันทึกเสียงของโจทก์ และฟ้องว่า H.L. Green Company, Inc. จำเลยที่ 2 เป็นผู้สนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) โดยให้มีการขายสิ่งบันทึกเสียงอันละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า Jalen จำเลยที่ 1 กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์โจทก์ โดยการเป็นผู้ผลิตทำซ้ำและขายสิ่งบันทึกเสียง “bootleg” ของโจทก์โดยไม่ได้รับอนุญาต และศาลได้กำหนดให้จำเลยที่ 1 มีความรับผิดในค่าเสียหายต่อโจทก์ในอัตราสองเซ็นต์ต่อสิ่งบันทึกเสียงหนึ่งแผ่น รวมทั้งมีภาระในการนำสิ่งบันทึกเสียงอันละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวไปทำลายในอัตราหกเซ็นต์ต่อสิ่งบันทึกเสียงหนึ่งแผ่นด้วย ส่วน Green จำเลยที่ 2 ศาลวินิจฉัยว่า ไม่มีความรับผิดในการขายสิ่งบันทึกเสียงของโจทก์โดยตรง จำเลยที่ 1 ไม่ได้อุทธรณ์

โจทก์อุทธรณ์ โดยอ้างถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ซึ่งโจทก์ยกข้อต่อสู้ว่า Jalen จำเลยที่ 1 ได้รับใบอนุญาตจาก Green จำเลยที่ 2 ที่ให้จำเลยที่ 1 นำสินค้าสิ่งบันทึกเสียงที่ละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์มาจำหน่ายในร้านค้าของ Green จำเลยที่ 2 ทั้ง 23 สาขา มา

¹⁰ 316 F. 2d 304 (2d Cir 1963), แหล่งที่มา http://scholar.google.com/scholar_case?case=11617630515138458269&q=316+304&hl=en&as=2002 เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557

เป็นระยะเวลา 13 ปี ทั้งนี้โดย Jalen จำเลยที่ 1 จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของ Green จำเลยที่ 2 ด้วย ดังนั้นจำเลยทั้งสองจึงมีส่วนในการกระทำความผิดต่อโจทก์ นอกจากนี้ โจทก์ยังอ้างว่า พฤติกรรมในการจำหน่ายสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว พนักงานของ Jalen ของจำเลยที่ 1 ได้ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ลูกค้าโดยมีชื่อบริษัทของจำเลยที่ 2 ปรากฏอยู่ด้วย นอกจากนี้จำเลยที่ 1 ต้องส่งรายได้ไปให้แก่ Green จำเลยที่ 2 ก่อนหักค่านายหน้าจากรายได้เป็นจำนวนร้อยละ 10 – 12 และหลังจากหักรายจ่ายก็จะคำนวณเป็นเงินเดือนให้แก่พนักงานของ Jalen จำเลยที่ 1 อย่างไรก็ตาม

ศาลก็ยังคงเห็นว่า Green จำเลยที่ 2 ไม่มีความรับผิดชอบเนื่องจากไม่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรง ในการผลิตสิ่งบันทึกเสียงดังกล่าวเพื่อนำออกขาย และไม่ได้มีอำนาจในการควบคุมกำกับหรือดูแลในการผลิตและจำหน่ายสิ่งบันทึกเสียงที่ละเมิดลิขสิทธิ์นั้น วินิจฉัยว่าจำเลยที่ 2 จึงไม่ได้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ต่อโจทก์

โจทก์โต้แย้งคดีนี้ต่อไปยังศาลสูง โดยโจทก์ยังยืนยันในข้ออ้างเดิม ศาลสูงจึงพิจารณาเปรียบเทียบคดีนี้กับคดีที่เคยมีกรณีพิพาทมาแต่ก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการวินิจฉัยคดีนี้ และได้เปรียบเทียบกับคดีที่เจ้าของโรงละครหรือเจ้าของสถานบันเทิง (dance hall) ที่มีการจัดให้มีการแสดงดนตรี โดยมีการอนุญาตให้วงดนตรีแสดงดนตรีในโรงละครแห่งนั้น ซึ่งมีการแสดงดนตรีกรรมโดยละเมิดลิขสิทธิ์ ศาลในคดีดังกล่าวเคยวินิจฉัยว่าเจ้าของโรงละครสถานบันเทิงนั้นมีความรับผิดชอบในความเสียหายจากการเปิดการแสดงดนตรีที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อันฝ่าฝืนต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ ด้วยเหตุที่ว่า วงดนตรีและนักแสดงดนตรีเหล่านั้นกระทำการแสดงภายใต้ความควบคุม (control) ของเจ้าของโรงละคร นอกจากนี้เจ้าของโรงละครแห่งนั้นก็ได้รับผลประโยชน์จากการเรียกเก็บค่าเข้าชมการแสดงที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นด้วย (benefits financially from the infringement) ดังนั้น เจ้าของโรงละครจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคดีนี้กับคดี dance hall ที่ศาลเคยวินิจฉัยมาก่อนแล้ว ดังกล่าวศาลวินิจฉัยว่าการจะพิจารณาว่า Green จำเลยที่ 2 จะมีความรับผิดชอบหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าจำเลยที่ 2 มีเจตนาในการทำละเมิด หรือโดยมีการรับรู้ในการทำละเมิดต่องานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่ ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยที่ 2 มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์สิ่งบันทึกเสียงของโจทก์ ด้วยการให้ Jalen จำเลยที่ 1 ผลิตทำซ้ำซึ่งสิ่งบันทึกเสียง และนำมาวางขายที่ร้านค้าของ Green จำเลยที่ 2 ทั้ง 23 สาขา พฤติกรรมดังกล่าว ถือว่าจำเลยที่ 2 มีส่วนในการขายสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียงของโจทก์ โดยไม่ได้รับอนุญาตแล้ว

ในที่สุดศาลได้วินิจฉัยว่า Green จำเลยที่ 2 มีความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของ Jalen จำเลยที่ 1 อันเป็นความรับผิดชอบที่เรียกว่า ความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) เพราะ Green จำเลยที่ 2 มีพฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจควบคุม (control) กิจกรรมที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้ และจำเลยที่ 2 ยังได้รับประโยชน์ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์ (benefits financially from the infringement) นั้น เมื่อจำเลยที่ 2 มีอำนาจใน

การควบคุมมิให้ Jalen จำเลยที่ 1 กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ต่อโจทก์ แต่ Green จำเลยที่ 2 ก็ไม่ได้กระทำการใดอันที่จะเป็นการป้องกันไม่ให้มีการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ทั้งจำเลยที่ 2 ยังได้รับประโยชน์ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย ศาลจึงเห็นว่า Green จำเลยที่ 2 จึงมีความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ของ Jalen จำเลยที่ 1 ตามหลัก Vicarious Infringement ดังกล่าว

(3) คดี Artists Music Inc. v. Reed Publishing (USA) Inc.¹¹ (U.S. District Court Southern District of New York)

คดีนี้ Artists Music Inc โจทก์ร่วมในคดีนี้เป็นเจ้าของผลงานเพลงอันมีลิขสิทธิ์ที่พิพาททั้ง 19 เพลง โดยโจทก์แต่ละรายเป็นสมาชิกของ American Society of Composers, Authors and Publishers (ASCAP) ซึ่งเป็นองค์กรพิทักษ์สิทธิเกี่ยวกับการอนุญาตการแสดง โจทก์แต่ละรายต่างยอมรับการถือปฏิบัติ ตามข้อกำหนดของ ASCAP โดยไม่มีการผูกขาดสิทธิในการให้มีการแสดงต่อสาธารณะซึ่งงานเพลงอันมีลิขสิทธิ์ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา การอนุญาตการแสดงที่ ASCAP ให้การดูแลอยู่ ได้แก่ การอนุญาตการแสดงผ่านโทรทัศน์และเครือข่ายโทรทัศน์ การอนุญาตการแสดงบนเครือข่ายวิทยุ การอนุญาตการแสดงตามร้านอาหาร ร้านเหล้า ไนท์คลับ โรงแรม และธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีข้างต้น ซึ่งการอนุญาตการแสดงในสถานที่ต่างๆ เหล่านี้จะต้องกระทำโดยถูกกฎหมายลิขสิทธิ์ และมีใบอนุญาตซึ่ง ASCAP เป็นผู้ควบคุมดูแลอยู่

จำเลย Reed Publishing (USA), Inc. (Reed) เป็นบริษัทที่ดำเนินกิจการเกี่ยวข้องกับการจัดการแสดงสินค้าในประเทศสหรัฐอเมริกา

การกระทำต่างๆ ในคดีนี้ เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดงสินค้าที่ควบคุมดูแลโดย Reed จำเลย ที่ได้เปิดการแสดงสินค้าที่ศูนย์ประชุม Jacob K. Javits Convention Center ในระหว่างวันที่ 23 มกราคม – 27 มกราคม ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นการแสดงงานบ้านและอพาร์ทเมนท์ในนิวยอร์กประจำปี ครั้งที่ 5 โดย Reed จำเลย ได้เช่าพื้นที่ในการแสดงงานดังกล่าว การเช่าพื้นที่ของจำเลย มีบริษัทกว่า 134 แห่ง เข้ามาเช่าใช้พื้นที่ที่จำเลยเช่านั้น เพื่อการออกร้านหรือบูธแสดงสินค้าและบริการอันเกี่ยวข้องกับธุรกิจบ้าน และอพาร์ทเมนท์ โดยจำเลยได้รับค่าธรรมเนียมจากการให้เช่าพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติมจากค่าเช่าชมงานในการจัดแสดงสินค้าครั้งนี้ด้วย ซึ่งจำเลยได้รับผลประโยชน์รวม 457,000 เหรียญสหรัฐ

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ก่อนหน้าเกิดเหตุ Reed จำเลยได้ทำข้อตกลงกับ Operating Corp. ในการขอใช้พื้นที่ของศูนย์การประชุม Javits Center และตามข้อตกลงมีการกำหนดว่าจำเลย

¹¹ 31 U.S.P.Q. 2d 1623 U.S., แหล่งที่มา http://www2.bc.edu/~yen/LinkComplaints/liability/Artists%20v_%20Reed.html เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557

จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในลิขสิทธิ์ใดๆที่เกิดขึ้นจากการแสดงงานดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการแพร่เสียง แพร่ภาพการแสดงเพลงต่อสาธารณะหรือการแสดงต่างๆในศูนย์ประชุม ซึ่งตามข้อเท็จจริงจำเลยไม่ได้ดำเนินการใดเกี่ยวกับการเปิดแสดงเพลงในการจัดงานดังกล่าวด้วยตนเองโดยตรง รวมทั้งไม่ได้มีการทำสัญญากับผู้ใดเลยว่าจะให้มีการเปิดการแสดงเพลง

ASCAP ได้ว่าจ้างนักสืบให้เข้าร่วมงานแสดงดังกล่าว และพบว่าในการจัดงานแสดงนั้นมีการเปิดเพลงอันละเมิดลิขสิทธิ์ต่อโจทก์ร่วมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 19 เพลง โดยผู้ออกบูธแสดงงานเป็นผู้เปิดเพลงดังกล่าวเป็นจำนวน 4 บูธ ด้วยกัน

โจทก์ร่วมซึ่งเป็นสมาชิกของ ASCAP และตัวแทนฝ่ายกฎหมายของ ASCAP ไม่ได้ฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีกับผู้ออกบูธจัดงานแสดง แต่ดำเนินการฟ้องร้อง Reed เป็นจำเลย กล่าวอ้างว่าจำเลยมีความรับผิดชอบตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่ง Reed ต่อสู้ยืนยันว่าตนไม่มีความรับผิดชอบใดๆ และไม่ได้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในการเปิดการแสดงเพลงต่างๆของโจทก์ร่วมโดยไม่มีใบอนุญาต

ตามประเด็นแห่งคดี โจทก์ร่วมต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า (1) โจทก์ร่วมได้สร้างสรรค์งานเพลงอันมีลิขสิทธิ์ (2) โจทก์ร่วมเป็นเจ้าของผลงานเพลงอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ (3) โจทก์ร่วมได้รับความคุ้มครองผลงานเพลงอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย (4) จำเลยได้กระทำการเปิดการแสดงเพลงต่อสาธารณะ และ (5) จำเลยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ร่วมให้มีการแสดงเพลงโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามข้อกล่าวหาของโจทก์ร่วมที่ว่าจำเลยมีความรับผิดชอบหลักความรับผิดเพื่อละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement)

หลักความรับผิดเพื่อละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) เป็นหลักที่ผู้รับผิดชอบต้องมีอำนาจควบคุม (control) กิจกรรมการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้ และได้รับประโยชน์ทางการเงิน จากการละเมิดลิขสิทธิ์ (benefits financially from the infringement) นั้น ในคดีนี้โจทก์ได้อ้างคำพิพากษาในคดีก่อนๆ เพื่อเทียบเคียงให้ศาลได้เห็นว่าการกระทำตามหลักดังกล่าว

ศาลพิจารณาคำกล่าวอ้างของโจทก์แล้ว ไม่เชื่อว่าการพิสูจน์ดังกล่าวจะเป็นไปตามหลักกฎหมายดังกล่าว โดยศาลมองว่าความรับผิดตามหลัก Vicarious Infringement นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ ได้แก่ 1) จะต้องปรากฏว่าผู้รับผิดชอบและหน้าที่ในการควบคุมดูแล (control) และ 2) จะต้องปรากฏอย่างชัดเจนว่าผู้ต้องรับผิดชอบได้รับผลประโยชน์ทางการเงินโดยตรงจากการกระทำที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ (benefits financially from the infringement) ศาลพิจารณาแล้ว โดยเฉพาะประเด็นที่ 2) ประกอบกับพิจารณาจากข้อกล่าวอ้างของโจทก์ร่วมแล้วเห็นว่า โจทก์ร่วมไม่ได้แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าจำเลยได้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์เพลงของโจทก์ร่วมอย่างชัดเจน และจำเลยได้รับผลประโยชน์ทางการเงินโดยตรงจากการแสดงดนตรีกรรมที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นอย่างไร ดังนั้น จึงไม่อาจฟังได้ว่าจำเลยเป็นผู้ทำ

ละเมิดตามหลักดังกล่าว เนื่องจากหลักความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดของผู้อื่นหรือ Vicarious Liability มีจุดประสงค์ที่ต้องการลงโทษผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยไม่เป็นธรรมจากการที่บุคคลอื่นกระทำการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ เมื่อจำเลยไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการที่ผู้ออกบูธแสดงดนตรีกรรมของโจทก์ร่วมในงานแสดงสินค้า นอกจากนี้ปรากฏเพียงว่า จำเลยได้รับผลประโยชน์จากการนำพื้นที่จัดงานแสดงออกให้เช่าเพื่อให้ผู้ออกบูธแสดงสินค้าเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่ประโยชน์ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง จึงไม่อาจให้จำเลยมีความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ตามหลัก Vicarious Infringement ตามที่โจทก์ร่วมกล่าวอ้างได้

จากเหตุผลตามคำวินิจฉัยของศาลดังกล่าว พบว่า

ประการแรก จำเลยไม่มีสิทธิและหน้าที่ในการควบคุมดูแล (control) บรรดาการกระทำของผู้ออกบูธหรือผู้ออกร้านแสดงสินค้า โดยศาลในคดีนี้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยซึ่งเป็นผู้จัดการแสดงสินค้ากับผู้เข้าร่วมออกบูธจัดแสดงสินค้า มีความสัมพันธ์คล้ายกับคดีที่เจ้าของที่ดินนำที่ดินของตนออกให้เช่า ซึ่งผู้เช่าที่ดินจะดำเนินกิจกรรมใดๆ ในที่ดินที่เช่าอย่างไรก็ได้ เพียงแต่ผู้เช่าจะต้องไม่ทำให้ทรัพย์สินที่เช่าเสียหายเท่านั้น ผู้ให้เช่าไม่มีอำนาจในการควบคุมผู้เช่าให้กระทำหรือไม่กระทำการใดในที่ดินที่ให้เช่าไปแล้ว เมื่อเปรียบเทียบกับคดีนี้ จำเลยย่อมไม่มีอำนาจควบคุมการกระทำของผู้ออกบูธจัดแสดงสินค้าเลย แม้โจทก์ร่วมจะกล่าวอ้างว่าจำเลยมีการทำข้อตกลงกับ Operating Corp. ว่าจะต้องรับผิดชอบในการกระทำใดๆ อันเกี่ยวกับการแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือการกระทำใดๆอันเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ตาม แต่การทำข้อตกลงนั้น ศาลไม่เห็นพ้องกับโจทก์ร่วมว่าเป็นข้อตกลงที่จำเลยจะต้องมีภาระในการควบคุมผู้ออกแสดงสินค้าให้เปิดการแสดงเพลงหรือไม่ให้เปิดแสดงเพลงตามหลัก Vicarious Infringement) ดังนั้น จำเลยไม่ได้มีความรับผิดชอบเนื่องมาจากการเปิดเพลงอันมีลิขสิทธิ์เหล่านั้นแต่อย่างใด

ประการที่สอง ประเด็นที่เกี่ยวกับการได้รับผลประโยชน์ทางการเงินนั้น ศาลเห็นว่า โจทก์ร่วมไม่ได้นำสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้รับผลประโยชน์ทางการเงินจากการที่ผู้เช่าพื้นที่ออกแสดงสินค้าเปิดเพลงอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วมอย่างไร แต่ปรากฏเพียงว่าจำเลยได้รับผลประโยชน์จากค่าเช่าในการนำพื้นที่ออกให้เช่าเท่านั้น นอกจากนี้การได้รับผลประโยชน์จากค่าเช่าที่จำเลยได้รับ ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรณีที่ผู้เช่า พื้นที่เปิดเพลงอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วมแต่อย่างใด ข้อกล่าวอ้างของโจทก์จึงฟังไม่ขึ้น ศาลพิพากษาให้โจทก์แพ้คดี

(4) คดี *Dreamland Ball Room, Inc., et al. v. Shapiro, Bernswin & Co. Same v. Leo Fiest, Inc., Sargent, v. Ager, Yellen & Bornstein, Inc.*¹² (Circuit Court of Appeals, Seventh Circuit)

¹²36 F.2d 354, 355 (7th Cir. 1929), แหล่งที่มา <https://casetxt.com/case/dreamland-ball-room-v-shapiro-bernstein-amp-co#UwwfwmszLk> เข้าถึงครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557

คดีนี้ Dreamland Ball Room, Inc., et al จำเลยผู้อุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นที่วินิจฉัยให้ผู้อุทธรณ์รับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) โดยวินิจฉัยว่าจำเลยมีความสามารถในการที่จะควบคุม (control) วงดนตรีที่จ้างให้มาแสดงดนตรีไม่ให้เล่นเพลงที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โจทก์ได้ และข้อเท็จจริงยังรับฟังได้ว่าจำเลยได้รับเงินจากค่าเข้าชมการแสดงดนตรีที่เป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น (benefits financially from the infringement) แม้จำเลยจะไม่รู้ถึงการเล่นเพลงอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นก็ตาม

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า Dreamland Ball Room จำเลยซึ่งเป็นเจ้าของสถานบันเทิงเต้นรำ (dance hall) ผู้จัดให้มีการแสดงดนตรีในสถานบันเทิงโดยจำเลยได้จ้างวงดนตรีเข้ามาแสดงในสถานบันเทิงดังกล่าวและวงดนตรีที่จำเลยจ้างมานั้นละเมิดลิขสิทธิ์โดยเล่นเพลงดนตรีกรรมงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์ในคอลเล็กชั่น "Mississippi Mud" "My Ohio Home" และ "Dream Kisses" โดยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ ในการจัดการแสดงดนตรีนั้นจำเลยได้รับประโยชน์จากการเรียกเก็บค่าเข้าชมจากผู้เข้าชมการแสดงนั้น

จำเลยอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นดังกล่าวว่า จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบข้อกล่าวหาของโจทก์ เพราะการแสดงดนตรีโดยเล่นเพลงอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์ดังกล่าว เกิดขึ้นจากวงดนตรี การเลือกเพลงมาแสดงหรือเล่นให้ผู้ชมฟังนั้น เป็นเรื่องของหัวหน้าวงดนตรีที่เลือก จำเลยไม่ได้เป็นผู้เลือกเพลง มาให้วงดนตรีเล่น ทั้งจำเลยไม่รู้ว่เพลงที่ถูกวงดนตรีนำมาเล่นนั้นเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์และการเล่นเพลงของวงดนตรีนั้น วงดนตรีเล่นโดยไม่ได้ขออนุญาตจากโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยยืน ให้จำเลยมีความรับผิดชอบหลักความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นดังกล่าว ศาลให้จำเลยผู้อุทธรณ์ชำระค่าเสียหาย 250 ดอลลาร์ (\$) 250) และค่าทนาย 100 ดอลลาร์ (\$) 100) ให้โจทก์

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ เมื่อผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยและตาม กฎหมายต่างประเทศ

5.1 ความนำ

ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยจะแยกวิเคราะห์ในปัญหาความรับผิดทางสัญญา ที่เกี่ยวกับหลักความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบกับหลักความรับผิดของผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ ตามกฎหมาย New York State Real Property Laws 1909 chapter ที่ 52 มาตรา 231 ของมลรัฐนิวยอร์ก นอกจากนี้จะได้วิเคราะห์ในปัญหาความรับผิดทางละเมิด ที่เกี่ยวกับหลักความรับผิดทางละเมิด ในการร่วมกันทำละเมิด การยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด หรือการทำละเมิดของผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเปรียบเทียบกับหลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ตามที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เคยวินิจฉัยไว้เป็นตัวอย่างตามที่ได้ศึกษามาข้างต้น เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะต่อไป

5.2 ปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีที่ได้รับอนุญาตประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาต

ปัจจุบัน ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์มีแนวโน้มจะมีมากขึ้น อันอาจเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีส่วนส่งเสริมให้การลอกเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์สามารถทำได้ง่ายและเผยแพร่งานที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ออกไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับแรงจูงใจในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของผู้ละเมิดที่หาโอกาสฉวยลอกเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นในทางการค้า ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ที่ทุ่มเทสติปัญญาความสามารถและทุนในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นต้องเสียหายสูญเสียรายได้ในการหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น และแม้จะมีด้วยกันหลายวิธีที่ถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น มาตรการทางอาญา แต่มาตรการดังกล่าวก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การดำเนินคดีอาญาส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์รายย่อย ทำให้ปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์ยังคงมีอยู่ ดังจะเห็นได้ว่าสิ่งที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์หรืองานที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นสามารถพบเห็นได้ง่ายและมีอยู่โดยทั่วไป แม้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 จะมีมาตรการในทางแพ่ง แต่มาตรการดังกล่าวถูก

นำมาใช้เพื่อจัดการกับปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์ได้เพียงส่วนน้อย เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้นยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการตามมาตรการทางแพ่ง มาตรการส่วนนี้ยังขาดการปรับปรุงให้มีขีดความสามารถที่จะใช้ในการแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ในปัจจุบันการแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ประเทศไทยยังให้น้ำหนักกับมาตรการทางอาญาเสียส่วนใหญ่ ทั้งๆ ที่ลิขสิทธิ์นั้นเป็นสิทธิทางเอกชน สำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ทำเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่และใช้เงินทุนค่อนข้างสูง เช่น การลงทุนด้านเครื่องจักร มีโรงงานในการทำการละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น หากมาตรการความรับผิดทางแพ่งได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีความชัดเจนและเหมาะสมก็จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะเป็นมาตรการที่มุ่งเน้นในการบังคับทางทรัพย์สินเอาแก่ผู้ละเมิดลิขสิทธิ์และเป็นการตัดต้นท่อนอันเป็นวงจรของการละเมิดลิขสิทธิ์ และประโยชน์อีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อให้ผู้ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ได้รับการเยียวยาในความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยความเหมาะสม และเป็นธรรม

การควบคุมการใช้อาคารหรือสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณา เนื่องจากมีการใช้อาคารหรือสถานที่เป็นสถานที่ในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์มากขึ้นและปรากฏอยู่โดยทั่วไป ทำให้อาคารหรือสถานที่บางแห่งกลายเป็นแหล่งหรือศูนย์กลางในการค้างานที่ได้มาจากการละเมิดลิขสิทธิ์หรือเป็นแหล่งละเมิดลิขสิทธิ์ขนาดใหญ่ ทั้งที่อาคารหรือสถานที่เหล่านั้นมีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีบุคคลที่เข้ามาจัดการและมีอำนาจในการควบคุมดูแลอาคารหรือสถานที่นั้นๆ แต่มาตรการทางกฎหมายในส่วนนี้ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และของลักษณะความรับผิดทางแพ่ง โดยเฉพาะปัญหาที่ว่า ผู้ที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่จะมีความรับผิดร่วมกับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกในกรณีที่ผู้ที่ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ ซึ่งลักษณะการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นมีทั้งการการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่แบบเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนและแบบที่ไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งจะได้อธิบายถึงความรับผิดตามสัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อนุญาตกับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ นอกจากนี้จะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าวในกรณีของความรับผิดทางละเมิด ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของสัญญาว่าผู้ที่ย่อนุญาตนั้นจะมีความรับผิดต่อเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่ อย่างไร โดยจะนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาในตอนต้นมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะต่อไป

5.2.1 ปัญหาความรับผิดทางสัญญา

สัญญาก่อให้เกิดหนี้ขึ้นระหว่างบุคคลที่เป็นคู่สัญญา หนี้ที่ก่อขึ้นตามสัญญา เช่น หนี้กระทำการ หนี้งดเว้นกระทำการ หรือหนี้ในการส่งมอบทรัพย์สิน และผลแห่งหนี้ตามสัญญา เจ้าหนี้ย่อมมีอำนาจเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ หากลูกหนี้จงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ชำระหนี้ ชำระหนี้ล่าช้า ย่อมเป็นการชำระหนี้ไม่ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ตามสัญญา การกระทำ

ดังกล่าวเป็นความผิดของลูกหนี้ และการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามสัญญาดังกล่าว หากเกิดความเสียหายขึ้น ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในผลแห่งการผิดสัญญานั้น

ปัญหาที่ว่า ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ต้องเข้ามามีความรับผิดชอบกับการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตามสัญญาหรือไม่ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตนั้นใช้อาคารหรือสถานที่เป็นที่ในการประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ใช้ในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ลักษณะของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ อย่างกรณีของการเช่าอาคารหรือสถานที่ ซึ่งเป็นกรณีของการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่โดยมีค่าตอบแทน และกรณีของการยืมอาคารหรือสถานที่ ซึ่งเป็นกรณีของการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่โดยไม่มีค่าตอบแทน เป็นต้น

กรณีการเช่าอาคารหรือสถานที่

การเช่าอาคารหรือสถานที่นั้น ผู้เช่ามีความประสงค์ที่จะได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่ที่เช่าชั่วคราวระยะเวลาอันมีจำกัด โดยผู้เช่าตกลงว่าจะให้ค่าเช่าแก่ผู้เช่าเป็นการตอบแทนสำหรับอาคารหรือสถานที่นั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น การเช่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญจึงจะฟ้องร้องบังคับกันได้ หากการเช่าอาคารหรือสถานที่ที่กำหนดกว่าสามปีขึ้นไปหรือตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าก็ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับกันได้แต่เพียงสามปีเท่านั้น การเช่าอาคารหรือสถานที่ ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ในการส่งมอบอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่านั้นให้แก่ผู้เช่า เพื่อให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่านั้นตามความเหมาะสมในการเช่า นอกจากนี้ ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ในการบำรุงรักษาอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่า ตลอดจนการจัดการซ่อมแซมเพื่อประโยชน์ของผู้เช่าในการใช้อาคารหรือสถานที่เช่า และหากมีการรอนสิทธิในอาคารหรือสถานที่ที่เช่า ผู้ให้เช่าก็ต้องเข้ามาจัดการเพราะการรอนสิทธินั้นอาจเป็นการขัดขวางการใช้หรือการได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่เช่าของผู้เช่า ในทางกลับกัน ผู้เช่าก็มีหน้าที่ต่อผู้ให้เช่าเช่นเดียวกัน โดยผู้เช่ามีหน้าที่ในการใช้อาคารหรือสถานที่ที่เช่าให้เป็นตามวัตถุประสงค์แห่งการเช่า อีกทั้งต้องใช้อาคารหรือสถานที่นั้นให้เป็นไปตามประเพณีนิยมปกติ และผู้เช่าต้องมีหน้าที่ในการสงวนบำรุงรักษาทรัพย์สินที่เช่าเสมออย่างวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง รวมถึงการจัดการซ่อมแซมเล็กน้อยด้วย นอกจากนี้ ผู้เช่าต้องยอมให้ผู้ให้เช่าหรือผู้แทนของผู้ให้เช่าเข้าตรวจสอบอาคารหรือสถานที่ที่เช่าเพื่อผู้ให้เช่าจะเห็นความชำรุดบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งหากอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่านั้นเกิดความชำรุดเสียหาย ผู้เช่าต้องแจ้งให้ผู้ให้เช่าทราบและต้องยอมให้ผู้ให้เช่าเข้าจัดการซ่อมแซมให้อาคาร หรือสถานที่นั้นให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ตลอดจนผู้เช่าต้องไม่ทำการดัดแปลงหรือต่อเติมอาคารหรือสถานที่ที่เช่าและผู้เช่ามีหน้าที่ต้องชำระค่าเช่าให้แก่ผู้ให้เช่าตามสัญญา อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ให้เช่าจะมีสิทธิในการเข้าตรวจสอบอาคารหรือสถานที่ทรัพย์สินที่ให้เช่าดังกล่าว แต่เมื่อผู้ให้เช่าส่งมอบอาคารหรือสถานที่เช่าให้แก่ผู้เช่าไปแล้ว ผู้เช่าย่อมมีสิทธิในการใช้ทรัพย์สินที่เช่านั้นได้อย่างอิสระปราศจากการควบคุมจากผู้ให้เช่า แต่ในการใช้อาคารหรือสถานที่ที่เช่าของผู้เช่านั้นต้องอยู่ภายในแห่งวัตถุประสงค์ของข้อตกลง

ตามสัญญาและตามประเพณีนิยมปกติ จึงเห็นได้ว่า ผู้ให้เช่าไม่มีอำนาจหรือหน้าที่ในการควบคุมผู้เช่า แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับรายได้ที่ผู้ให้เช่าได้รับ ซึ่งก็เป็นค่าเช่าอันเป็นผลตอบแทนจากการที่ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่เช่า ซึ่งโดยมากเป็นค่าเช่าที่แน่นอนในอัตราคงที่ เช่น ค่าเช่าเป็นรายวัน รายเดือน หรือรายปี เป็นต้น

ในกรณีที่ผู้เช่านำอาคารหรือสถานที่เช่าไปใช้เป็นสถานที่ในการประกอบการที่เป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิด ลิขสิทธิ์ ย่อมถือได้ว่าผู้เช่าไม่ได้ใช้อาคารหรือสถานที่เช่าให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการเช่า เนื่องจากการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นการกระทำกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด และกรณีนี้ก็ถือไม่ได้ว่าผู้ เช่าใช้อาคาร หรือสถานที่ทรัพย์สินที่เช่ากันตามประเพณีนิยมปกติ ในกรณีดังกล่าว ผู้ให้เช่าสามารถ บอกล่าวให้ผู้เช่าปฏิบัติตามสัญญาได้ แต่หากผู้เช่าละเลยไม่ปฏิบัติตาม ผู้ให้เช่าชอบที่จะบอกเลิก สัญญาเสียก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 554 จะเห็นได้ว่าในกรณีที่ผู้เช่าผิด สัญญาโดยนำเอาอาคารหรือสถานที่เช่าไปประกอบการนอกเหนือจากที่ตกลงกันตามสัญญา ในกรณี เช่นนี้ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการผิดสัญญา ผู้ให้เช่าย่อมมีสิทธิเรียกให้ผู้เช่ารับผิดชอบบนพื้นฐาน ของสัญญาได้ เนื่องจากความผูกพันตามสัญญานั้นเป็นความผูกพันเฉพาะคู่สัญญาหรือเป็นบุคคลสิทธิ แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เช่าประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่ที่เช่า แม้ว่าการ กระทำนั้นจะเกิดความเสียหายขึ้นแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ แต่บนพื้นฐานของสัญญาเช่าดังกล่าว เจ้าของ ลิขสิทธิ์นั้นไม่อาจเรียกให้ผู้ให้เช่าเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เพราะเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่มีความผูกพันบนพื้นฐานแห่งสัญญาเช่าแต่ประการใด นอกจากนี้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะเช่าทรัพย์สิน ก็ไม่ได้บัญญัติให้ผู้ให้เช่าอาคารหรือสถานที่ จะต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เช่าที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตาม สัญญาเช่าต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกแต่อย่างใด ซึ่งในกรณีดังกล่าว ผู้ให้เช่ามีเพียงสิทธิ ในการบอกล่าวให้ผู้เช่าปฏิบัติตามสัญญาหรือบอกเลิกสัญญาเท่านั้น

สำหรับในกรณีที่ผู้ให้เช่านั้นรู้มาตั้งแต่แรกว่า ผู้เช่าประสงค์ที่จะเช่าอาคารหรือ สถานที่นั้นไปใช้เพื่อการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น การประกอบการค้า การ ประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ กรณีดังกล่าวถือว่าการเช่าอาคาร หรือสถานที่นั้นมิต้องประสงค์ที่เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย สัญญาเช่านั้นย่อมเป็นโมฆะตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 เมื่อสัญญาเป็นโมฆะหรือเสียเปล่ามาตั้งแต่แรก ย่อม ไม่มีความผูกพันตามสัญญา แต่กรณีดังกล่าว ผู้ให้เช่าอาจมีความรับผิดชอบทางละเมิดได้ ส่วนในกรณีที่ ผู้ให้เช่ารู้ว่าผู้เช่านำอาคารหรือสถานที่ที่ยืมไปใช้ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผิดไปจาก สัญญาภายหลัง แต่ผู้ให้เช่าไม่ได้บอกเลิกสัญญา กลับปล่อยให้ผู้เช่ายังคงใช้สอยอาคารหรือสถานที่ ประกอบการที่เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายในลักษณะดังกล่าวต่อไป ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าอาจมี ความรับผิดชอบในทางละเมิดได้ ดังจะได้กล่าวต่อไป

การยืมอาคารหรือสถานที่

ส่วนการยืมอาคารหรือสถานที่ที่เป็นสัญญาอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้ผู้ยืมสามารถใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่ยืมนั้นได้ สัญญาเช่าอาคารหรือสถานที่ที่เป็นสัญญาเช่าใช้คงรูปโดยผู้ยืมสามารถใช้ทรัพย์สินที่ยืมได้เปล่าโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทน แต่ผู้ยืมต้องคืนอาคารหรือสถานที่ที่ยืมให้แก่ผู้ให้ยืมเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว หน้าที่ของผู้ให้ยืมคือการส่งมอบทรัพย์สินที่ให้ยืมแก่ผู้ยืมเท่านั้น ส่วนทางด้านผู้ยืมนอกจากมีหน้าที่ในการใช้สอยอาคารหรือสถานที่ตามการอันปรากฏตามสัญญาตลอดจนการเสียค่าเช่าธรรมเนียมในการทำสัญญาเช่าแล้ว ผู้ยืมต้องไม่เอาอาคารหรือสถานที่ที่ยืมนั้นไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยและไม่นำไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินที่ยืม นอกจากนี้ผู้ยืมจำต้องสงวนทรัพย์สินที่ยืมอย่างเช่นวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเองและออกค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ยืม รวมทั้งคืนทรัพย์สินที่ยืมและออกค่าใช้จ่ายถ้ามี

ในกรณีที่ผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ทรัพย์สินที่ยืมไปใช้เป็นสถานที่ในการประกอบการที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ กรณีดังกล่าวย่อมถือได้ว่าผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ที่ยืมไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติและเป็นการประทุพติฝ่าฝืนสัญญาเช่า เพราะการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด กรณีเช่นนี้ ผู้ให้ยืมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 645 และหากผู้ให้ยืมเกิดความเสียหายประการใดอันเนื่องมาจากการประทุพติฝ่าฝืนสัญญาของผู้ยืม ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้ยืมอาจฟ้องร้องให้ผู้ยืมรับผิดชอบพื้นฐานของสัญญาได้ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ยืมกับผู้ยืมนั้นเป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาซึ่งมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญา แต่อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับความเสียหายจากการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ยืมอาคารหรือสถานที่ แต่เจ้าของลิขสิทธิ์ผู้ต้องเสียหายนั้นก็อาจเรียกร้องให้ผู้ให้ยืมอาคารหรือสถานที่นั้นเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับผู้ยืมที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะการยืมใช้อาคารหรือสถานที่ก็ไม่ได้กำหนดให้ผู้ให้ยืมต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ยืมต่อบุคคลภายนอก หรือต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีที่ผู้ยืมนำเอาอาคารหรือสถานที่นั้นไปประกอบการอันเป็นการกระทำที่ได้ชอบด้วยกฎหมายหรือกรณีประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังกล่าว

สำหรับในกรณีที่ผู้ให้ยืมนั้นรู้มาตั้งแต่แรกแล้วว่า ผู้ยืมประสงค์ที่จะยืมอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้เพื่อการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ กรณีดังกล่าวถือว่า การยืมอาคารหรือสถานที่นั้นมิใช่วัตถุประสงค์ที่เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย สัญญาเช่านั้นย่อมเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 เมื่อสัญญาเป็นโมฆะหรือเสียเปล่ามาตั้งแต่แรกและไม่มีผลผูกพันตามสัญญา กรณีดังกล่าวผู้ให้ยืมอาจมีความรับผิดชอบได้ ส่วนในกรณีที่ผู้ให้ยืมรู้ว่าผู้เช่าหรือผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ที่ยืมไปใช้ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผิดไปจากสัญญา ภายหลังแต่ผู้ให้ยืมไม่ได้บอกเลิกสัญญาปล่อยให้ผู้ยืมยังคงใช้สอยอาคารหรือสถานที่ประกอบการ

ที่ผิดกฎหมายในลักษณะดังกล่าวต่อไป ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้ยืมอาจมีความรับผิดในทางละเมิดได้ ดังจะ
ได้กล่าวต่อไป

ดังได้ศึกษามาแล้วว่า การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่มีทั้งกรณี
ที่มีค่าตอบแทนและกรณีไม่มีค่าตอบแทน กล่าวคือ การเช่าอาคารหรือสถานที่ที่เป็นกรณีการอนุญาต
ให้มีการใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่มีค่าตอบแทน ส่วนการยืมอาคารหรือสถานที่ที่เป็นกรณีการ
อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่ไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ในลักษณะเช่าทรัพย์และลักษณะยืมไม่ได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมต้องร่วมรับผิดกับผู้เช่า
หรือผู้ยืมต่อบุคคลภายนอก หากผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นนำอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ยืมนั้นไปใช้เป็น
สถานที่ในการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีจึงแตกต่างไปจากกฎหมายของรัฐนิวยอร์ก
New York State Real Property Laws 1909 chapter ที่ 52

มาตรา 231 ได้กำหนดว่า “สัญญาเช่าเมื่อเป็นโมฆะ ความรับผิดของเจ้าของผู้ให้เช่า
เช่า ในการเช่าอาคารหรือสถานที่ถูกนำไปใช้ในการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(1) เมื่อใดก็ตามที่ผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตนอกจากเจ้าของแล้วใช้อาคารหรือสถานที่
ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วย
กฎหมาย ให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงใดๆ ในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตกเป็นโมฆะ ผู้ให้
เช่าอาจกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นได้

(2) หากเจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่รู้ว่าการเช่าหรือการใช้
อาคารหรือสถานที่ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนนั้นถูกใช้ ในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือ
ประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แล้วยังคงปล่อยให้มีการเช่าหรือการใช้อาคารหรือสถานที่ใน
ลักษณะเช่นนั้นอยู่ต่อไป เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นจะต้องร่วมรับผิดกับ
ผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตในความเสียหายจากการประกอบการค้า การประกอบการผลิตหรือการ
ประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น...”

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มลรัฐนิวยอร์กนั้นอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้กฎหมาย
ในระบบคอมมอนลอว์ การที่ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 นั้นได้
กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิด (Liability) ของเจ้าของผู้ให้เช่า เมื่อสัญญาเช่าเป็นโมฆะ
(void)¹ ในกรณีที่มีการใช้อาคารหรือสถานที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (unlawful purpose) ซึ่งตาม
ระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ถือว่า สัญญานั้นไม่มีผลทางกฎหมายใดๆ (no legal

¹ Jeffrey Ferriell, Michael Navin, Understanding Contracts, Lexia Nexis 1953, p. 507

effect)² มีผลทำให้คู่สัญญาไม่สามารถฟ้องร้องคู่สัญญาอีกว่าหนึ่งตามสัญญาได้ และศาลก็ไม่มีอำนาจในการบังคับตามสัญญานั้น³

ลักษณะของหลักเกณฑ์ที่กำหนดตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) นั้นมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้สัญญาหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตกเป็นโมฆะ กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่ผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตนั้นได้ใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจอื่นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนหลักเกณฑ์ตาม มาตรา 231 (2) นั้น เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์แห่งความรับผิดชอบของเจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ที่รู้ถึงการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้กระทำลงในอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ที่ได้รับอนุญาต โดยผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้น แล้วผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตนั้นยังคงปล่อยให้มีการใช้อาคารหรือสถานที่ในลักษณะเช่นนั้นต่อไป ในกรณีดังกล่าวหากมีความเสียหายใดๆ เกิดขึ้นจากการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ย้อนอนุญาตจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตนั้นในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

กรณีที่ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) กำหนดลักษณะหลักเกณฑ์ให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตกเป็นโมฆะเมื่อผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตนั้นใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้สัญญาตกหรือข้อตกลงตกเป็นโมฆะตั้งแต่เมื่อมีการกระทำได้กล่าวเกิดขึ้น (shall thereupon become void) กล่าวคือ สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นดำเนินมาโดยชอบจนกระทั่งผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตนั้นใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว ความเป็นโมฆะหรือความเสียหายของสัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่จึงเริ่มตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะหลักเกณฑ์และผลของการตกเป็นโมฆะดังกล่าวในลักษณะเช่นนี้ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นในระบบของกฎหมายไทย เพราะระบบกฎหมายไทย เมื่อสัญญาเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์แล้ว ไม่อาจมีเหตุใดๆ ที่จะทำให้สัญญานั้นตกเป็นโมฆะอีก นอกจากนี้ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) ยังกำหนดให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ย้อนอนุญาตนั้นอาจกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นได้

² Black's Law Dictionary, Eighth Edition, Bryan A. Garner Editor in Chief, 1st Reprint—2004 p. 1604

³ Restatement (Second) of Contract, section 7 “Void contract” A promise for breach of which the law neither gives a remedy nor otherwise recognizes a duty of performance by the promisor is often call a void contract.

ในส่วนของความรับผิดตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (2) เป็นกรณีที่ความรับผิดเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตนั้นใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า มาตรา 231 (1) ดังกล่าวกำหนดให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตนั้นกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าได้ ซึ่งหากผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตทำเช่นนั้นผลอันเป็นความรับผิดตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (2) ก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตนั้นย่อมสามารถเข้าไปปิดป้องหรือระงับการประกอบการค้าเช่นนั้นได้ แต่หากผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตนั้นไม่กลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นและยังคงปล่อยให้ผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในลักษณะอันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อไป ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตนั้นก็ต้องมีความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบการค้านั้นด้วย ซึ่งผู้เขียนเข้าใจว่าความรับผิดตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (2) นี้ไม่อาจเข้าใจว่าเป็นความรับผิดตามสัญญาได้ เพราะสัญญาเช่าหรือข้อตกลงนั้นได้ตกเป็นโมฆะตั้งแรกเมื่อมีการกระทำตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) แล้ว

หลักเกณฑ์ตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) (2) ดังกล่าว อาจมีข้อดีและข้อเสียดังต่อไปนี้

ข้อดี

- (1) ทำให้ผู้ให้เช่า ผู้ให้ยืม หรือผู้ที่อนุญาตใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นมีความตระหนักและระมัดระวังในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่มากขึ้น
- (2) เมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบการค้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจะได้รับการเยียวยาจากผู้ที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นได้อีกทางหนึ่ง
- (3) เป็นการควบคุมและจำกัดขอบเขตของปัญหาการประกอบการค้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นในอาคาร หรือสถานที่
- (4) มีหลักการที่เป็นการยุติสัญญาหรือข้อตกลงโดยผลของกฎหมาย
- (5) ให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตในการเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าหรือที่ให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ได้

ข้อเสีย

(1) หลักเกณฑ์ของกฎหมาย New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) (2) ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ไม่ใช่กฎหมายคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยตรง

(2) เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ให้เช่า ผู้ให้ยืม หรือผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่ต้องคอยระมัดระวังตรวจตราดูแลการประกอบการของผู้เช่า ผู้ยืม หรือผู้ได้รับอนุญาตในการใช้อาคารหรือสถานที่ ซึ่งอาจทำให้มีการเรียกค่าตอบแทนจากการอนุญาตในอัตราที่สูงจนกระทบต่อการประกอบการในลักษณะดังกล่าว

(3) ทำให้ผู้ให้เช่า ผู้ให้ยืม หรือผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายกับผู้เช่า ผู้ยืมหรือผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ ที่ประกอบการโดยไม่ชอบในอาคารหรือสถานที่นั้นด้วย

ปัญหาว่า จะนำหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 ดังกล่าวมาปรับแก้กรณีของปัญหาในการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีการให้เช่าหรือการให้ยืมใช้อาคารหรือสถานที่ กรณีที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นนำอาคารหรือสถานที่ไปใช้ในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ จะเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ อันได้แก่ การให้เช่าและการให้ยืม นั้นไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับผู้เช่าหรือผู้ยืมในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ยืมไปประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อบุคคลภายนอก และแม้ว่าบุคคลภายนอกนั้นจะได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือการประกอบการของผู้เช่าหรือผู้ยืมดังกล่าวก็ตาม บุคคลภายนอกนั้นไม่อาจที่จะเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมนั้นต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบพื้นฐานของสัญญาได้ เนื่องจากไม่มีความผูกพันกันตามสัญญา หากจะให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมนั้นมีความรับผิดชอบ อาจต้องไปพิจารณาถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดในทางละเมิดซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

การละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงหรือการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติให้การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายและมีโทษในทางอาญาด้วย แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับในส่วนความรับผิดทางแพ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้น หาได้ปรากฏว่ามีการบัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดในลักษณะทำนองเดียวกับ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 ไว้แต่อย่างใดไม่

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมาย New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 จะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์หรือการให้เช่า การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ และไม่ใช่มติกฎหมายที่คุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์โดยตรง ทั้งเป็นกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ไม่ใช่กฎหมายกลางของสหรัฐอเมริกา แต่อาจเนื่องจากมลรัฐนิวยอร์กนั้น ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางในประกอบการทางธุรกิจของสหรัฐอเมริกา รัฐหนึ่ง อาคารหรือสถานที่ส่วนใหญ่ ถูกใช้ประกอบการในทางธุรกิจ ดังนั้น จึงได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการธุรกิจไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่ง New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อาคารหรือสถานที่ครอบคลุมถึงในกรณีการเช่าอาคารหรือสถานที่ที่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (unlawful purpose) โดยกำหนดให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตกเป็นโมฆะ (void) และยังได้กำหนดให้เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตนั้นสามารถกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวได้ (the landlord of such lessee or occupant may enter upon the premises so let or occupied) นอกจากนี้ หากเจ้าของผู้ให้เช่านั้นยังคงปล่อยให้มีการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบการธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นประการใด กรณีเช่นนี้ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (2) ได้กำหนดให้เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายนั้นกับผู้เช่าหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตที่ประกอบการอันไม่ชอบนั้นด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การประกอบการอันไม่ชอบนั้น ย่อมครอบคลุมถึงการประกอบการที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย เพราะการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด ดังนั้น การละเมิดลิขสิทธิ์จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน นอกจากนี้อาจรวมถึงการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างอื่นที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นความผิด เช่น การประกอบการที่เป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าด้วย เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดี ลักษณะหลักเกณฑ์ที่ให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตกเป็นโมฆะ (void) ตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231(1) ดังกล่าว เป็นกรณีที่กฎหมายมลรัฐนิวยอร์กได้กำหนดหลักการไว้เป็นลักษณะเฉพาะ โดยการให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตที่อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ดำเนินมาตกเป็นโมฆะ ตั้งแต่เมื่อมีการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบการธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ลักษณะการตกเป็นโมฆะของสัญญาหรือข้อตกลงเช่นนี้ไม่ปรากฏว่ามีหลักเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าว กำหนดไว้ในลักษณะของการทำนิติกรรมหรือหลักการทำสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะหลักเกณฑ์ในการทำนิติกรรมหรือการทำสัญญาในระบบกฎหมายไทยนั้นพิจารณาไปถึงในขณะที่มีการแสดงเจตนาในการเข้าทำสัญญาตั้งแต่แรก เช่น การแสดงเจตนาทำคำเสนอ หรือ การแสดงเจตนาทำคำสนอง จนกว่าคำเสนอและคำสนองนั้นถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญาขึ้น เมื่อเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์แล้วก็ไม่อาจมีเหตุให้สัญญานั้นตกเป็นโมฆะอีก นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะเช่าทรัพย์สิน หรือลักษณะยืม ก็ไม่มีปรากฏว่าได้มีการ

บัญญัติให้สัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าเป็นโมฆะ เมื่อผู้เช่าหรือผู้ยืมได้นำอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้ในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพียงแต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์ หรือลักษณะยืมนั้นให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าหรือผู้ยืมแล้วแต่กรณีที่จะบอกเลิกสัญญาเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ของ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) นั้นมีความแตกต่างไปจากระบบกฎหมายของไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น หากประเทศไทยจะบัญญัติกฎหมายให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตกเป็นโมฆะภายหลังที่สัญญาหรือข้อตกลงนั้นเกิดขึ้นกรณีเมื่อมีการกระทำที่เข้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด เช่น เมื่อมีการนำอาคารหรือสถานที่นั้นไปประกอบการอันมีลักษณะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือมีการนำอาคารหรือสถานที่ไปประกอบการค้าอันเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้า เป็นต้น ก็ต้องมีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายพิเศษโดยเฉพาะ เพราะหลักการดังกล่าวไม่ใช่หลักทั่วไปในการทำนิติกรรมสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องถือว่ากฎหมายของมลรัฐนิวยอร์กนั้นมีหลักการที่ประสงค์จะควบคุมการประกอบการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่าหรือที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ และให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจให้เช่าหรือให้ใช้อาคารหรือสถานที่ต้องมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงถือได้ว่า New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (2) นั้นเป็นกฎหมายที่มีหลักการที่ดี หลักการดังกล่าวทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นการสร้างมาตรฐาน ความเป็นธรรมให้เกิดแก่สังคมโดยเฉพาะการควบคุมที่จะไม่ให้มีผู้ประกอบการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่เช่าหรือที่มีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ โดยมีสภาพบังคับในกรณีที่มีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน และเจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตนั้นอาจต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบการที่ไม่ชอบนั้นด้วย แต่สำหรับลักษณะในการตกเป็นโมฆะ (void) ของสัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ตาม New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 (1) ที่กำหนดนั้น อาจเกิดขึ้นเพราะการที่มลรัฐนิวยอร์กนั้นมีนโยบาย (public policy) ที่จะไม่ให้มีการนำอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้ในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงได้มีกฎหมายกำหนดให้สัญญาหรือข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะในลักษณะเช่นนั้น

แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่มีความรับผิดชอบในกรณีที่ผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ นำอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้ประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในลักษณะดังกล่าว แต่สำหรับ New York State Real Property Laws 1909 มาตรา 231 ดังกล่าวนั้น เป็นกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งเป็นกฎหมายของต่างประเทศ กรณีจึงไม่อาจนำมาปรับใช้แก่การละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ หากจะให้หลักการดังกล่าวในกฎหมายลิขสิทธิ์ ก็ต้องมีการบัญญัติให้มีหลักการดังกล่าว โดยตราขึ้นเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ต่อไป

5.2.2 ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิด

บางกรณีความสัมพันธ์ของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่กับผู้ใช้อาคารหรือสถานที่อาจไม่ได้อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางสัญญา ดังนั้น หากจะพิจารณาถึงความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ผู้ใช้ใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น หลักเกณฑ์ความรับผิดที่ต้องนำมาพิจารณาในกรณีนี้ คือ หลักเกณฑ์แห่งความรับผิดเพื่อละเมิดของตนเอง และหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น เพื่อนำมาพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว

เดิมแนวคิดในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์เช่นเดียวกับทรัพย์สินในลักษณะกรรมสิทธิ์ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120 ที่ให้การคุ้มครองผู้แต่งหนังสือ ต่อมาประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกสหภาพเบอร์นได้มีการปรับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์น ค.ศ. 1886 ดังกล่าว และได้ขยายให้ความคุ้มครองแก่งานวรรณกรรมและศิลปกรรม ต่อมาจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 โดยได้นำคำว่า "ลิขสิทธิ์" (copyright) ซึ่งมีความหมายในการคุ้มครองทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา (property right) และมีแนวคิดแยกทรัพย์สินทางปัญญาออกจากทรัพย์สิน (property) และหลังจากนั้นประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายเรื่อยมาเพื่อให้มีรายละเอียดของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศมากขึ้น จนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตามลำดับ สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแบ่งการละเมิดลิขสิทธิ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง (direct infringement) และการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม (indirect infringement) ดังนี้

(1) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง เป็นการกระทำความผิดงานอันมีลิขสิทธิ์โดยตรงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ได้แก่ การละเมิดลิขสิทธิ์ทั่วไป การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียง แพร่ภาพ และการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์

(2) การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมนั้นไม่ใช่การกระทำที่กระทำความผิดงานอันละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง แต่เป็นการกระทำที่ทำได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์แพร่ออกไป ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31

ลิขสิทธิ์นั้นเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) ที่ผู้ทรงสิทธิมีอำนาจห้ามมิให้บุคคลอื่นลอกเลียนผลงานของเขาได้⁴ ซึ่งเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights)⁵ ที่กฎหมายได้ให้การคุ้มครองและรับรองไว้ ดังนั้น ความรับผิดชอบทางแพ่งในการละเมิดลิขสิทธิ์จึงเป็นไปในทำนองเดียวกับการทำละเมิดต่อลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และหากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเกิดความเสียหายขึ้นก็ต้องมีการใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย⁶ การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงและการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมนั้นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 69 และมาตรา 70 กำหนดให้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และลักษณะของการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงในการละเมิดลิขสิทธิ์ทั่วไปแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ที่กระทำโดยการ ทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือการเผยแพร่ต่อสาธารณชน การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานโสตทัศนวัสดุ หรือสิ่งบันทึกเสียงโดยการ ทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพโดยการจัดทำโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ หรือการจัดให้ประชาชนและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพโดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้าและการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยการ ทำซ้ำหรือดัดแปลงเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 การกระทำความผิดดังกล่าวเหล่านั้นนอกจากเป็นการกระทำโดยเจตนาในทางอาญา⁷ แล้ว ยังเป็นการกระทำที่เป็นการกระทำโดยจงใจด้วย เพราะผู้กระทำความผิดย่อมคำนึงได้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ขึ้นได้ สำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมโดยการขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อ การเผยแพร่ต่อสาธารณชน การแจกจ่าย ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือการนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งงานอันได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อหากำไร ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31 ได้กำหนดลักษณะของการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ว่าผู้กระทำต้องกระทำโดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู่ว่างานนั้นได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมที่กระทำโดยรู้นั้น จึงเป็นการกระทำที่กระทำโดยจงใจ ส่วนการกระทำที่เป็นกรณีเหตุอันควรรู้นั้น เป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริง

⁴ รัชชัย ศุภผลศิริ. กฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 21.

⁵ หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 16. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2548), หน้า 233.

⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), หน้า 202.

⁷ วราคมน์ เลี้ยงพันธุ์. “เจตนากระทำผิดในคดีละเมิดลิขสิทธิ์”. วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. (2549), หน้า 191-195.

ที่จะทำให้ผู้กระทำนั้นควรรู้งานนั้นเป็นงานที่ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นได้ หรือเป็นกรณีที่กฎหมายสร้างความรับรู้ขึ้นเมื่อมีข้อเท็จจริงที่บ่งบอกว่าผู้กระทำนั้นควรรู้งานนั้นได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น มีข้อเท็จจริงว่างานนั้นอาจมีลักษณะที่แตกต่างจากงานอันมีลิขสิทธิ์ที่แท้จริง หรืองานนั้นมีราคาต่ำกว่าราคางานอันมีลิขสิทธิ์ที่แท้จริงที่ขายกันในท้องตลาด เป็นต้น เมื่อมีเหตุอันควรรู้งานแล้วผู้กระทำยังขึ้นกระทำการต่อไป การกระทำนั้นย่อมเป็นการกระทำโดยจงใจด้วย นอกจากนี้การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายตามที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย ค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นค่าเสียหายอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นจริงเนื่องจากการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ค่าเสียหายจากการขาดรายได้หรือกำไร⁸ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นกฎหมายพิเศษที่ได้กำหนดลักษณะในการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ การกำหนดค่าเสียหายในกรณีของการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวนี้ยังมีความแตกต่างไปจากการกำหนดค่าเสียหายในการละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ที่กำหนดให้ศาลวินิจฉัยตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย แต่เนื่องจากสภาพของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองในฐานะทรัพย์สินทางปัญญาในงานที่มีการแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) นั้นมีความแตกต่างไปจากสิทธิในทรัพย์สินที่ผูกพันอยู่กับทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (property) แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกำหนดค่าเสียหายสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นมีความยากลำบากในการที่จะกำหนดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเพียงใด แต่ก็ไม่ใช่กรณีที่ไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากมาตรการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 76 ที่กำหนดให้ศาลจ่ายค่าปรับที่ได้ชำระตามคำพิพากษาให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง และกฎหมายยังกำหนดต่อไปว่าถ้าหากเจ้าของลิขสิทธิ์เห็นว่าค่าปรับที่ศาลได้จ่ายให้นั้นไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์ ในกรณีเช่นนี้ การที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับเงินจากการชำระค่าปรับไปนั้นย่อมไม่เป็นการกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสำหรับค่าเสียหายส่วนที่เกินจำนวนเงินค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับแล้วนั้น ดังนั้น ความเสียหายในส่วนนี้จึงเป็นความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ได้รับความเสียหายนั้นชอบที่จะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้อีก และโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว นอกจากความเสียหายตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวแล้ว พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 ยังได้

⁸ มานิตา รุ่งเรืองต้นตีสุข. การนำหลักค่าเสียหายที่กฎหมายกำหนด (Statutory Damages) มาใช้ในการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีละเมิดลิขสิทธิ์. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554. หน้า 38.

กำหนดค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้อีกด้วย ค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นค่าเสียหายที่มีความแตกต่างไปจากการกำหนดค่าเสียหายในกรณีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นการกระทำโดยจงใจทำต่อเจ้าของลิขสิทธิ์โดยผิดกฎหมาย ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายแก่สิทธิอันเป็นลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นการทำละเมิดตามหลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 420

5.2.2.1 ปัญหาความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์

ปัญหาในกรณีผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่อนุญาตให้ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์อันมีลักษณะเป็นการจงใจเข้าร่วมละเมิดลิขสิทธิ์ ปัญหาดังกล่าวเป็นกรณีที่มีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องในการละเมิดลิขสิทธิ์และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ปัญหาว่า ผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นจะมีความรับผิดร่วมกับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นประการใด

การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวมาแล้วว่ามีทั้งในกรณีที่มีค่าตอบแทนและไม่มีค่าตอบแทน อย่างไรก็ตามกรณีของการเช่าหรือการยืมอาคารหรือสถานที่ ซึ่งอาจเป็นกรณีผู้ให้เช่าอาคารหรือสถานที่ร่วมกับผู้เช่าในการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก. ต้องการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์ของผู้อื่นโดยการทำซ้ำ นาย ข. ซึ่งมีโรงงานและเครื่องจักรที่สามารถผลิตแผ่นวีดิโอซีดีภาพยนตร์ได้และรู้ถึงความต้องการในการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวของ นาย ก. เมื่อ นาย ก. มาติดต่อขอเช่าใช้โรงงานและเครื่องจักรในการผลิตทำซ้ำงานภาพยนตร์เป็นแผ่นวีดิโอซีดี นาย ข. จึงให้ นาย ก. เข้าโรงงานและเครื่องจักรเพื่อละเมิดลิขสิทธิ์ทำซ้ำงานภาพยนตร์ดังกล่าว โดย นาย ก. และ นาย ข. ตกลงแบ่งกำไรจากการขายแผ่นภาพยนตร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว

ตัวอย่างที่ 2 นายเอ ให้ นายบี เช่าอาคารที่พักเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หลังจากนั้น ในระหว่างสัญญาเช่า นายบีได้ดัดแปลงอาคารที่เช่าดังกล่าวทำเป็นโรงงานผลิตแผ่นภาพยนตร์ที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น นายเอก็รู้ถึงการดัดแปลงอาคารและการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว แต่นายเอก็ไม่ได้บอกกล่าวให้นายบีปฏิบัติตามสัญญา กลับปล่อยให้ นายบีละเมิดลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์ดังกล่าวต่อไป โดยนายเอและนายบีตกลงแบ่งกำไรจากการขายแผ่นภาพยนตร์วีดิโอซีดีที่ละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว

จากตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 ที่กล่าวมาข้างต้น

(1) การที่ นาย ข. ให้นาย ก. เข้าโรงงานและเครื่องจักรเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว สัญญาเช่านั้นตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดต่อกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 และการกระทำของนาย ข. นั้นย่อมเป็นการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย

(2) ในกรณีของนายเอที่รู้ถึงการตัดแปลงอาคารและละเมิดลิขสิทธิ์ของนาย บีแล้วยังคงปล่อยให้นาย บีเช่าอาคารนั้นเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวต่อไป โดยไม่ได้บอกกล่าวให้นาย บีผู้เช่าปฏิบัติตามสัญญาหรือบอกเลิกสัญญาหรือบอกเลิกสัญญา ทั้งยังปล่อยให้มีการใช้อาคารในลักษณะดังกล่าวต่อไป ย่อมถือว่าเป็นการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย

ทั้งสองกรณีดังกล่าวจะเห็นว่าทั้ง นาย ข. และ นายเอ ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เช่าที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ปัญหาว่านาย ข. และ นายเอ ซึ่งเป็นผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ในความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เช่าหรือไม่ ซึ่งลักษณะของการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในลักษณะร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในกรณีของการให้ยืมอาคารหรือสถานที่ได้เช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า การร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์อาจเกิดขึ้นภายหลังที่มีการให้ใช้อาคารหรือสถานที่ได้ กล่าวคือ เป็นกรณีที่มีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ก่อนแล้ว เช่น การให้เช่าหรือการให้ยืมอาคารหรือสถานที่ แล้วภายหลังผู้เช่าหรือผู้ยืมใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมมารู้ภายหลังก็ได้บอกเลิกสัญญา แต่ยังร่วมกับผู้เช่าหรือผู้ยืมนั้นละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย

แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า เกี่ยวกับกรณีดังกล่าว

(1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่ได้กำหนดลักษณะความรับผิดทางแพ่งของการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ไว้โดยเฉพาะ

(2) แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ ในการร่วมกันทำละเมิดไว้ว่า “ถ้าบุคคลหลายคนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยร่วมกันทำละเมิด ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่ไม่สามารถสืบรู้ตัวได้แน่ว่าในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้นคนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย” ซึ่งหลักเกณฑ์ของการร่วมกันทำละเมิดดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดลักษณะของความรับผิด เพื่อละเมิดของตนเอง แม้ว่าจะเป็นกรณีที่มี

บุคคลหลายคนร่วมกันทำละเมิด ซึ่งการร่วมกันทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจและบุคคลที่ร่วมกันละเมิดนั้นต้องร่วมกันรับผิดชอบในผลในแห่งละเมิดนั้นเต็มจำนวน ไม่เพียงต้องคำนึงว่าผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้นคนใดจะทำละเมิดมากน้อยกว่ากัน

ปัญหาต่อไปมีว่า หลักเกณฑ์ของการร่วมกันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ดังกล่าวจะนำไปปรับใช้ในกรณีปัญหาความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในลักษณะร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์กับผู้ที่ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวได้หรือไม่ ปัญหาดังกล่าว มีความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรก เห็นว่า กรณีดังกล่าวหากเกิดเป็นกรณีพิพาทขึ้น ก็จะเป็นคดีแพ่งที่พิพาทเกี่ยวเนื่องกับลิขสิทธิ์ ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีในกรณีนี้คือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และแม้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติลักษณะความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ก็ตาม แต่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและเพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว ศาลต้องหาทางอุดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พุทธศักราช 2539 มาตรา 7 (3) ประกอบมาตรา 26 ได้กำหนดว่า “กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้และข้อกำหนดตามมาตรา 30 สำหรับในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม” ดังนั้น เมื่อไม่มีบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันกำหนดความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ แต่จะอย่างไรก็ตาม ศาลนั้นไม่อาจที่จะปฏิเสธไม่รู้วินิจฉัยคดีในปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งกรณีนี้เป็นปัญหาในกระบวนการพิจารณาของศาลและตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พุทธศักราช 2539 ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดที่เกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้แต่ประการใด ในกรณีเช่นนี้ การดำเนินกระบวนการศาลอาจนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 134 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีใดๆ ห้ามมิให้ศาลที่รับฟ้องคดีไว้ปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดโดยอ้างว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีหรือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นเคลือบคลุมหรือไม่สมบูรณ์” หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งคือ เป็นหน้าที่ของศาลในการที่จะหาข้อกฎหมายมาปรับใช้แก่กรณี ศาลจะพิพากษายกฟ้องหรือไม่รับวินิจฉัยคดีโดยอ้างว่าตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงความรับผิดทางแพ่งของการร่วมกันในการละเมิดลิขสิทธิ์กำหนดไว้ไม่ได้ และเป็นกรณีที่ไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ทั้งไม่มีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นและการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นก็อยู่บนพื้นฐานของการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

ดังนั้น ศาลจึงสามารถนำหลักการในการร่วมกันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง มาปรับใช้แก่ปัญหาในกรณีของผู้ที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์กับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ทั้งนี้ โดยอาศัยการเทียบเคียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ในฐานะบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง

ความเห็นฝ่ายที่สอง เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับ บทบัญญัติแห่งความรับผิด ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันอันเป็นกฎหมายเฉพาะที่ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของความรับผิดเกี่ยวกับการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ในกรณีที่มีการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ แสดงว่าขณะที่มีการร่างกฎหมาย ผู้ร่างยังไม่ประสงค์ที่จะให้มีความรับผิดแก่บุคคลที่ส่วนร่วมในการละเมิดลิขสิทธิ์กรณีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคาร หรือสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว หรืออาจเป็นไปได้ว่าขณะนั้นยังไม่เกิดปัญหาในลักษณะเช่นนั้น ในการร่างกฎหมายนั้นจึงไม่ได้ร่างไปถึงปัญหาดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม หากให้ศาลใช้กฎหมายในกระบวนการพิจารณาความและนำเอาหลักเกณฑ์การร่วมกันละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการละเมิดทั่วไปมาปรับใช้กับกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งกฎหมายพิเศษที่มีการบัญญัติลักษณะการละเมิดลิขสิทธิ์ตลอดจนความรับผิดและการกำหนดค่าเสียหายไว้โดยเฉพาะ ก็อาจทำให้มีความคลาดเคลื่อนไปจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และไม่ตรงกับเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้เป็นการเฉพาะ

สำหรับผู้เขียนเห็นนั้น ด้วยกับความคิดฝ่ายที่สอง กล่าวคือ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดของการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะที่มีการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ไว้ อาจเป็นเพราะในขณะที่มีการร่างกฎหมายนั้นผู้ร่างยังไม่เห็นความสำคัญในปัญหาดังกล่าวจึงไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เช่นนั้นไว้ คงมีเพียงบทบัญญัติที่มุ่งการให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์เป็นหลัก และให้น้ำหนักไปในทางความรับผิดอาญาเสียส่วนใหญ่ แม้จะมีมาตรการความรับผิดทางแพ่งอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ เจตนารมณ์ในการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นก็เป็นการให้ความคุ้มครองในทางทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งให้การคุ้มครองสิทธิในลิขสิทธิ์แยกออกจากตัวทรัพย์สินและความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นก็มีความแตกต่างกับความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดในตัวทรัพย์สินหรือบุคคล แต่หากให้ศาลใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาโดยนำเอาหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องของการละเมิดทั่วไปมาปรับใช้ได้ ก็คงดูเหมือนว่าศาลจะเป็นผู้สร้างหลักกฎหมายขึ้นเสียเอง อีกทั้งการปรับใช้กฎหมายในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ผู้ต้องรับผิดนั้นไม่อาจหยิ่งรู้ว่ามี ความรับผิดเช่นนั้นอยู่

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า แม้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะมุ่งให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ก็ตาม แต่ในปัจจุบันปัญหาในการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่นั้นมีมากขึ้น ดังนั้น จึงควรมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมการใช้อาคารหรือสถานที่ในลักษณะที่มีการใช้อาคารหรือสถานที่เป็นสถานประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ เพื่อขยายการคุ้มครองลิขสิทธิ์และครอบคลุมเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวให้มากขึ้น ซึ่งก็ควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายให้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์เสียให้ชัดเจนต่อไป เพื่อให้ประชาชนได้มีความเข้าใจและตระหนักถึงความรับผิดชอบในลักษณะดังกล่าว

5.2.2.2 ปัญหาความรับผิดในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์

ปัญหาในการส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง เช่น นาย A ต้องการละเมิดลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมงานเพลงชุดหนึ่งโดยการทำซ้ำเป็นแผ่นซีดีเพลงเพื่อนำไปจำหน่าย นาย B รู้ถึงความต้องการของนาย A นาย B จึงให้นาย A ใช้โรงงานของตนในการทำซ้ำงานดนตรีกรรมนั้น จะเห็นว่า การที่นาย B ให้นาย A ใช้โรงงานนั้นเป็นการช่วยเหลือให้การละเมิดลิขสิทธิ์ของนาย A สะดวกขึ้น และการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นสำเร็จลงด้วยการช่วยเหลือจากนาย B

ตัวอย่างที่ 2 การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม เช่น นาย ก. ต้องการจำหน่ายแผ่นวีดิโอซีดีภาพยนตร์ซึ่งเป็นงานที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น นาย ข. ซึ่งมีพื้นที่ในห้างสรรพสินค้าว่างอยู่และรู้ถึงความต้องการของนาย ก. ดังกล่าว นาย ข. จึงชักชวนให้นาย ก. มาเปิดร้านขายแผ่นวีดิโอซีดีภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ในพื้นที่ของตนที่ห้างดังกล่าว

จากตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นเห็นได้ว่า การที่นาย B ให้นาย A ใช้โรงงานของตนเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ดี หรือการที่ นาย ข. อนุญาตให้ นาย ก. ใช้สถานที่ของตนเป็นที่จำหน่ายสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ก็ดี แม้ทั้งสองกรณีตามตัวอย่างนั้น นาย A จะไม่ได้ร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำงานดนตรีกรรมกับนาย B โดยตรง หรือกรณี นาย ข. ก็ไม่ได้เข้าร่วมในการขายแผ่นวีดิโอซีดีภาพยนตร์ที่ได้จากการละเมิดลิขสิทธิ์กับ นาย ก. แต่การกระทำดังกล่าวนี้ย่อมเป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในการละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว

กรณีมีปัญหาว่า ผู้ที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่เป็นสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นจะมีความรับผิดประการใด ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้นไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งในกรณีของการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการละเมิดลิขสิทธิ์บัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม ประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง ซึ่งได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดในกรณีการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือการทำละเมิดไว้ว่า "...อนึ่งบุคคลผู้ยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วย" นอกจากการร่วมกันทำละเมิดแล้ว การยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 432 วรรคสอง นี้กล่าวว่า ผู้ยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด กฎหมายให้ถือว่าเป็นการร่วมกันทำละเมิด ก็เนื่องมาจากผลแห่งการละเมิดนั้นผู้ยุยงส่งเสริมนั้นมีส่วนก่อให้เกิดขึ้นด้วยทำนองเดียวกับการร่วมกันทำละเมิด การยุยงส่งเสริมนั้นเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด เช่น การใช้ จ้าง วาน ชูเชื้อญ กระตุ้น ชักจูง เป็นต้น ส่วนการช่วยเหลือนั้นเป็นการให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด เช่น การให้ใช้เครื่องมือ ยานพาหนะ เป็นต้น

การละเมิดลิขสิทธิ์อาจมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องกับก่อให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้น โดยบุคคลนั้นไม่ใช่ผู้ร่วมในการละเมิดลิขสิทธิ์ที่จงใจเข้ามาพร้อมกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ แต่บุคคลนั้นอาจเข้ามากระทำอันเป็นการยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุน เช่น การใช้ จ้าง วาน ชูเชื้อญ กระตุ้นการให้ใช้เครื่องมือ ยานพาหนะ หรือด้วยกระทำด้วยประการใดๆ เป็นต้น

หลักความรับผิดในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 432 วรรคสอง นี้ เป็นไปทำนองเดียวกับหลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา (the United States Court of Appeals for the Second Circuit) ใช้วินิจฉัยในคดี ซึ่งศาลได้วางหลักในความรับผิดในกรณีดังกล่าวว่า ผู้ที่ต้องรับผิดนั้นจะต้องรู้หรือควรรู้ถึงพฤติกรรมอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ที่ตนจะต้องร่วมรับผิดด้วย และผู้ต้องรับผิดนั้นได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ตัวอย่างเช่น คดี Gershwin Publishing Corporation v. Columbia Artists Management, Community Concerts, Inc., ที่จำเลยเป็นผู้จัดหาศิลปินเพื่อไปแสดงคอนเสิร์ต ละเมิดลิขสิทธิ์ในสมาคมท้องถิ่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ ศาลวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยเป็นการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์และหลักความรับผิดนี้ยังใช้ในกรณีของผู้จัดการที่ให้บริการให้เช่าพื้นที่ในตลาดขายของเก่า (flea market) ที่มีผู้ค้า (vendors) นำสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์เข้ามาขาย ในคดี Fonovisa, Inc. v. Cherry Auction, Inc (United States Court of Appeals, Ninth Circuit) ซึ่งปรากฏว่าจำเลยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการเข้ามาในพื้นที่ตลาด และจำเลยยังจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จัดที่จอดรถแก่ผู้เข้ามาใช้บริการ โดยจำเลยควรรู้ถึงการที่ผู้ค้านำสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์เข้ามาขายในพื้นที่ตลาดของจำเลยและจำเลยได้สนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น

นอกจากนี้ หลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) นี้ยังใช้กับกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์บนเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ตัวอย่างเช่น ในคดี A&M Records v. Napster (the United States Court of Appeals for Ninth Circuit) ที่จำเลยให้บริการสมาชิกของจำเลยดาวน์โหลดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของจำเลยซึ่งเป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยนไฟล์ที่เก็บงานภาพยนตร์หรืองานดนตรีกรรมแล้วสมาชิก

สามารถส่งต่อไปยังผู้อื่นได้อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หลักความรับผิดชอบดังกล่าว ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาและนำมาปรับใช้แก่กรณีของการละเมิดลิขสิทธิ์ตามระบบคอมมอนลอว์ (Common Law)

เห็นได้ว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงและการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมก็อาจมีผู้ส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวได้ สำหรับการยุยงนั้นอาจเป็นการกระทำอย่างอื่น เช่น การกระทำด้วยวาจา ที่ไม่ใช่กรณีของการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาว่า ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เข้าลักษณะการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนในกรณีดังกล่าวนั้นควรจะมี ความรับผิดชอบทางแพ่งประการใดในเมื่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในลักษณะของการส่งเสริมหรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้โดยเฉพาะ ทั้งหลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบในลักษณะการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิดก็เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ปัญหาดังกล่าว มีความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่ายเช่นเดียวกับปัญหาการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคิดฝ่ายที่สอง ตามหัวข้อที่ 5.2.2.1 กล่าวคือ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น ไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบของการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะที่มีการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ไว้ อาจเป็นเพราะผู้ร่างยังไม่ประสงค์ที่จะให้การกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นความผิด หรืออาจเป็นเพราะขณะนั้นยังไม่มีปัญหาในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวจะมีความคล้ายคลึงกับหลักความรับผิดชอบในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ในการวินิจฉัยในคดีที่มีการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ศาลเป็นผู้สร้างหลักกฎหมายหรือถือคำพิพากษาเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ซึ่งต่างไปจากระบบกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) แต่อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางแพ่งในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว หากมีการนำมาใช้กับกรณีของการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ ในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็จะเป็นการขยายความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ในทางอ้อม และเป็นการลดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่ในลักษณะได้ จึงควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายให้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์เสียให้ชัดเจนต่อไป เพื่อให้ประชาชนได้มีความเข้าใจและตระหนักถึงความรับผิดชอบในลักษณะเช่นนั้น

5.2.2.3 ปัญหาความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

ความรับผิดทางละเมิด ในบางกรณีที่ต้องรับผิดไม่ได้เป็นผู้ทำผิดหรือไม่ได้เป็นผู้ทำละเมิดด้วยตนเอง แต่ผู้รับผิดต้องเข้ามาร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดนั้นด้วย ความรับผิดลักษณะดังกล่าวเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น ความรับผิดนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับผิดกับผู้ทำละเมิด และอาจมีเหตุผลอื่น เช่น ประโยชน์เพื่อให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำละเมิดนั้นด้วย ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นในกรณีที่ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่แล้วผู้ได้รับอนุญาตนำอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาตนั้นไปใช้ประกอบกิจการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในกรณีเช่นนี้ ผู้อนุญาตดังกล่าวจะต้องรับผิดในผลแห่งการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ประการใด

การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นอาจมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะต่างๆ สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น แม้จะมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งอยู่บ้าง เช่น มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยค่าปรับ มาตรการคุ้มครองทางแพ่งเพื่อห้ามผู้ละเมิดลิขสิทธิ์มิให้จำหน่ายจ่ายแจกสินค้าที่ละเมิดต่อไป หรือแม้กระทั่งการเรียกชดเชยค่าเสียหายโดยการฟ้องร้องคดี⁹

สำหรับกรณีปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ในกรณีที่ผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่แล้วผู้ได้รับอนุญาตนำอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาตนั้นไปใช้ประกอบกิจการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นไว้ แต่อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่นมีปรากฏอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องของความรับผิดของนายจ้างที่ต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดของลูกจ้างที่ได้กระทำในทางการที่จ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 หรือในกรณีของตัวการที่ต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนได้กระทำในการเป็นตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 427 หรือในเรื่องความรับผิดของบิดามารดาในผลแห่งละเมิดของบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลที่ได้กระทำลงในขณะที่อยู่ในความดูแลหรือความรับผิดของผู้อนุบาลในผลแห่งละเมิดของคนวิกลจริตที่ได้กระทำลงในขณะที่อยู่ในความดูแลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 หรือความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถที่ศิษย์ ลูกจ้าง หรือผู้อยู่ในความดูแลที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถที่ได้กระทำละเมิดในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430

⁹ อีรพล สุวรรณประทีป และ เยาวรัตน์ เตมีศรีสุข. “คดีละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ต้องคดีอาญา”. วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์, (มิถุนายน 2550), หน้า 101-112.

เห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดของผู้อื่นที่ปรากฏอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องของความรับผิดชอบของนายจ้างที่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของลูกจ้างที่ได้กระทำในทางการที่จ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 หรือในกรณีของตัวการที่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนได้กระทำในการเป็นตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 427 หรือในเรื่องความรับผิดชอบของบิดามารดาในผลแห่งละเมิดของบุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลที่ได้กระทำลงในขณะที่อยู่ในความดูแล หรือความรับผิดชอบของผู้อนุบาลในผลแห่งละเมิดของคนวิกลจริตที่ได้กระทำลงในขณะที่อยู่ในความดูแลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 หรือความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถที่ศิษย์ ลูกจ้าง หรือผู้อยู่ในความดูแลที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถที่ได้กระทำละเมิดในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 ในกรณีนายจ้างต้องมาร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของลูกจ้างที่กระทำลงในทางการที่จ้างกรณีดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบอันเกิดจากความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง ลูกจ้างต้องทำการงานให้แก่นายจ้างตามสัญญา การงานที่ลูกจ้างทำให้แก่นายจ้างนั้นตกเป็นประโยชน์ของนายจ้าง และนายจ้างยังมีอำนาจในการควบคุมบังคับบัญชาลูกจ้างให้ทำงานเกี่ยวกับการงานที่จ้าง ดังนั้น การที่ลูกจ้างทำละเมิดลงในทางการที่จ้าง กฎหมายจึงบัญญัติให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้ทำละเมิดในทางการที่จ้างด้วย นอกจากนี้เหตุผลดังกล่าวแล้ว เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้นายจ้างต้องเข้าร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดกรณีที่ลูกจ้างได้กระทำลงในทางการที่จ้างนั้นก็คือ เหตุผลในด้าน การบรรเทาเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดดังกล่าว ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วลูกจ้างจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่านายจ้าง เมื่อลูกจ้างต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกละเมิด ลูกจ้างอาจไม่มีกำลังพอที่จะใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ทำให้ผู้เสียหายนั้นอาจไม่ได้รับการเยียวยาในความเสียหายนั้น กฎหมายจึงบัญญัติให้นายจ้างซึ่งเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าลูกจ้างนั้นเข้าร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำในทางการที่จ้างด้วย

ความรับผิดชอบในลักษณะนี้นำมาใช้กับกรณีความรับผิดชอบของตัวการในกรณีที่ตัวแทนกระทำละเมิดในการเป็นตัวแทนเพราะการงานหรือกิจการที่ตัวแทนทำให้ตัวการนั้น ตัวการย่อมได้รับประโยชน์ในกิจการนั้น และตัวการก็มีอำนาจในการควบคุมการทำกิจการที่ตัวแทนกระทำ การทำการในฐานะเป็นตัวแทนนั้น ตัวแทนต้องกระทำในกรอบอำนาจตามที่ได้รับมอบหมาย หากตัวแทนทำนอกขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมายการนั้นย่อมไม่ผูกพันตัวการ ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 427 จึงบัญญัติให้นำบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดชอบของนายจ้างที่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำในทางการที่จ้าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 และมาตรา 426 มาบังคับใช้แก่กรณีความรับผิดชอบของตัวการและตัวแทนโดยอนุโลม

สำหรับความรับผิดชอบของบิดามารดาที่ต้องเข้าร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุตรผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก หรือผู้อนุบาลที่ต้องเข้ามารับผิดชอบในผลของละเมิดกรณีที่คนวิกลจริตที่อยู่ในความดูแลไปทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก ตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 429 ความรับผิดชอบนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรผู้เยาว์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้อนุบาลกับคนวิกลจริต กล่าวคือ บิดามารดานั้นย่อมมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูอบรมและให้การดูแลและมัดระวังไม่ให้บุตรผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น ส่วนผู้อนุบาลคนวิกลจริตก็ต้องความคุมดูแลไม่ให้คนวิกลจริตนั้นไปก่อความเสียหายขึ้น ความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลในกรณีนี้เป็นกรณีที่กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบิดามารดาหรือผู้อนุบาลนั้นบกพร่องต่อหน้าที่จึงเกิดความเสียหายขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม บิดามารดาหรือผู้อนุบาลสามารถพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ในการดูแลนั้นแล้วเพื่อให้พ้นความรับผิดได้

ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่นนั้น ยังรวมถึงความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลซึ่งรับดูแลผู้ไร้ความสามารถ กรณีที่ผู้ไร้ความสามารถได้กระทำการละเมิดในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน และแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลผู้รับดูแลกับผู้ไร้ความสามารถดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ในขณะที่ครูบาอาจารย์สั่งสอนผู้ไร้ความสามารถที่เข้ามาเรียน หรือเข้ามารับการอบรม หรือช่วงเวลาที่ผู้ไร้ความสามารถนั้นทำการงานให้แก่ นายจ้างก็ดี หรือกรณีที่ผู้ไร้ความสามารถเข้ามาอยู่ในความดูแลของผู้รับดูแลไม่ว่าเป็นนิติหรือเป็นกรณีชั่วคราวก็ดี ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือผู้รับดูแลผู้ไร้ความสามารถเหล่านั้นย่อมต้องมีหน้าที่ในการให้การดูแลผู้ไร้ความสามารถนั้น หน้าที่จากความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือผู้รับดูแลนั้นต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้ผู้ไร้ความสามารถนั้นไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น ความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดที่เกิดจากความบกพร่องในการทำหน้าที่ในการให้ความดูแล เป็นเหตุให้ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือผู้รับดูแลนั้นต้องร่วมรับผิดกับผู้ไร้ความสามารถที่ทำการละเมิดต่อบุคคลภายนอก ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 นี้ไม่มีข้อสันนิษฐานอย่างกรณีความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ดังนั้น โจทก์ต้องเป็นผู้นำสืบในศาลเห็นว่าครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือผู้รับดูแลนั้น ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ในการดูแลผู้ไร้ความสามารถดังกล่าวจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น

ปัญหาความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ที่เกี่ยวกับการใช้อาคารหรือสถานที่ ศาล United States Court of Appeals, Ninth Circuit ประเทศสหรัฐอเมริกา เคยวินิจฉัยไว้ ตัวอย่างเช่น กรณีคดี Fonovisa, Inc. v. Cherry Auction, Inc ศาลวินิจฉัยว่า แม้ Cherry Auction, Inc จำเลยให้เช่าพื้นที่ในตลาดค้าของเก่า (flea market) แก่ผู้ขายสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์นั้น จำเลยจะเป็นผู้เก็บค่าเช่า ค่าที่จอดรถ ช่วยโฆษณา และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมค่าเช่าจากลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดของจำเลย แต่ศาลเห็นว่ากรณีดังกล่าวการกระทำของจำเลยยังไม่เข้าหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ซึ่งมีหลักพื้นฐานแห่งความรับผิด ประการแรกว่า ต้องปรากฏว่าผู้รับผิดชอบนั้นมิอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ และประการที่สองว่า ผู้รับผิดชอบนั้นต้องได้รับผลประโยชน์ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ศาลวินิจฉัยโดยให้เหตุผลว่า คดีนี้ข้อเท็จจริงยังไม่ปรากฏว่าจำเลยมีอำนาจควบคุมผู้ค้า (vendors) ให้ขายหรือไม่ให้ขายสินค้าประการ

ใด และไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับผลประโยชน์ทางการเงินโดยตรงจากการขายสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์นั้นประการใด

กรณีดังกล่าวข้างต้นแตกต่างไปจากกรณีคดี Dreamland Ball Room, Inc., Inc., et al. v. Shapiro, Bernsruwin & Co. Same v. Leo Fiest Inc., Sargent. v. Ager, Yellen & Bornstein. Inc. (Circuit Court of Appeals, Seventh Circuit) ที่เจ้าของสถานบันเทิงหรือโรงเต้นรำ (dance hall) จ้างวงดนตรีมาเล่นดนตรีในสถานบันเทิงที่จำเลยจัดการ โดยจำเลยเรียกค่าเข้าชมการแสดงดนตรีจากผู้เข้าชม ศาลเห็นว่าในคดีนั้นเจ้าของสถานบันเทิงมีอำนาจในการควบคุม (control) วงดนตรีที่เข้ามาแสดงในสถานบันเทิงของจำเลยที่จะไม่ให้แสดงหรือเล่นดนตรีที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่จำเลยกลับไม่ควบคุมการแสดงดนตรีนั้น และการแสดงดนตรีนั้นเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โจทก์ นอกจากนี้ จำเลยยังได้รับผลประโยชน์ทางการเงินด้วยการเก็บค่าเข้าชมในการแสดงดนตรีดังกล่าว ดังนั้น เจ้าของสถานบันเทิงจึงมีความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ของวงดนตรีนั้น ตามหลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement)

นอกจากนี้ กรณีคดี Shapiro, Bernstein & Co., Inc v. Jalen Amusement Company, Inc. / H.L. Green Company, Inc (United States Court of Appeals Second circuit) ในคดีดังกล่าวศาลวินิจฉัยให้บริษัท Green จำเลยมีความรับผิดเพื่อการละเมิดของ Jalen เพราะตามพฤติการณ์ที่บริษัท Green ให้ Jalen ใช้พื้นที่ตั้งร้านคาราวม 23 แห่งเพื่อจำหน่ายสิ่งบันเทิงเสียงงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ซึ่งเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดย Jalen จะออกไปเสิร์ฟให้แก่ลูกค้า โดยปรากฏชื่อของ Green และรายได้ที่ Jalen ได้รับจากการจำหน่ายสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์นั้น Jalen ต้องส่งให้แก่บริษัท Green เพื่อหักค่านายหน้าก่อนที่จะนำไปจ่ายเป็นเงินเดือนพนักงาน ศาลเห็นว่าพฤติการณ์ดังกล่าวเป็นกรณีที่บริษัท Green มีอำนาจในการควบคุมมิให้ Jalen ละเมิดลิขสิทธิ์ได้แต่ไม่ควบคุม นอกจากนี้ บริษัท Green ยังได้รับประโยชน์ทางการเงินการขายสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์จาก Jalen ดังนั้น การกระทำของบริษัท Green จึงครบองค์ประกอบหลักพื้นฐานของความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement)

กรณีของการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาพยายามที่จะใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น (Vicarious Liability) ในหลักกฎหมายละเมิด (Tort) ของระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) มาปรับใช้กับกรณีของการละเมิดลิขสิทธิ์และศาลได้พัฒนาแนวการวินิจฉัยจนวางหลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งมีกรณีที่เกี่ยวข้องถึงการใช้อาคารหรือสถานที่ด้วย ความรับผิดดังกล่าวศาลได้พิจารณาถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างผู้ละเมิดลิขสิทธิ์กับผู้ที่ต้องรับผิดว่ามีความสัมพันธ์ในทางการควบคุมพฤติกรรม (Control) การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้หรือไม่ แม้ว่าผู้รับผิดชอบนั้นจะไม่ได้รู้ถึงการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นก็ตาม และหลักความสัมพันธ์ในประโยชน์ทางการเงิน (benefits financially from the infringement) สำหรับอำนาจในการควบคุมนั้นอาจเกิดขึ้นตามสัญญาหรือโดยพฤติกรรมที่โจทก์นำสืบให้เห็น ส่วนประโยชน์

ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น การเก็บค่าเข้าชมการแสดงดนตรีที่ละเมิดลิขสิทธิ์ ค่านายหน้า หรือส่วนแบ่งที่หักจากรายได้ในการขายสิ่งละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น

ปัญหาว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ตามแนววินิจฉัยของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าว จะนำมาใช้แก่กรณีความรับผิดชอบของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่กรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตนั้นประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ในอาคารหรือสถานที่นั้นได้หรือไม่ สำหรับผู้อนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่กรณีของผู้ให้เช่าและกรณีของผู้ให้ยืมตามที่ได้ศึกษามาข้างต้น วิเคราะห์ได้ดังนี้

ประการแรก ในการเช่าอาคารหรือสถานที่ เมื่อผู้ให้เช่าส่งมอบอาคารหรือสถานที่ให้แก่ผู้เช่าแล้ว ผู้เช่าสามารถใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เช่าได้ โดยปราศจากการควบคุมจากผู้ให้เช่า และแม้ว่าผู้ให้เช่าจะได้รับค่าเช่าจากผู้เช่าก็ตาม แต่ค่าเช่าดังกล่าวก็ไม่ใช่ผลประโยชน์ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่เป็นค่าตอบแทนจากการที่ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากการใช้อาคารหรือสถานที่เช่าเท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าเช่าในอัตราคงที่

ประการที่สอง การให้ยืมอาคารหรือสถานที่ก็เช่นเดียวกัน เมื่อผู้ให้ยืมส่งมอบอาคารหรือสถานที่ที่ยืมแก่ผู้ยืมแล้ว ผู้ยืมก็สามารถใช้อาคารหรือสถานที่ที่ยืมนั้นตามสัญญาได้ โดยผู้ให้ยืมไม่มีอำนาจในการควบคุมผู้ยืมแต่ประการใดเช่นกัน และการยืมอาคารหรือสถานที่นั้นเป็นการยืมใช้คงรูปโดยไม่มีค่าตอบแทน

เห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่า หรือผู้ให้ยืมกับผู้ยืมนั้น ไม่มีความผูกพันในลักษณะของการควบคุม (control) กล่าวคือ ผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมแล้วแต่กรณีไม่สามารถควบคุมการใช้อาคารหรือสถานที่ของผู้เช่าหรือของผู้ยืมได้ ความสัมพันธ์นั้นผูกพันตามสัญญาเช่าหรือสัญญายืมแล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในกรณีของการเช่า ผู้เช่าต้องใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญาและต้องใช้อาคารหรือสถานที่ที่เช่าให้เป็นไปตามประเพณีนิยมปกติ ส่วนกรณีการยืมอาคารหรือสถานที่ก็เช่นเดียวกัน ผู้ยืมต้องไม่นำอาคารหรือสถานที่ที่ยืมไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ตามสัญญา การที่ผู้เช่าหรือผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่นั้นไปประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ย่อมเป็นการใช้อาคารหรือสถานที่ไปในทางที่ไม่ชอบและเป็นกรณีใช้ทรัพย์สินที่เช่าหรือที่ยืมมานั้นผิดวัตถุประสงค์แห่งสัญญาอันเป็นการประพฤติดังกล่าว ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่ามีสิทธิเพียงบอกกล่าวให้ผู้ปฏิบัติตามสัญญาหรือบอกเลิกสัญญา ส่วนผู้ให้ยืมก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญา สำหรับความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัวของผู้เช่าหรือผู้ยืมที่ทำการละเมิดลิขสิทธิ์เท่านั้น เพราะผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมนั้นไม่ได้ร่วมกับผู้เช่าหรือผู้ยืมในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นด้วย ทั้งผู้ให้เช่าหรือผู้ให้ยืมก็ไม่ได้กระทำการใดอันเป็นการส่งเสริมหรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้เช่าหรือผู้ยืมให้ละเมิดลิขสิทธิ์นั้นแต่ประการใด และความสัมพันธ์ของผู้อนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในกรณีของการให้เช่าหรือการให้ยืมอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวนั้นก็มีความ

แตกต่างไปจากความสัมพันธ์ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่นไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ความรับผิดตามความสัมพันธ์ของนายจ้างกับลูกจ้าง ความรับผิดตามสัมพันธ์ของตัวการกับตัวแทน ความรับผิดตามความสัมพันธ์ของบิดามารดากับบุตร ผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแล ความรับผิดตามความสัมพันธ์ของผู้อนุบาลกับบุคคลวิกลจริต หรือความรับผิดตามความสัมพันธ์ของครูบาอาจารย์กับศิษย์ หรือความรับผิดตามความสัมพันธ์ของนายจ้างกับผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ หรือความรับผิดตามความสัมพันธ์ของผู้รับดูแลกับผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 มาตรา 427 มาตรา 429 และมาตรา 430 แล้วแต่กรณี จะเห็นได้ว่า ความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดเฉพาะกรณีที่ถูกสร้างขึ้นให้ผู้รับผิดต้องมีความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น

ดังนั้น ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่นตามที่ปรากฏอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวจึงไม่อาจปรับใช้เข้ากับกรณีปัญหาความรับผิดของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ตามที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาแนววินิจฉัยและปรับใช้หลักกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) แม้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นกำหนดไว้โดยเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ในการพิจารณาคดีศาลได้ใช้หลักกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น (Vicarious Liability) ที่มีลักษณะเป็นความรับผิดต่อบุคคลภายนอกที่เรียกว่า Respondeat Superior อันเป็นหลักที่เนื่องมาจากความสัมพันธ์ทำนองเดียวกับเรื่องตัวการตัวแทนตามหลักกฎหมายละเมิด (Tort) มาปรับใช้แก่กรณีการละเมิดลิขสิทธิ์ จึงเกิดหลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ขึ้น ซึ่งหลักความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้อื่น (Vicarious Liability) ที่ศาลสหรัฐอเมริกานำมาปรับใช้แก่กรณีละเมิดลิขสิทธิ์ (Copyright Infringement) นั้น ศาลได้วางหลักพื้นฐานแห่งความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ให้แคบลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณีความรับผิด โดยวางหลักว่าผู้รับผิดนั้นต้องมีสิทธิหรือมีอำนาจในการควบคุม (control) พฤติกรรมที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ที่ตนจะต้องร่วมรับผิดนั้นได้ และผู้รับผิดนั้นต้องได้รับผลประโยชน์ทางการเงินจากการละเมิดลิขสิทธิ์ (benefits financially from the infringement) หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ดังกล่าวถูกนำมาปรับใช้แก่กรณีปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ ในกรณีที่ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยตัวอย่างเช่น คดี Dreamland Ball Room, Inc., Inc., et al. v. Shapiro, Bernswin & Co. Same v. Leo Fiest Inc., Sargent. v. Ager, Yellen & Bornstein. Inc. กรณีเจ้าของสถานบันเทิงจำเลยที่จัดให้มีการแสดงดนตรีแล้ววงดนตรีทำการแสดงโดยละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งศาลเห็นว่าจำเลยมีสิทธิหรือมีอำนาจในการควบคุม (control) วงดนตรีไม่ให้เกิดการแสดงดนตรีที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้แต่จำเลยไม่ควบคุม นอกจากนี้ จำเลยยังได้รับเงินจากผู้เข้ามาชมการแสดงดนตรีที่ละเมิดลิขสิทธิ์ (benefits financially from the infringement) ที่จำเลยจัด

ขึ้น หลักความรับผิดเพื่อละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ดังกล่าวจึงเป็นหลักกฎหมายสำคัญในการนำมาพิจารณาปรับใช้เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ในกรณีที่ผู้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังกล่าวด้วย

สำหรับในประเทศไทยนั้น แม้ว่าจะมีการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อยู่ก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) ไว้ และยังไม่เคยมีคดีในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นดังกล่าวหากได้มีการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ กรณีผู้ใช้ประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาต ก็จะเป็นการขยายความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ออกไปในทางอ้อม ทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นในอาคารหรือสถานที่ได้อีกส่วนหนึ่ง.

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่เมื่อผู้ใช้อาคารหรือสถานที่ละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้านี สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 ความรับผิดชอบทางสัญญา

การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ที่เกิดขึ้นโดยสัญญา ได้แก่ การเช่า ซึ่งทำให้ผู้เช่าสามารถใช้อาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่โดยเสียค่าตอบแทน ส่วนอีกกรณีหนึ่งคือการให้ยืมอาคารหรือสถานที่เป็นกรณีที่ยืมสามารถจะใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ได้เปล่าไม่เสียค่าตอบแทน แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการเช่าหรือการยืมอาคารหรือสถานที่ หากผู้เช่าหรือผู้ยืมนำอาคารหรือสถานที่นั้นไปใช้ประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจ อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ยืมดังกล่าว ในกรณีเช่นนี้ แม้การละเมิดลิขสิทธิ์จะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ขั้นเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่เจ้าของลิขสิทธิ์นั้นไม่อาจเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ยืมดังกล่าวให้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายบนพื้นฐานของสัญญาเช่าหรือสัญญายืมนั้นได้ และนอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะเช่าทรัพย์หรือลักษณะยืมก็ไม่ได้บัญญัติให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ยืมต้องเข้ามาร่วมกับผู้เช่าหรือผู้ยืมรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่นั้น กรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่านั้นมีส่วนสิทธิเพียงการบอกกล่าวให้ผู้เช่าปฏิบัติตามสัญญาหรือบอกเลิกสัญญาเท่านั้นเสียก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 554 เช่นเดียวกับกรณีของการให้ยืมอาคารหรือสถานที่ที่ผู้ยืมมีสิทธิเพียงบอกเลิกสัญญาได้เท่านั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 645

กรณีดังกล่าวนี้แตกต่างไปจากกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก New York Real Property Laws 1909 Chapter 52 มาตรา 231 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่ง New York Real Property Laws 1909 Chapter 52 มาตรา 231 (1) มีหลักการกำหนดให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นตกเป็นโมฆะหากผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตนั้นนำอาคารหรือสถานที่ที่เช่าหรือที่ได้รับอนุญาตนั้นไปใช้ประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจอันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ กฎหมาย

ดังกล่าวของมลรัฐนิวยอร์กยังได้กำหนดว่าเมื่อสัญญาเช่าหรือข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะแล้ว ผู้เช่าหรือผู้อนุญาตนั้นอาจกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นได้ และ New York Real Property Laws 1909 Chapter 52 มาตรา 231 (2) ได้กำหนดความรับผิดชอบที่เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตนั้นรู้ว่าผู้เช่าหรือผู้ใช้นั้นใช้อาคารหรือสถานที่นั้นในการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจอันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วยังคงปล่อยให้ให้ผู้เช่าหรือผู้ใช้ใช้อาคารหรือสถานที่ในลักษณะดังกล่าว ในกรณีเช่นนี้ เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้อนุญาตนั้นต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นด้วย

แต่อย่างไรก็ตามลักษณะการให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ตกเป็นโมฆะตาม New York Real Property Laws 1909 Chapter 52 มาตรา 231 (1) นั้น เป็นกรณีที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดไว้โดยเฉพาะ ซึ่งลักษณะการตกเป็นโมฆะของสัญญาหรือข้อตกลงเป็นกรณีหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว กรณีดังกล่าวไม่สอดคล้องกับระบบของกฎหมายไทย เพราะในระบบกฎหมายไทย เมื่อสัญญานั้นเกิดขึ้นแล้วก็ไม่มีความที่จะทำให้สัญญานั้นตกเป็นโมฆะอีก แต่หลักการของ New York Real Property Laws 1909 Chapter 52 มาตรา 231 (1) นั้นเป็นกรณีที่ให้สัญญาเช่าหรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นสิ้นสุดลงประการหนึ่ง และเพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตนั้นกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นได้ ซึ่งหากเจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตนั้นกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นก็จะเป็นการป้องกันการเสียหายที่อาจเกิดจากการประกอบการค้า การประกอบการผลิตหรือการประกอบธุรกิจอันไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ แต่หากเจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่ให้การอนุญาตไม่กลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้นแล้วยังคงปล่อยให้ผู้เช่าหรือผู้ใช้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการในลักษณะดังกล่าวต่อไป เช่นนี้ เจ้าของผู้ให้เช่าหรือผู้ที่อนุญาตนั้นต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายนั้น New York Real Property Laws 1909 Chapter 52 มาตรา 231 (2) ด้วย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

6.1.2 ความรับผิดทางละเมิด

ความรับผิดทางละเมิดเป็นความรับผิดที่มีพื้นฐานจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นความรับผิดที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของสัญญา สำหรับในส่วนของความรับผิดทางละเมิดนี้ การศึกษาวิจัยได้แยกออกเป็นความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ ความรับผิดในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ และความรับผิดในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

จากการศึกษาพบว่า ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาดที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นการทำละเมิดต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นเหตุให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

6.1.2.1 ความรับผิดชอบในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์

สำหรับการศึกษากฎหมายการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์นั้นพบว่า ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางแพ่งของการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ มีแต่หลักเกณฑ์ของการร่วมกันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ปรากฏอยู่ แต่การนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้แก้ปัญหาความรับผิดชอบของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่กรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเกิดความเห็นแยกออกเป็นสองฝ่าย กล่าวคือ

ฝ่ายแรก เห็นว่า เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ศาลสามารถนำหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง ดังกล่าวมาปรับแก้กรณีดังกล่าวได้เลย เพราะศาลมีหน้าที่ในการปรับใช้กฎหมายเพื่อหาทางอุดช่องว่างของกฎหมาย และศาลไม่อาจปฏิเสธที่จะไม่รับวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวได้

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า ปัญหาดังกล่าว เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งดังกล่าวไว้ อาจเป็นเพราะขณะร่างผู้ร่างไม่ประสงค์ที่จะให้มีหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในลักษณะดังกล่าว หรืออาจเป็นเพราะยังไม่เคยเกิดปัญหาดังกล่าวมาก่อน ผู้ร่างจึงไม่ได้ร่างหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบดังกล่าวไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ยังไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ หากให้ศาลใช้การปรับหลักกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ก็อาจดูเหมือนว่าศาลนั้นเป็นผู้บัญญัติกฎหมายขึ้นเสียเอง

6.1.2.2 ความรับผิดชอบในการส่งเสริมช่วยเหลือการละเมิดลิขสิทธิ์

ในการละเมิดลิขสิทธิ์อาจมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการละเมิดลิขสิทธิ์ บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นอาจไม่ได้เข้าร่วมในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเสียเลยทีเดียว แต่อาจมีพฤติการณ์ในการส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ ในกรณีเช่นนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้น ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางแพ่งในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ จากการศึกษาพบว่า มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือการทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง แต่สำหรับการปรับใช้แก้ปัญหาความรับผิดชอบของผู้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่ กรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตใช้อาคารหรือสถานที่ในการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นก็ยังคงมีความเห็นแยกออกเป็นสองฝ่าย เช่นเดียวกับปัญหาความรับผิดชอบในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวข้างต้น

6.1.2.3 ความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดในการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง นั้นเป็นไปทำนองเดียวกับหลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) ที่ศาลในสหรัฐอเมริกาใช้วินิจฉัยคดี โดยศาลวางหลักความรับผิดไว้ 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ผู้ที่จะมีความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ผู้นั้นต้องรู้ (Knowledge) หรือควรรู้ (Constructive Knowledge) ถึงการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ที่ตนจะต้องร่วมรับผิดชอบนั้นประการหนึ่ง

ประการที่สอง ผู้นั้นต้องกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการแสดงถึงการกระทำที่เป็นการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Material Contribution) ผู้นั้นจึงจะมีความรับผิดตามหลักกฎหมายดังกล่าวได้

แต่อย่างไรก็ตามหลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) นั้นเป็นหลักกฎหมายต่างประเทศ และเป็นหลักการทำนองเดียวกับหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง ดังนั้น การปรับใช้แก่กรณีตามปัญหาจึงควรที่จะมีการปรับใช้หลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง ที่มีอยู่

6.1.2.4 ความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

ในกรณีของปัญหาว่า ผู้อนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นจะต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการที่ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นประกอบการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นในอาคารหรือสถานที่ที่ได้รับอนุญาตนั้นหรือไม่ กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้อนุญาตนั้นไม่ได้เข้าร่วมในการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือไม่เป็นที่ผู้อนุญาตนั้นได้ให้การส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการประกอบการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์กับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ไม่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นไว้ นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่นตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นก็ไม่อาจนำมาปรับใช้แก่กรณีตามปัญหาดังกล่าวได้ เพราะความรับผิดเหล่านั้นถูกสร้างขึ้นตามลักษณะความสัมพันธ์พิเศษระหว่างผู้รับผิดชอบกับผู้ทำละเมิด นอกจากนี้ อาจมีเหตุผลเพื่อการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้นด้วย กฎหมายจึงได้กำหนดให้ผู้รับผิดชอบต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดนั้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้หลักความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น (Vicarious Infringement) มาใช้ในการวินิจฉัยคดี

ซึ่งศาลได้วางหลักความรับผิดที่สำคัญไว้สองประการ ประการแรก คือ หลักในการควบคุม (control) และประการที่สอง คือ หลักประโยชน์โดยตรงจากการละเมิดลิขสิทธิ์ (benefits financially from the Infringement) ซึ่งหลักความรับผิดดังกล่าวสามารถปรับใช้แก่กรณีตามปัญหาได้ด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

6.2.1 แนวทางทางสัญญา

ข้อ 1. ให้สัญญาเช่า สัญญายืม หรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่สิ้นสุดลงตั้งแต่เมื่อผู้เช่า ผู้ยืม หรือผู้ได้รับประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นใช้อาคารหรือสถานที่ในการประกอบการค้า ประกอบการผลิต หรือประกอบธุรกิจอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ข้อ 2. เมื่อสัญญาเช่า สัญญายืม หรือข้อตกลงในการอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้นสิ้นสุดลงตาม ข้อ 1. ดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าของผู้ให้เช่า ผู้ให้ยืม หรือผู้ที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นกลับเข้าครอบครองอาคารหรือสถานที่ที่ให้เช่า ที่ให้ยืม หรือที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์นั้นได้

6.2.2 แนวทางความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์และความรับผิดในการส่งเสริมช่วยเหลือการละเมิดลิขสิทธิ์

จากการศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมหลักการในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีหลักการเกี่ยวกับความรับผิดในการร่วมกันละเมิดลิขสิทธิ์ หลักการความรับผิดในการส่งเสริมช่วยเหลือหรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. หลักการความรับผิดในการร่วมกันทำละเมิดลิขสิทธิ์ โดยให้นำหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคหนึ่ง มาบังคับโดยอนุโลม

ข้อ 2. หลักการความรับผิดในการส่งเสริมช่วยเหลือ หรือสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยให้นำหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง มาบังคับโดยอนุโลม

6.2.3 แนวทางความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์

จากการศึกษาวิจัยพบว่า หลักความรับผิดในการสนับสนุนการละเมิดลิขสิทธิ์ (Contributory Infringement) เป็นหลักกฎหมายในต่างประเทศดังกล่าวนี้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ หลักความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรคสอง และที่ได้เสนอแนะไว้ ตาม 6.2.2 ข้อ 2. แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องให้ข้อเสนอแนะในส่วนนี้อีก

6.2.4 แนวทางความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น

จากการศึกษาวิจัยจึงเห็นว่า ควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีหลักการเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดเพื่อการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. หลักการที่พิจารณาถึงการที่ผู้ที่อนุญาตให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นมีอำนาจควบคุมการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจ อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ของผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นได้

ข้อ 2. หลักการที่พิจารณาถึงการที่ผู้ที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในอาคารหรือสถานที่นั้นได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการประกอบการค้า การประกอบการผลิต หรือการประกอบธุรกิจ อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อาคารหรือสถานที่นั้น.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เชมภูมิ ภูมิถาวร. กฎหมายลักษณะละเมิด รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาของศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

จำปี โสทธิพันธ์. หลักความรับผิดก่อนสัญญา. 3 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

จิตติ เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด. 7 ed. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสาร ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

จิตติ ติงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503.

———. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรร ได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-425. กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,, 2555.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยสัญญา. 1 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

———. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. 4 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549.

ดาราพร ธีระวัฒน์. กฎหมายสัญญา. 2 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

รัชชัย ศุภผลศิริ. หลักกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

ธีรพล สุวรรณประทีป และ เยาวรัตน์ เตมีศรีสุข. "คดีละเมิดลิขสิทธิ์ทำไมต้องคดีอาญา." วารสารศาล ยุติธรรมปริทัศน์ (2550).

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์. 12 ed. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2552.

พิศวาท สุขธนพันธ์. ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2552.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ ภาค 1 ความทั่วไป และภาค 2 ลักษณะละเมิด. 4 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. หลักกฎหมายละเมิด. 8 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

มรว. เสนีย์ ปราโมช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์. 1 ed. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2551.

มานะ พิทยาภรณ์. คู่มือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะเช่าทรัพย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงทองการพิมพ์, 2516.

มานิตา รุ่งเรืองตันติสุข. "การนำหลักค่าเสียหายที่กฎหมายกำหนด (Statutory Damages) มาใช้ในการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีละเมิดลิขสิทธิ์." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

โรแบร์ แลงกาด์, บรรณาธิการโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิภลย์ พงศ์พนิตานนท์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

วราคมน์ เลี้ยงพันธ์. "เจตนากระทำความผิดในคดีละเมิดลิขสิทธิ์." วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (2549).

วารี นาสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิวรัชการพิมพ์, 2553.

ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์. คำอธิบาย นิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของ พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง. 15 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

———. คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้. 3 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. 16 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2548.

อรพรรณ พันสพัฒนา. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. 3 ed. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2553.

อำนาจ เนตยสุภา และ ชาญชัย อารีวิทยาเลิศ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2556.

เอกรินทร์ วิริโย. " ลักษณะความผิดกรณีการครอบครองสิ่งที่มีลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้พื้นที่เพื่อ
จำหน่ายสิ่งที่มีลิขสิทธิ์." วารสารกฎหมายปกครอง 30, no. 2.

ภาษาอังกฤษ

A&M Record, v. Napster. 239 F.3d 1004 (2001)

Black's Law Dictionary, Eighth Edition, Bryan A. Garner Editor in Chief, 1st Reprint—2004

College, Boston. "Artists Music Inc. V. Reed Publishing (USA) Inc. (Online)." 2014.

Court, Justia US Supreme. "Sony Corp. V. Universal City Studios - 464 U.S. 417 (1984)." 2014.

Fonovisa, Inc. v. Cherry Action. Inc. 76 F. 3d 259 (9th Cir. 1996).

Gershwin Publishing Corporation v. Columbia Artists Management, Inc and Community
Concerts, Inc., 443 F. 1159 (2d Cir. 1971).

Hard Rock Café Licensing Corporation v. Concession Service, Incorporated (CSI), and
Harry's , and Sweat Shop (Harry's) 955 F. 2d 1143.

Jeffrey Ferriell, Michael Navin, Uderstanding Contracts, Lexia Nexis 1953.

Jurist, Open. "Shapiro, Bernstein & Co., Inc., Et Al., Plaintiffs-Appellants, V. H. L. Green
Company, Inc., Defendant and Third Party Plaintiff-Appellee, Jalen Amusement
Company, Inc., Defendant and Third Party Defendant." 2014.

Lynda J. Oswald, Michael R. and Mary Kay Hallman Fellow Stephen M. Ross. *The Law of
Marketing*. 2 ed.

Mc Donald, H.J. . " Counterfeit Goods on Premise: Third Party Liability Actions Target Owners of Property Where Business Is Conducted." *NEW YORK LAW JOURNAL* (2007).

MGM studios, v. Grokster. 545 U.S. 913, U.S.P.Q. 2d (BNA) 1001 (2005).

Restatement (Second) of Contract, section 7.

School, Cornell University Law. "Fonovisa, Inc. V. Cherry Auction, Inc., 76 F.3d 259 (9th Cir. 1996)." 2014.

Shapiro, Bernstein & Co., Inc. v. Jalen. Amusement Company, Inc. / H.L. Green Company, Inc. 16 F. 2d 304 (2d Cir. 1963)

Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc. 464 U.S. 417 (1984).

Text, Cast. "Dreamland Ball Room V. Shapiro, Bernstein Co.", 2014.

THE REAL PROPERTY LAW OF THE STATE OF NEW YORK, BEING CHAPTER FIFTY OF THE CONSOLIDATED LAWS (PASSED FEBRUARY 17, 1909; CHAPTER 52, LAWS OF 1909) AND ALL THE AMENDMENTS THERETO ROBERT LUDLOW FOWLER AND NEW YORK (STATE)

U.S., Artists Music Inc. v. Reed Publishing (USA) Inc. 31 U.S.P.Q. 2d 1623.

Wikipedia. "Gershwin Publishing Corp. V. Columbia Artists Management." 2014.

———. "A&M Records, Inc. V. Napster, Inc.", 2014.

———. "Mgm Studios, Inc. V. Grokster, Ltd.", 2014.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายบัว แก้วจิตร เกิดเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2507

สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา
ที่ 2532

สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติ
บัณฑิตยสภา สมัยที่ 46 ปีการศึกษา 2536

และเข้ารับการศึกษต่อในหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชนและธุรกิจ
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2553

ปัจจุบันรับราชการเป็นข้าราชการตุลาการ สังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ตำแหน่งผู้
พิพากษารองหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชัยนาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY